2 ΑΠΡΙΛΙΟΣ
ΤΕΥΧΟΣ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΕΦΕΡΙΑΔΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ
ΓΕΩΡΓ. ΣΠ. ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ
ΛΟΥΚΑΣ ΡΟΥΦΟΣ
ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ
Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΛΥΡΑΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΑΛΑΝΗΣ
ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ ΧΑΛΕΠΑΣ
Γ. ΓΟΥΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ
ΝΙΚ. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛ. ΔΟΞΙΑΔΗΣ
ΔΗΜ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΛΜΟΥΧΟΣ
ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ
Δ. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ
ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΡΒΟΓΛΗΣ
ΗΛΙΑΣ ΚΟΥΜΕΤΑΚΗΣ
ΣΥΛΒΙΟΣ, Κ. Λ. Π.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΓΑΝΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΥΛΛΑ

— ΜΗΝΙΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ —

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΥΛΛΑ
ΜΗΝΙΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡ. ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ
ΣΥΝΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ-ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: ΜΑΡΙΑ ΙΩΣΗΦ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ	ΔΡΧ.	125
ΑΙΓΥΠΤΟΥ, ΚΥΠΡΟΥ, ΑΓΓΛΙΑΣ	ΣΕΛ.	10
ΑΜΕΡΙΚΗΣ	ΔΟΛ.	3
ΓΑΛΛΙΑΣ, Κ. Λ. Π.	ΦΡ.	40
ΔΙΑΦΗΜΗΣΕΙΣ: 2 & 3 ΣΕΛΙΣ	ΑΠΟ ΔΡΧ.	1000
Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ	,,	1500

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΚΑΡΟΡΗ 13Α

Τὰ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΥΛΛΑ κρίνουν μόνο τὰ νέα βιβλία καὶ περιοδικὰ ποὺ θὰ σταλοῦν διπλᾶ καὶ τὶς ἐκθέσεις, συναυλίες, παραστάσεις καὶ διαλέξεις ποὺ θὰ τοὺς σταλθῇ πρόσκλησις γιὰ τοὺς εἰδικοὺς συνεργάτες τους. Δὲν ἔχουν καιρὸ καὶ χῶρο γι' ἀλληλογραφία καὶ γι' αὐτὸ μόνον ὅποιος ἐσωκλείνει τὸ γραμματόσημο θὰ μπορεῖ νὰ πέρνη ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματά του, ἂν εἶναι ἁπλᾶ, καθαρὰ καὶ σύντομα. Δὲν ἀνταλάσσονται μὲ περιοδικὰ κι' ἐφημερίδες, οὔτε χαρίζονται. Ἡ ἔκδοσή των δὲν εἶναι νεανικὴ προσπάθεια, — γι' αὐτὸ δηλώνουν ὅτι πρὸς τὸ παρόν, ἔχουν γιὰ 5 τοὐλάχιστον τεύχη ἀκόμα συνεργασία συγκεντρωμένη ἀπὸ ταχτικοὺς συνεργάτες τους, — ὥστε μὲ λύπη δηλώνουν ὅτι δὲν μποροῦν νὰ τυπώσουν ἀλλονῶν. (Ἀναδημοσίευση περιεχομένων ἐπιτρέπεται μόνον ἀφοῦ ζητηθεῖ ἄδεια, κι' ὅταν ἀναφερθῇ ἡ προέλευσή των).

ΕΛΑΒΑΜΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ζαχ. Παπαντωνίου: «Ὄθων» Ἀθήνα 1935, δραχ. 40. Ἔκδοση Δ. Δημητράκου (μὲ ξυλογραφίες τοῦ Ἀγ. Θεοδωροπούλου).—**Εἰρήνης Ἀθηναίας**: «Ἐποχὲς» διηγήματα, Ἀθήνα 1935, δρχ. 30. Ἐκδόσεις «Φλάμα».—**Θ. Κορνάρου**: «Σπυναλόγκα», (ὁ Ὕμνος πρὸς τὴ Ζωὴ) 1934, δρχ. 25,—(τοῦ ἴδιου): «Ὁ Ἀλήτης», Ἀθήνα 1935, δρχ. 20. Ἐκδόσεις Θ. Γκογκώνη.—**Μ. Καραγάτση**: «Τὸ συναξάρι τῶν ἁμαρτωλῶν» (διηγήματα) Ἀθήνα 1935, δρχ. 40, σελ. 244.—**Γιάννη Ἀγερινοῦ**: «Τραγούδια», Ἀθήνα 1935, σελ. 64.—**Τάκη Μουζενίδη**: «Ἀπαγγελία καὶ Τέχνη» (μελέτη), Ἀθήνα 1935 σελ. 32.—Gustav Cassel «Ἡ κρίση τοῦ παγκοσμίου μισματικοῦ συστήματος» (μετάφραση **Ν. Π. Κωνσταντινίδου**) Ἀθήνα 1935, σελ. 128.—**Γιάννη Γ. Σφακιανάκη**: «Διηγήματα» Ἡράκλειο 1932, σελ. 78—(τοῦ ἴδιου): «Κένταυροι», Ἀθήνα 1934, σελ. 92, : ὅλα ἐκδόσεις: Γκοβόστη.—**Μανώλη Ἀλεξίου**: «Τοπία δίχως οὐρανό», ποιήματα, Πειραιᾶς 1935, δρχ. 25, σελ. 60.—**Δημ. Λαμπίκη**: «Ὁ Ναύαρχος Π. Κουντουριώτης» βιογραφική μονογραφία, Ἀθήνα 1935, δρχ. 50, σελ. 264, ἔκδοση ἐφημερίδος «Πατρίς».—**Γ. Κ. Σταμπολῆ**: «Πολίτευμα καὶ Ἐθνική Ἀναγέννηση», μελέτη, Ἀθήνα 1935, δρχ. 20, σελ. 48, ἔκδοση «Χρονικῶν».—**Τεύκρου Ἀνθία**: «Διψασμένοι στὴν Ἄβυσσο...» μελέτη καὶ ποιήματα, Κύπρος 1934, σελ. 64.—**Λευτέρη Ξανθοῦ**: «Μάσκες ἀνθρώπων», διηγήματα, Ἀθήνα 1935, σελ. 44, —Ἐμ. Κάντ «Πρὸς αἰωνίαν εἰρήνην» (μετάφραση **Ν. Μαρσέλλου**) Ἀθήνα 1935, δρχ. 20, σελ. 64. Ἔκδοση «Γενικῆς Βιβλιοθήκης» Ἐκδοτικοῦ Οἴκου «Παρνασσός» (μ' ἐπιμέλεια Χ. Κούσουλα)—Ἱπποκράτους 15β.—**Γ. Κανέλλου**: «Ἐμπορικαὶ προσωπικότητες», διάλεξη, Ἀθήνα 1935, δρχ. 30, σελ. 33.—**Ζ. Οἰκονόμου**: «Ὁ κόσμος στὴ δύση του», ποιήματα, Ἀθήνα 1935, δρχ. 15, σελ. 24.—**Γλαύκου Ἀλιθέρση**: «Δ. Θ. Λιπέρτης» κριτικὴ μονογραφία, σελ. 164.—(τοῦ ἴδιου): «Τὸ πρόβλημα τοῦ Καβάφη», κριτικὴ μελέτη σελ. 72, Ἐκδόσεις: Σπύρου Γρίβα, Ἀλεξάνδρεια 1934.—**Κωστῆ Παλαμᾶ**: «Οἱ νύχτες τοῦ Φήμιου» ποιήματα, Ἀθῆναι 1935, σελ. 142, δρχ. 40, Ἔκδοση: «Ἑστίας».—**Πέτρου Βλαστοῦ**: «Ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἄλλες παράλληλες διγλωσσίες».—Ἀθήνα 1935, σελ. 256, δρχ. 50, τυπογραφεῖο «Ἑστίας».—**Ἀρκάδιο**: «Κρίση», νουβέλλα, Θεσσαλονίκη 1934, σελ. 176, δρχ. 30. —**Γιάννη Λεύκη**: «Στεναγμοὶ καὶ Πόθοι» ποιήματα, Κύπρος 1935, σελ. 136.—**Πλ. Δρακούλη**: «Ἡ ὀρθὴ περὶ θεοῦ ἀντίληψις», σελ. 32, δρχ. 12.50.—Γιόχαν Σασενπμάχ: «Ἡ Μασωνία» (διασκευή: **Ν. Γιαννιοῦ**. σελ. 56 δρχ. 12.50. Ἐκδόσεις (ἀπὸ τὴ σειρὰ «Ἔρευνα») Ἐκδοτ. Οἴκου **Α. Κασιγόνη**, Rue Bourse 8, Ἀλεξάνδρεια.— **Ἀδ. Δ. Παπαδήμα**: «Σεξουαλικὴ ἀνοιξη», νουβέλλα, Ἀθήνα 1935, σελ. 108, δρχ. 10, ἔκδοση: Γ. Βασιλείου.—**Ἀντόνη Κόμη**: «Κ. Π. Καβάφης», μελέτη, Κέρκυρα 1935, σελ. 64, δρχ. 20.—

ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«Νέα Ἑστία» (δεκαπενθήμερο: Πειραιῶς 74).—**«Κυπριακὰ Γράμματα»** (δεκαπενθήμερο: ὁδὸς Οὐζουνιὰν 11, Nicosia-Cyprus).—**«Μακεδονικὲς Ἡμέρες»** (μηνιαῖο: Ἀετορράχης 31, Θεσσαλονίκη).—**«Τὰ Νέα Γράμματα»** (μηνιαῖο: Φυλῆς 192).—**«Θεσσαλικὰ Γράμματα»** (μηνιαῖο: Στοὰ Παλάκα, Λάρισσα).—**«Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρησις»** (μηνιαῖο: Μενάνδρου 83).—**«Παναιγύπτια»** (ἑβδομαδιαῖο: B. P. 1146, Alexandrie Egypte).—**«Ξεκίνημα»** (μηνιαῖο: Λεωχάρους 18, Πειραιά).—**«Ἐκδρομικὰ»** (μηνιαῖο: Κοραῆ 7).—**«Γλαῦκα»** (μηνιαῖο: Σοφοκλέους 1β).—**«Ὁ ποιμὴν»** (μηνιαῖο: Γραφ. Ἱερᾶς Μητροπόλως, Μυτιλήνη).—**Γενικὴ Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία»** (μηνιαια: ἔκδοσις βιβλιοπωλείου Εὐτυχίου Βαγιονάκη, Ἀκαδημίας 56α).—**«Φλόγα»** (μηνιαῖο: Γ' Σεπτεμβρίου 15).—**«Αἰγυπτιώτης Ἕλλην»** (μηνιαῖο: rue Bourse 8, Alexandrie-Egypte).—**«Ἡ ἠχώ»** (μηνιαῖο: Μέγαρον Μετοχικοῦ).—**«Μαθητικοὶ παλμοὶ»** (μηνιαῖο: Μυτιλήνη).—**«Ἔρευνα»** (μηνιαῖο: rue Bourse8, Alexandrie-Egypte).

Ἐξεδόθη:
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ: ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΥΣΑΙ
Μετάφραση: ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΗ

Μὲ Πρόλογο Παύλου Νιρβάνα

Ἡ μετάφραση αὐτή, τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Ἀριστοφάνη εἶναι ἡ μόνη ἀκριβής, ποὺ ἔχει μεταφερῇ σὲ δημοτικοὺς στίχους ὅλη τὴν ἐλευθεροστομία τοῦ πρωτοτύπου.

Πωλεῖται σ' ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα δρ. 30.—

Αἱ ἐκδόσεις "ΚΑΣΤΑΛΙΑ,,
Ἐκυκλοφόρησαν τὴν Τετάρτη χιλιάδα τοῦ περιφήμου ἀντιπολεμικοῦ βιβλίου τοῦ:
ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ
«Τὸ Νούμερο 31328»
Κεντρικὴ πώλησις:
Βιβλιοπωλεῖον Κάσυφμαν
Δρχ. 50.—

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΥΛΛΑ
Χρόνος Α'. τεῦχος Β': Ἀπρίλιος 1935

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΙΡΗΝΟΦΙΛΟΥ

ΟΤΑΝ ὁ Pasteur ἐμάχετο διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος ὅπως εὕρῃ τὸν τρόπον τῆς ἐξοντώσεως τῶν ἀτελευτήτων ἀφανῶν σχεδὸν μικροβίων μὲ τὰς ἀπειραρίθμους αὐτῶν γεννήσεις ὥστε νὰ νομίζωνται αὐθόρμητοι, ἐσκέφθη συγχρόνως τὴν ματαιότητα τῶν προσπαθειῶν του φανταζόμενος τὰς ἐκ τῶν μελλόντων πολέμων καταστροφάς. Ἀνεκήρυσσε δὲ συγχρόνως: «ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ εἰρήνη θὰ θριαμβεύσωσιν τῆς ἀγραμματοσύνης καὶ τοῦ πολέμου» καὶ ἀκόμη: «θὰ ἔλθῃ ἐποχὴ καθ' ἣν οἱ λαοὶ θὰ συνεννοηθῶσιν ὄχι διὰ νὰ καταστρέφωσιν ἀλλὰ διὰ νὰ δημιουργοῦν».

— Ἀξίζει δὲ πράγματι τὸν κόπον νὰ διερωτηθῇ κανεὶς σήμερον: ποία ἡ ἀνάγκη τῆς προσπαθείας τῶν ἐπιστημόνων, ἡ ὁποία συχνὰ τοὺς ὁδηγεῖ εἰς τὸν τάφον διὰ νὰ σώσωσιν ὑπάρξεις προσβεβλημένας ἤδη, ἢ καὶ ἀκόμα διὰ νὰ μακρύνωσιν τὴν γηράσασαν ἀνθρωπίνην ζωήν, ὅταν ἄλλα τῆς ἀνθρωπότητος τμήματα ἀποτελούμενα ἀπὸ ἐπιστήμονας ἐπίσης, καταβάλλωσι προσπαθείας διὰ νὰ ἐξεύρωσι τὰς καταλληλοτέρας μεθόδους πρὸς ἐξόντωσιν τῶν ὑγιεστέρων ἀνθρωπίνων ὀργανισμῶν. Κατάστασις ἥτις, ἂν ἐξακολουθήσῃ, μὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρόνου, θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα ἀντιθέτως μὲ τὰ ἐν Σπάρτῃ συμβαίνοντα, νὰ ἀντικατασταθῇ τὰ θαλερώτερα μέλη τῆς ἀνθρωπότητος μὲ ὑπάρξεις προσβεβλημένας ἤδη ἀπὸ παθήσεις.

— Καὶ αὐτὸ καλεῖται πολιτισμός.

— Οὕτω κατὰ εἰκοσαετίαν συναντῶμεν διπλασιασμὸν τῶν πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀσθμαινόντων προϋπολογισμῶν τῶν πρὸς ἐπίθεσιν ἢ πρὸς ἄμυναν πολεμικῶν ἀνεφοδιασμῶν.

— Καὶ καλεῖται ἐπίσης πολιτισμὸς ἡ κατάργησις τοῦ παλαιοῦ ἐθίμου τῶν μεταξὺ ἐμπολέμων μονομαχιῶν ὡς ἂν δὲν θὰ ἦτο ἐπὶ τέλους ἠθικώτερον νὰ βλέπῃ τις ἀλληλοεξοντωμένους ὄχι τὴν μακρὰν ἀπὸ κάθε μῖσος νεότητα, ἀλλὰ αὐτοὺς τούτους τοὺς ὁδηγοῦντας αὐτὴν εἰς ἄσπονδα ἑκάστοτε μίση. Καὶ ἐθεωρήθη ἐπίσης τοῦ πολιτισμοῦ πρόοδος ἡ κατάργησις τῶν ἐσωτερικῶν μονομαχιῶν, ἂν καὶ ἴσως, ἂν δὲν ὑφίστατο ἡ κατάργησις αὕτη τὰ ἐσωτερικὰ μίση νὰ μὴν ἐπεξετείνοντο πολὺ πέραν τῶν ὑποκινούντων αὐτὰ ἀτόμων.

— Εἰς τὸ καθαρῶς διεθνὲς ἐπίπεδον τὸ ἔθιμον τῆς μεταξὺ τῶν πολιτειῶν λύσεως τῶν διεθνῶν διαφορῶν διὰ μονομαχιῶν συνηθέστατα συναντᾶται εἰς τοὺς ἀρχαίους. Δὲν θὰ ἀναφέρω τὰ κλασσικὰ παραδείγματα τῶν μονομαχιῶν τῶν ἡρώων τοῦ Ὁμήρου ἢ καὶ τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Γολιάθ, παραδείγματα κατόπιν τῶν ὁποίων ἄλλως τε ὁ ἀρξάμενος πόλεμος δὲν ἔπαυσε καὶ μετὰ τὰς νίκας τῶν μονομαχούντων, ἢ εἴτε διὰ τῆς πλήρους καταστροφῆς τοῦ Ἰλίου, εἴτε διὰ τῆς τελείας σφαγῆς τῶν Φιλισταίων.

— Ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν συναντῶμεν καὶ παραδείγματα μονομαχιῶν φύσεως τοιαύτης μὲ ἠθικώτερα ἀποτελέσματα. Οὕτως ὁ Στράβων ἀναφέρει ὅτι ὅταν οἱ στρατοὶ τῶν Αἰτωλῶν καὶ τῶν Ἐπειῶν συνηντήθησαν ἐνώπιον τῆς Ἠλείας, (τὸν 11ον π.Χ. αἰῶνα) ἀπεφασίσθη «*κατ' ἔθιμον* τῶν Ἑλλήνων *παλαιὸν*» ὅπως ἡ διαφορὰ λυθῇ διὰ μονομαχίας δύο μόνον στρατιωτῶν τοῦ Αἰτωλοῦ Πυράχμη καὶ τοῦ Ἐπείου Δεγμένου, τοῦ πρώτου ὡπλισμένου μὲ σφενδόνην καὶ μέ σάκκον λίθων, καὶ τοῦ δευτέρου ὡπλισμένου μὲ τόξον· μονομαχία ἥτις ἔληξεν ὅπως ὡς καὶ ἡ τοῦ Γολιὰθ καὶ τοῦ Δαβίδ, διὰ τῆς νίκης τῆς σφενδόνης, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἡ *Ἦλις ὑπήχθη* ὑπὸ τὸν Ὀξύλον. Τὸ παράδειγμα τῶν Ὀρατίων καὶ Κουρατίων εἶναι γνωστόν· γνωστὰ ἐπίσης πλεῖστα ἐν τῇ Δύσει παραδείγματα ἀνάλογα.

— Σὺν τοῖς ἄνω ὅμως καὶ ἡ πλησιέστερον πρὸς ἡμᾶς ἱστορία τῶν ἀνατολικῶν Ἐθνῶν ἀναφέρει ἀρκετὰ τοιαῦτα, τὰ ἀρχαιότερα τῶν ὁποίων, φαίνονται μᾶλλον μυθολογικά, ὡς ἰδίως τὸ παράδειγμα τῆς μονομαχίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδιῶν Πόρου, ἡ ὁποῖα φαίνεται ὅτι ἐπὶ πολὺν χρόνον ἦτο ἕνα ἀπὸ τὰ μᾶλλον εὐνοούμενα θέματα τῶν παλαιῶν ρωσικῶν εἰκόνων.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐπίσης τοῦ Βυζαντίου συναντῶμεν παραδείγματά τινα φύσεως ἀναλόγου. Ἀρκοῦμαι ἀναφέρων τὸ τῆς μονομαχίας τοῦ Ἰουδαίου Ἰωανάθαν καὶ τοῦ Ρωμαίου στρατιώτου Πουδεντίου, ὡς καὶ μονομαχίαν δύο ἀντιπροσώπων τοῦ ἑνὸς Ρωμαίου καὶ Πέρσου τοῦ ἑτέρου. Μονομαχία καθ' ἣν ἐνίκησε ὁ Ρωμαῖος καὶ μεθ' ἣν ὑπεγράφη συνθήκη εὐνοϊκὴ διὰ τὸν Αὐτοκράτορα Θεοδόσιον τὸν Β' ὡς ἀναφέρει ὁ χρονογράφος Μαλάλας.

— Καὶ σκέπτομαι: ἐπὶ τέλους τὸ κάτω κάτω ἡ ζωὴ τῶν ἀθώων λαῶν ἀξίζει περισσότερον ἀπὸ τὴν ζωὴν ἑνὸς ἀτόμου, ἔστω καὶ δικτατόρων καὶ βασιλέων.

ΣΤ. Π. ΣΕΦΕΡΙΑΔΗΣ

Τὸ κούτσουρο τῶν γερόντων

ΚΛΕΙΣΤΟΙ Καιροί· κλειστοί, περίκλειστοι,
μακρὰν τῆς θέας τ' οὐρανοῦ, παρατημένοι
σὲ ἀνέμους, θύελλες, χιόνια καὶ θολοῦρες.
Μάτην φωνοῦν οἱ ἀλέχτορες τὴν ἐθισμένην ὥρα :
δὲν ξεδιαλύνουν τὰ σκοτάδια· φῶς δὲν ἔρχεται·
κακὲς εἰδήσεις φθάνουν. Τοῦτες δέχεται
κουκκουλωμένος Γέρος μὲ ἀναμμένο
λύχνο μεσημεριάτικα : τοῦ χειμερίου
ἀνθρώπου τὸ κατάντημα ἰδούτο, ἀδιαφορεῖ
πρὸς ὅλα ἡ μόνη μέριμνα, πῶς νὰ μὴ σβήση
τὸ κούτσουρό του. Εἰκονικὲς ἀπόβηκαν οἱ ὧρες.
Εἰκονικὲς οἱ μέρες τῶν μηνῶν· ἰδού, γενάρης,
εἴκοσι, Ἁγνῆς Παρθενομάρτυρος (δεκατριῶν
χρονῶν ρίφθη στὴ γέεννα τοῦ μαρτυρίου)· γενάρης
στὶς δεκαεννέα, Κυριακὴ δεύτερη ἀπὸ τὰ Φῶτα,
ὁ γάμος τοῦ Κανᾶ. Σεβαστιανοῦ
καὶ Φαβιανοῦ. Μαρτύρων, (τοῦ σταλήκανε
βροχὴ τὰ βέλη, λέπια στὸ σῶμά τοῦ ἐφήβου).
Τὶ πρὸς ἡμᾶς ; πῶς πιὰ νὰ διακριθῆ
ἡ μία ἡμέρα ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἴδια κλειστή,
ποὺ χώρισμά τους χάθηκε πιὰ ἡ νύχτα,
ποὺ συνεχὴς ἡ μέρα νύχτα εἶναι γινομένη
καὶ μέριμνά μας, τῶν γερόντων, ὄχι ὁράσεις
τῆς πίστεως, ὄχι τὸ Μαρτυρολόγιο μὲ τὶς φλόγες του
ἀλλὰ μὴν καῆ τὸ κούτσουρο αὐτὸ ἐδῶ γιὰ πάντα.

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ

Η ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΦΙΛΙΑ

Η ΘΕΤΙΚΗ ἐκδήλωσις τοῦ πνεύματος τῆς φιλίας ἐκ μέρους τῆς Τουρκικῆς Ἐπικρατείας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τελευταίας ἐν Ἑλλάδι ἐσωτερικῆς περιπετείας, καθιστᾷ ἤδη ἑδραιωτέραν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ φιλία αὕτη, κυρωθεῖσα διὰ σειρᾶς ἐπισήμων πράξεων μεταξὺ τῶν δύο Κυβερνήσεων, δὲν ἀποτελεῖ ἁπλὴν ἔφεσιν τῶν ἰθυνόντων, ἀλλὰ πραγματικὸν ἐχέγγυον συνεργασίας καὶ ἀλληλεγγύης, πρὸς περιφρούρησιν τῆς εἰρήνης ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, ἀλλὰ καὶ πέραν αὐτῆς—ἐξ ἄλλου δὲ σύσφιγξιν τῶν σχέσεων τοῦ Τουρκικοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐπὶ τοῦ πρακτικοῦ ἐπιπέδου, καὶ ἀμοιβαίαν προώθησιν τῶν κοινῶν αὐτῶν συμφερόντων.

Εἶναι ἀλήθὲς ὅτι, ἀφ' ἧς ὑπεγράφησαν αἱ Ἑλληνοτουρκικαὶ συμφωνίαι καὶ τὸ Βαλκανικὸν Σύμφωνον, ἐμεσολάβησαν ὡρισμένα γεγονότα ἐσωτερικῆς φύσεως ἐν Τουρκίᾳ, ἀντανακλῶντα ὅμως ἐπὶ τῶν γενικῶν συνθηκῶν τῆς διαβιώσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων, καὶ ἐπῆλθε ποιά τις ἀντιγνωμία μεταξὺ τῶν ἐπισήμων κύκλων τῶν δύο Χωρῶν, ὅπερ δὲ λυπηρότερον, τὰ γεγονότα ταῦτα ἐνεποίησαν θλιβερὰν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ ἐγέννησαν αἴσθημα πικρίας, ἀντιτιθέμενον πρὸς τὴν πραγματικὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἑλλήνων, ὅπως πᾶσα φυλετικὴ διαφορὰ ἐν τῷ παρελθόντι ἐκλείψῃ διὰ τὸ μέλλον.

Βεβαίως ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ παράσχῃ τὰς ἀναγκαίας ἐν προκειμένῳ διασαφίσεις, τονίσασα ὅτι οὐδεμία ἔτρεφε δυσμενῆ διάθεσιν ἀπέναντι τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, ἀλλ' ὅτι λόγοι ἐσωτερικοί, προοδευτικῆς διὰ τὴν γείτονα ἐπικράτειαν ἀντιλήψεως, ἐπέβαλον τοὺς θεσπισθέντας περιορισμούς, οἵτινες ἀναγκαστικῶς ἔθιγον καὶ τοὺς ὁμοεθνεῖς ἡμῶν, μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων ξένων ὑπηκόων. Ἐφ' ὅσον ἐν τούτοις ἐκ τῶν προαναφερθέντων γεγονότων, ὡς τὸ τοῦ ἱερατικοῦ ἐνδύματος καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς ὑποστάσεως τῶν Ἑλλήνων τῆς Τουρκίας, ἀπέμεινε παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ Λαῷ ἡ ἐκ τῶν ληφθέντων μέτρων φυσικὴ ἀπογοήτευσις, εὐχόμεθα ὅπως ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μέτρων τούτων ἀποδείξῃ ἐν συνεχείᾳ, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ τὰ δίκαια τῆς Ἑλληνικῆς ἐν γένει μειονότητος, τυγχάνουν ἰδιαιτέρας παρὰ τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους προστασίας, ὥστε νὰ ἱκανοποιηθῇ ἐν τῇ μεγίστῃ δυνατῇ μοίρᾳ ἡ δικαιολογημένη λαϊκὴ εὐαισθησία καὶ νὰ συνεχισθῇ, ἀδιατάρακτος πλέον, ἡ συνεργασία τῶν δύο Ἐθνῶν.

Ὡς εἴπομεν ἐν ἀρχῇ, ἡ σθεναρὰ στάσις τῶν φίλων καὶ συμμάχων ἡμῶν ἐν Θράκῃ κατὰ τὴν πρόσφατον Ἑλληνικὴν ἀνωμαλίαν κατέδειξεν ἐμπραγμάτως τὴν εἰλικρίνειαν τῶν Τουρκικῶν αἰσθημάτων, δυνάμεθα δὲ νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ἡ ἔνδειξις αὕτη τῆς ἀλληλεγγύης εὑρίσκει σήμερον ζωηρὰν ἀπήχησιν εἰς τὴν ψυχὴν ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐπισφραγίζει, περισσότερον πάσης γραπτῆς συμφωνίας, τὸν δεσμὸν τῆς ἀδόλου φιλίας καὶ τῆς στενῆς συμπράξεως.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Σ. ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ

ΑΙ ΝΕΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ἀπελευθερώσεώς του τὸ μικρὸ καὶ πτωχὸ Ἑλληνικὸ Κράτος, συνταρασσόμενον περιοδικῶς ἀπὸ ἐσωτερικὰς περιπετείας καὶ πολέμους, δὲν κατώρθωσε νὰ καταστρώσῃ μελετημένο πρόγραμμα εἰς ὅλας του τὰς λεπτομέρειας ἐπὶ τῶν κατευθύνσεων τῆς ἐθνικῆς του οἰκονομίας. Ἀπὸ τοῦ 1910 διὰ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ὑπουργείου Ἐμπορίου, Γεωργίας καὶ Βιομηχανίας καὶ ἰδίᾳ διὰ τῆς διαιρέσεως τούτου εἰς Ὑπουργεῖον Γεωργίας καὶ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἤρξατο ἡ σοβαρὰ μελέτη, παρακολούθησις τῆς ἐξελίξεως καὶ ἐνίσχυσις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Μέχρι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ὁ ἐμπορικός μας λογαριασμὸς παρουσιάζε σταθερὰν ἀνισοσκέλειαν. Τὸ εἰς βάρος τῶν ἐξαγωγῶν μας ἔλλειμμα τοῦτο ἐκαλύπτετο ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν χρυσοῦ διὰ τῶν πηγῶν τῶν λεγομένων πόρων, οἱ ὁποῖοι συνίσταντο κυριως : α) ἀπὸ τὰς ἀπολαυὰς ἐκ ναυλῶν τῆς ἐμπορικῆς μας ναυτιλίας καὶ β) ἀπὸ τὰ χρηματικὰ ἐμβάσματα τῶν μεταναστατῶν.

Ὁ κίνδυνος βαθμιαίας στειρεύσεως τῆς δευτέρας ταύτης πηγῆς ἐσήμανε ἀπὸ τῆς λήψεως περιοριστικῶν κατὰ τῆς ἐλευθέρας μεταναστεύσεως μέτρων μετὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Ἡ μετανάστευσις εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἀπερρόφα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μέχρι τοῦ 1923 περὶ τὰς 30.000 Ἑλλήνων. Ὁ περιορισμὸς αὐτῆς μέχρι σχεδὸν πλήρους ἀπαγορεύσεως ἐδημιούργησε σοβαρώτατον ζήτημα διὰ τὴν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀπασχόλησιν τοῦ περισσεύοντος αὐτοῦ πληθυσμοῦ.

Τὸ μεταναστευτικὸν ζήτημα, καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ἐργασίας πρὸς διευκόλυνσιν τῆς εἰς ξένας χώρας ἀποδημήσεως Ἑλλήνων καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς κρατικῆς μερίμνης πρὸς διατήρησιν τῆς ἑλληνικότητος τῶν ἔξω ἀποκατεστημένων ὁμοεθνῶν μας, ἔχουν πραγματευθῇ σοβαρῶς οἱ κ. κ. Ἀλ. Μυλωνᾶς, Γ. Φραγκούδης (διευθυντὴς τῆς Παντείου Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν) καὶ Ἀντ. Λεκόπουλος τμηματάρχης τοῦ ὑπ. Ἐσωτερικῶν. Συμφωνῶ ἀπολύτως ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶνε σπουδαῖον καὶ χρήζει διαρκῶς ἐρεύνης καὶ συλλογῆς στοιχείων. Μελετῶν ὅμως τὰ συμβαίνοντα ἔξω τῶν συνόρων μας, καὶ ἰδίᾳ τὰ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιταίαις, δὲν ἔχω ἐλπίδας, τοὐλάχιστον διὰ τὸ προσεχὲς μέλλον ἐπιτυχίας τῶν προσπαθειῶν μας. Ἡ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἐξέλιξις καταδεικνύει ὅτι, μετὰ τὴν ἀφαντάστου μεγέθους ἐπελθοῦσαν οἰκονομικὴν καταστροφήν, ὑφίσταται βαθμιαίαν, ἀλλὰ σταθερὰν ριζικὴν μεταβολὴν ἡ ὅλη κατεύθυνσις τῆς ἐθνικῆς της οἰκονομίας. Ἡ ἰλιγγιώδης ὁρμὴ πρὸς γενικὴν ὑπερπαραγωγὴν μὲ σκοπὸν κατακτήσεως τῆς παγκοσμίου ἀγορᾶς ἤρχισε συστηματικῶς νὰ περιορίζεται εἰς τὸ πρόγραμμα παραγωγῆς διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κυρίως κατανάλωσιν. Μὲ ἄλλους λόγους ἐγκαταλείπεται ἡ μεγαλομανία καὶ κατακτᾷ ἔδαφος ὁ γενικὸς περιορισμὸς καὶ ἡ νοικοκυρωσύνη, ἡ ὁποία ἦτο τελείως ἄγνωστος παρὰ τῷ ἐκεῖ κοινῷ.

Εἶνε εὐνόητον ὅτι ἡ ἐπικράτησις αὕτη τοῦ νοικοκυρεμένου πνεύματος δὲν εὐνοεῖ καθόλου τὸ ἄνοιγμα τῶν ἐκεῖ πυλῶν εἰς τὴν μετανάστευσιν.

Ἑπομένως, δύο ἐνδεικνύονται δρόμοι πρὸς ἀπορρόφησιν τοῦ περισσεύοντος πληθυσμοῦ ὑπὸ ἐργασίας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ: 1) ἡ διὰ παντὸς μέσου αὔξησις τῆς καλλιεργησίμου ἐπιφανείας γῆς πρὸς ἐγκατάστασιν νέων γεωργῶν καὶ αὔξησιν τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος καὶ 2) ἡ διὰ ἐντατικῆς προσπαθείας ἐνθάρρυνσις καὶ ἀνάπτυξις τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας πρὸς ἀπασχόλησιν τῶν ἐκ τῆς γεωργίας περισσευουσῶν χειρῶν.

Τὴν αὔξησιν τῆς καλλιεργησίμου ἐπιφανείας ηὐνόησε εὐτυχῶς ἡ ἐδαφικὴ μεγέθυνσις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ σοβαρὰ μερίμνα τοῦ Κράτους δι' ἐκτελέσεως σχετικῶν παραγωγικῶν ἔργων. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἵνα διὰ τεχνικῶν ἔργων αὐξήσωμεν τὴν καλλιεργουμένην ἐπιφάνειαν γῆς πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ μὲ μεθοδικότητα καὶ ἄνευ διακοπῆς.

Ἀφ' ἑτέρου ἤρξατο ἐκδηλούμενον σοβαρὸν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Κράτους διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Βιομηχανίας καὶ Βιοτεχνίας μας, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον ἐπέδειξαν σπου-

δαῖα σημεῖα προόδου. Ἠὐτύχησα δὲ ὡς Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας τῷ 1922 νὰ ἐπιτύχωτὴν ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψήφισιν τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος ἔθεσε πραγματικὰς βάσεις φιλοβιομηχανικῆς πολιτικῆς.

Παραλλήλως μὲ τὰς ἀνωτέρω νέας κστευθύνσεις τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἤρξατο, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, σοβαρῶς ὀργανουμένη ἡ τουριστικὴ ἐκμετάλλευσις τῆς χώρας. Εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν μιᾶς προσπαθείας, ἡ ὁποία θὰ δυνηθῇ νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ κενὸν τὸ ὁποῖον ἀφῆκε εἰς τὰς πηγὰς τῶν ἀδήλων πόρων μας ἡ ἀπαγορευθεῖσα μετανάστευσις.

Ἡ ἐπιγενομένη μικρασιατικὴ καταστροφή, ἡ ὁποία ἀποτόμως προσέθεσε ἓν καὶ ἥμιτυ ἑκατομμύριον νέου πληθυσμοῦ εἰς τὸν ἤδη περισσεύοντα ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν ἐργασιῶν πληθυσμόν, κατέστησε προφανῆ τὸν κίνδυνον τῆς χώρας μας ἀπὸ δημογραφικῆς ἀπόψεως.

Διότι οἱ συγκριτικοὶ πίνακες τοῦ 1931 τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ μονάδα καλλιεργουμένης ἐκτάσεως ἐν Ἑλλάδι ἐν σχέσει πρὸς ἄλλας γείτονας χώρας παρουσιάζουν τοὺς κάτωθι τραγικοὺς διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀριθμούς:

Ἑλλὰς	336	κάτοικοι	κατὰ	τ. χ.
Βουλγαρία	140	»	»	»
Ρουμανία	128	»	»	»
Γιουγκοσλαυΐα	181	»	»	»

Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ὅτι εἴμεθα πολλοὶ ἐν Ἑλλάδι οἱ ἀμφιβάλλοντες εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἐπισήμων ἀπογραφῶν μας καὶ πιστεύοντες εἰς τὴν ἀπογραφήν, τὴν ὁποίαν ἔχει κάμῃ μὲ ἀμερικανικὴν μεθοδικότητα ἡ Ἑταιρεία Σίγγερ ἀναβιβάζουσαν τὸν πληθυσμὸν κατὰ ἓν καὶ πλέον ἑκατομμύριον ὁπότε οἱ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τ. χ. κάτοικοι ὑπερβαίνουσιν τοὺς 400.

Εἶνε εὐνόητον ὅτι ἀπὸ τοῦ 1931 ἡ εἰς βάρος τοῦ πληθυσμοῦ μας πυκνότης θὰ εἶνε τώρα ἀκόμη μεγαλειτέρα.

Ἡ διαίσθησις τοῦ ἐκ τῆς ἄνω ἐκτεθειμένης καταστάσεως κινδύνου συνετέλεσε εἰς τὸ νὰ χαιρετισθῇ μὲ πανελλήνιον ἐνθουσιασμὸν ἡ πρωτοβουλία μου πρὸς ἵδρυσιν τῷ 1931 τοῦ «Συλλόγου Προστασίας τῶν Ἑλληνικῶν Προϊόντων».

Τὸ σύνθημα τοῦ Σ.Π.Ε.Π. «προτιμᾶτε τὰ ἑλληνικὰ προϊόντα», σκοποῦν νὰ κτυπήσῃ τὴν ὀλεθρίαν ξενομανίαν μιᾶς μεγάλης μερίδος τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἕνεκα τῆς ὁποίας διαρρέει ἄφθονος χρυσὸς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἔγεινε ἀσπαστόν.

Ἡ Διεθνὴς Ἔκθεσις Θεσσαλονίκης καὶ ἡ διαρκὴς Ἔκθεσις τοῦ Ζαππείου κατέπληξαν εὐαρέστως τὸ δύσπιστον ἑλληνικὸν κοινὸν καὶ αἴσθημα ἐθνικῆς ὑπερηφανείας ἐγεννήθη διὰ τὰ κατορθώματα τῆς φυλῆς μας ὅταν ἀπομακρυνομένη ἀπὸ πολιτικολογίας καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ κομματικὰς διαμάχας ἐπιδίδεται εἰς σοβαρὰν παραγωγικὴν ἐργασίαν.

Εὐτυχῶς ὅτι ἡ νέα αὐτὴ κατεύθυνσις τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας εἶχεν ἤδη ἀποφέρει τὰ ἀποτελέσματά της πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ὀξείας οἰκονομικῆς κρίσεως καὶ τῆς ἕνεκα ταύτης ἐγκαταλείψεως τῆς χρυσῆς βάσεως ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος. Διότι ἄλλως ὄχι μόνον θὰ καθίστατο ἀφόρητος ἡ ἀκρίβεια τῆς ζωῆς,ἐὰν εἴμεθα αὐποχρεωμένοι νὰ ἀγοράζωμεν ξένα προϊόντα, ἀλλὰ συγχρόνως θὰ ἐστερούμεθα πραγματικῶς καὶ ἐνδυμάτων ἀκόμη ἕνεκα τῆς ἀνάγκης ἐξοικονομήσεως συναλλάγματος χάριν τοῦ καλύμματος.

Συμπεράσματα: Φρονῶ ἀδιστάκτως ὅτι τὰ ζητήματα, ὡς ἀνωτέρω συνοπτικῶς τίθενται καὶ ὅπως εὑρύτατα ἀνεπτύχθησαν εἰς σειρὰν διαλέξεων τοῦ ΣΠΕΠ, εἰς τὰς ὁποίας ὡμίλησα, ἀποτελοῦν ἓν σύνολον ὀρθολογικῶν συμπερασμάτων ἐπιμελοῦς ἐρεύνης τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῆς Χώρας. Ὅποιος ἐπιχειρῇ ν' ἀμφισβητήση ἓν μέρος τοῦ συνόλου αὐτοῦ, τοῦτο δηλοῖ ὅτι δὲν ἐμελέτησε προσεκτικὰ τὴν ὅλην κατάστασιν.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνόρθωσις τῆς Χώρας θὰ ἐπέλθῃ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς προγράμματος ἀποβλέποντος εἰς: ***α) ἐνίσχυσιν πάσης ἑλληνικῆς παραγωγῆς καὶ προστασίας αὐτῆς ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἀγορᾷ κατὰ παντὸς ξένου συναγωνισμοῦ. β) Τόνωσιν τῶν ἐξαγωγῶν μας εἰς τὰς ἀγορὰς ὅπου εἰσάγονται ἤδη καὶ κατάκτησις νέων ἀγορῶν διὰ συγχρονισμένης ὀργανώσεως τοῦ ἐξαγωγικοῦ μας ἐμπορίου (τυποποίησις, ἐπιμελὴς συσκευασία, ἐκθέσεις κτλ.). γ) Τόνωσιν καὶ προστασίαν τῆς ἐμπορικῆς μας ναυτιλίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σημαντικωτάτην καὶ ἀσφαλῆ πηγὴν ἀφθόνων ἀδήλων πόρων. δ) Ἐντατικὴν ἐκμετάλλευσις τοῦ τουρισμοῦ. ε)*** Καλῶς μελετημένον ***πρόγραμμα παραγωγικῶν ἔργων καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα μεθοδικῶς ἐφαρμοζόμενον. Καὶ στ) Συστηματικὴν χρησιμοποίησιν τοῦ μεγάλου πατριωτισμοῦ τῶν ἔξω ἐγκατεστημένως Ἑλλήνων*** διὰ τὴν διαφήμισιν καὶ διάδοσιν τῶν προϊόντων μας.

Τῆς συστηματικῆς ἐφαρμογῆς τοιούτου μελετημένου εἰς ὅλας του τὰς λεπτομερείας προγράμματος ἔχει ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην ἡ Ἑλλάς. Ἕως τώρα πολλὰ μὲν ἐφαρμόζονται ἐντελῶς συμπτωματικῶς καὶ ζημίαι μεγάλαι δύνανται ἐκ τούτου νὰ ἐπιπέσουν κατὰ τῆς προοδευτικῆς ἐξελίξεως τῆς Ἐθνικῆς μας οἰκονομίας, ἄλλα δὲ βραδύνουν νὰ ἐφαρμοσθοῦν ὅπως π. χ. ὁ «Ὀργανισμὸς τοῦ ἐξαγωγικοῦ Ἐμπορίου» ψήφισμένος ἀπὸ ἔτους καὶ πλέον.

Ἡ ἐφαρμογὴ ἑνὸς τοιούτου σοβαροῦ προγράμματος ἔχει ἀνάγκην ὄχι μόνον ἀνθρώπων μελετημένων, ἐναρέτων καὶ μὲ εἰλικρινῆ πίστιν ἐργαζομένων, ἀλλὰ καὶ ἀδιαταράκτου ἐσωτερικῆς γαλήνης διὰ μακρὸν χρόνον. Θὰ ὑπάρξουν τὰ δύο αὐτὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα;

Πρέπει νὰ ὑπάρξουν καὶ τὸ εὔχομαι ὡς Ἕλλην ὁλοψύχως.

Ὁ ΣΠΕΠ, ἐπιμελῶς ἱστάμενος μακρὰν καὶ ὑπεράνω πάσης ἐσωτερικῆς διαμάχης καὶ ὑποβοηθῶν εἰληκρινῶς τὸ κρατικὸν ἔργον θὰ ἐξακολουθήσῃ, ὅπως μέχρι τοῦδε ἀδιαλλείπτως πράττει, ὑποδεικνύων τὰ δέοντα γενέσθαι καὶ ἐπιμένων εἰς τὴν ἐφαρμογήν των.

ΛΟΥΚΑΣ ΚΑΝΑΚΑΡΗΣ ΡΟΥΦΟΣ

Ὅλα στραβὰ κι' ἀνάποδα...

ΟΛΑ στραβὰ κι' ἀνάποδα ἐδῶ κάτω,
βογγάει ὁ πόνος, δέρνετ' ἡ ὀργή,
καὶ τὸ ποτήρι πίνουνε ὥς τὸν πάτο,
ὅποιοι τοὺς εἶναι ἀδύνατη ἡ φυγή.

Ἀδύνατη ἡ φυγὴ εἶναι καὶ γιὰ μένα,
μὰ πιὰ δὲν κλαίω καὶ μήτε πολεμῶ,
προσμένω μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα
τὸν ἀνεπάντεχό μου λυτρωμό.

...Πικρότατη ψυχή, ποὺ τῶχες τάμμα
τὴ Μοίρα μου τὴ στρίγγλα νὰ βοηθᾶς,
ποὺ ἤσουν θεὸς καὶ δαίμονάς μου ἀντάμα,
ποὺ ἔφυγες κι' ὅμως πάντα μ' ἀκλουθᾶς.

Φαρμακερή μου ὀχιὰ ποὺ μὲ τυλίγεις
στὶς δίπλες σου, ὀλέθριο ἑρπετό,
ποὺ μήτε μ' ἀπολᾶς, μήτε μὲ πνίγεις,
τὸ σπλάχνος σου ἔχω πάψει νὰ ἐπαιτῶ.

. . . . . .

Ἕνα κρυφό, μουγγό, τεράστιο πεῖσμα
τὴν ὕπαρξή μου ἀκόμα συγκρατεῖ,
δέχομαι τῆς ζωῆς τὸ αἰώνιο σεῖσμα
κατάσταση σὰ νάναι ὑποφερτή...

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

Παράκαιροι στοχασμοί

6

ΣΤΗ ρίζα τῆς πράσινης καλαμιᾶς σὲ μιὰνὰκρο λιμνιὰ ὀνείρου,συλλογιοῦμαι μιὰν ἀγάπη, ἀπέραντη σὰν τὸν αἰθέρα καὶ σὰν τὴ θάλασσα δίχως τελειωμό. Συλλογιοῦμαι μιὰν ἀγάπη γόνιμη σὰν τὴ γόνιμη γῆ,κρυστάλλινη σὰν τοὺς κρυστάλλινους ὄρθρους, μυστικὴ καὶ βασανισμένη σὰν τῆς νύχτας τὴν πολύφωνη σιωπή. Συλλογιοῦμαι μιὰν ἀγάπη, ποὺ νὰ μὴν ἔχειὅριο, ὅπως δὲν ἔχουν ὅριο τὰ πελάγη· ποὺ νὰ μοιάζει μὲ προσευχὴ καὶ νὰ ἀνεβαίνει λεύτερη σὰν τραγούδι· ποὺ νὰ μὴν εἶναι τὸ πάθος, νᾶναι τὸ ἀνέβασμα· νὰ μὴν ἔχει ρίζες, νάχει φτερά. Νὰ δίνεται, ὅλο νὰ δίνεται καὶ νὰ λυπᾶται, ποὺ δὲν τῆς μένει τίποτε ἄλλο γιὰ νὰ δώσει· νὰ τρέχει σ' ὁλάκαιρο τὸ κορμί, μέσ' ἀπὸ κάθε φλέβα κι' ἀπὸ κάθε ἶνα σὰν τὴ φλόγα τοῦ πυρετοῦ καὶ σὰν τὴ δίψα—νὰ λυώνει καὶ νὰ βασανίζει τὴν ψυχὴ καὶ νᾶναι ντυμένη ἀρχαγγελικὰ φτερὰ καὶ νᾶναι ντυμένη τὴν πιὸ πολύτιμη καὶ τὴν πιὸ ἀψεγάδιαστη πορφύρα.

Στή ρίζα τῆς πράσινης καλαμιᾶς, σὲ μιὰν ἀκρολιμνιὰ ὀνείρου, γυμνὸς ἀπὸ πεῖρα κι' ἀπὸ λογισμό, ξαναγυρίζω στὴν εὐδία τῆς πρώτης μέρας: καμπύλη, ποὺ ἀνοίγεσαι σὰν τόξο μὲ βέλος ἀρματωμένο φαρμακερό, καμπύλη τῆς παρακμῆς σχεδιασμένη ἀπὸ τὴν ταπεινότερη οὐσία τοῦ κόσμου, δὲ μπορεῖς νὰ μοῦ δώσεις πιὰ τὴ βέβηλη, ξιππασμένη φρεναπάτη σου· ἡ λαχτάρα μου στέκει, τὴν ὥρα τούτη ποὺ εἶμαι ὅλος γαλήνη, ποὺ εἶμαι ὅλος φωτεινή, πεντακάθαρη ἐνατένιση, στὴ ρίζα μιᾶς ὁλόϊσιας δωρικῆς γραμμῆς κυβερνημένης ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς σοφίας, ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ χάρη τῆς τραχιᾶς ἀρετῆς.

7

ΑΠΟΨΕ ἡ ψυχή μου εἶναι ὅλη καλωσύνη, ἕνα ἐγκάρδιο κάλεσμα εἶναι ἡ καρδιά μου—μὰ πῶς νὰ βρῶ τὸ μυστικὸ μονοπάτι ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἀπροσπέλαστη ψυχὴ τοῦ ἄλλου,στὴν κάρδιὰ ποὺ εἶναι πλασμένη σὰν τὴν καρδιά μου,ἂν ὑπάρχει πουθενὰ μιὰ τέτοια καρδιά; Πῶς νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τὸν ἐφιάλτη ποὺ ρίχνει τὴ βαριά του σκιὰ ἀνάμεσα σὲ μὲ καὶ στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους; Πῶς νὰ μπορέσω νὰ δεχτῶ τὸ χαμόγελο, ποὺ ἔχει τὴν πίκρα τῆς ἀλόης, τὸ βλέμμα ποὺ μοιάζει σὰν τὸ φεγγίτη τὸν ἀνοιγμένο σὲ σκοτεινὴ καὶ σὲ ὑγρὴ φυλακή, τὸ χέρι, ποὺ δὲν ἔμαθε νὰ δίνει καὶ νὰ προσφέρεται, τὸ ἄγγιγμα ποὺ στὴ βελούδινη ἁβρότητά του ξεχωρίζουν τόσο σκληρὲς οἱ φιδώσεις μιᾶς σταλαγματιᾶς ματωμένης στὸν ἥλιο; Ἄχ, πῶς νὰ γλυτώσω ἀπὸ τὴ συχαμάρα σου, ἄνθρωπέ μου, ποὺ βασανίζομαι νὰ βρῶ τὴν οὐσία σου κι' ὅταν γιὰ μιὰ στιγμὴ φευγαλέα τὴ φτάσω νιώθω στὰ χείλη τὴ γεύση τῆς ἀηδίας, νιώθω τὰ χέρια κολημένα σὲ τιποτένιο πηλό; Καὶ πόσο σὲ θλίβομαι κατάκαρδα, ποὺ κλειδωμένος σ' ἕνα μάταιο σχῆμα, σὲ μιὰ κακοσχεδιασμένη γελοιογραφία τοῦ ἑαυτοῦ σου, περνᾶς μπροστά μου ἀσφαλισμένος μέσ' τὸ πρόστυχο ὄστρακό σου, γεμᾶτος πεποίθηση στὴν ὑποκρισία σου; Ἄχ δὲν ξέρεις τὶ οἶστρος μὲ συνεπαίρνει, πῶς φλέγομαι ὅλος νὰ σοῦ πῶ τὴ λέξη, ποὺ δὲ θέλει τ' αὐτί σου νὰ ξεχωρίσει ἀνάμεσα στὶς ἀπειρόριθμες φωνὲς τοῦ κόσμου τούτου, τὴ φράση ποὺ ἐκφράζει ἁπλὰ καὶ σοφὰ ὁλάκερη τὴν ἀκατανόητη ὕπαρξή σου; Πῶς φλέγομαι ὅλος γιὰ νὰ σοῦ πῶ τοῦτο μονάχα: Σὲ καταλαβαίνω,—σὲ καταλαβαίνω, καλόκαρδε καὶ τιποτένιε κι' εὐγενικὲ ἄνθρωπέ μου, σὲ καταλαβαίνω κι' ὡς τόσο σωπαίνω, γιατὶ δὲν ὑπάρχει βούκινο, δὲν ὑπάρχει λόγος ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ σὲ ξυπνήσει μέσα στὴν καθημερινή σου ἀποσύνθεση.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ρεμβασμός

ΣΦΥΡΙΖΕΙ ὁ περβολάρης στὸ πηγάδι,
καθὼς οἱ σίκλοι φέρνουν τὸ νερό,
καὶ τὰ μαγγάνια σταματοῦν στὸ βράδυ,
καὶ πίνει ὁ μαῦρος, τ' ἄτι τὸ σκεβρό.

Τὶ ἡσυχία γλυκειὰ μέσ' τὸ λειβάδι·
ἡ δύσι, χωρὶς χρώματ', ἀργυρὸ
τό μισοφέγγαρο,—εὐτυχίας σημάδι—
....κι' αὔριο, στ' ἀλώνια, θἄχωμε χορό.

Κεῖ κάτω, ἀρχίσαν κόασμα τὰ βατράχια,
μέσ' τὸ τέλμα, μὲ τὰ θολὰ νερά,
ἀναστημένα εἶν' ὅλα κι' ἀπ' τὰ βράχια,

τοῦ βουνοῦ, ξεπετάξαν τὰ πουλιά,
τὸ μούχρωμα ἦρθε τοῦ καλοῦ Σαββάτου
βουβὸ κι' ἐλπιδοφόρο, ὅλο χαρά.

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΛΥΡΑΣ

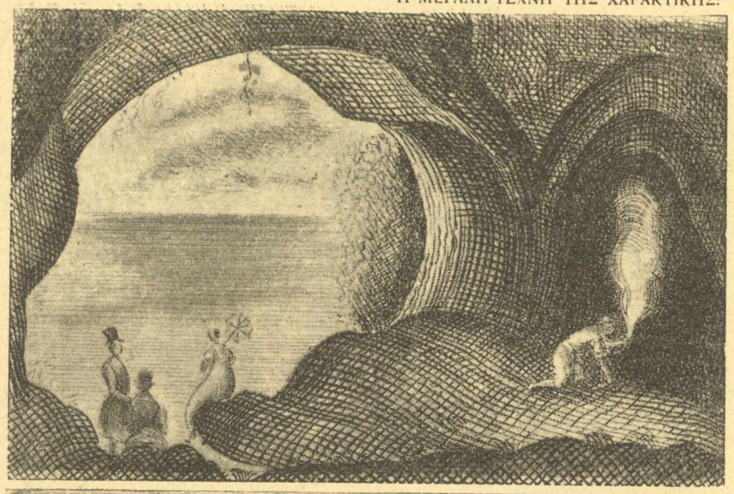

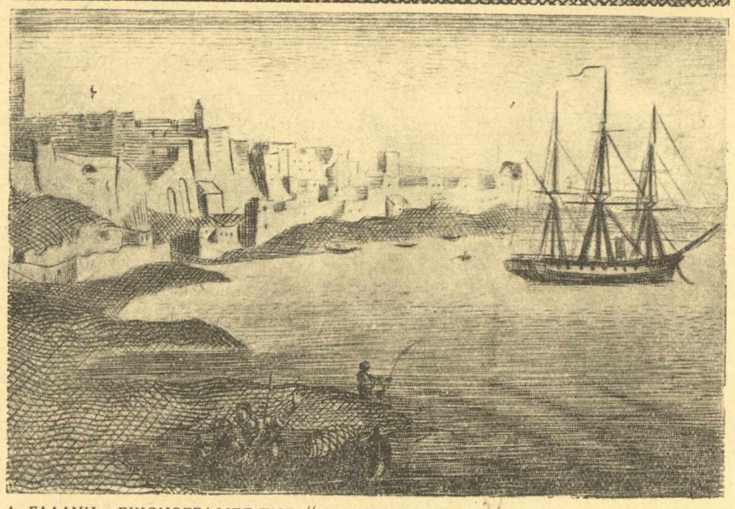

Δ. ΓΑΛΑΝΗ : ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΗΣ "ΑΚΡΙΒΗΣ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ,, (ΤΟΥ DE GOBINEAU)

ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΣ

Το κράτος—τὸ ἑλληνικὸ—εἶναι γέννημα τοῦ Ἔθνους καὶ γι' αὐτὸ ἔχει τὴν ὑποχρέωση νὰ τὸ φυλάγει. Κι ἐπειδὴ ὅλα τὰ μέρη τοῦ ἔθνους συνεργάστηκαν καὶ ἀγωνίστηκαν γιὰ νὰ φκιάσουν τὸ κράτος, χρέος του ἔχει νὰ φυλάγει ὁλόκληρο τὸ ἔθνος. Ὅταν δὲ βλέπεις παρὰ μόνον τὸ κράτος καὶ ξεχνᾶς τὸ ἔθνος, σὰ νὰ μὴν ὑπῆρχε τὸ ἔθνος πάσχει ἀπὸ θεώρατη στενοκεφαλιά· παραγνωρίζεις τὸ σκοπὸ καὶ τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἔθνους.

Γιατί, ἀλήθεια, τί εἶναι κράτος; Ἁπλὸ κέντρο πολιτικὸ τοῦ ἔθνους, ἕνας ξερὸς μόνον ρυθμιστὴς τῆς πολιτικῆς πορείας τοῦ ἔθνους (1). Τὰ κράτη χάνονται, τὰ ἔθνη μένουν. Καὶ ἂν χαθοῦν τὰ κράτη δὲ χάνονται καὶ τὰ ἔθνη ποὺ τ' ἄφκιασαν (2). Τὰ κράτη δὲ δημιουργοῦν πολιτισμούς. Τοὺς πολιτισμοὺς τοὺς δημιουργοῦν

(1) Ἐκτενέστερα γιὰ τὸ κράτος αὐτὸ καθαυτό, γιὰ τὴ φύση του, γιὰ τὴ δικαιοδοσία του, γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ τὴ λειτουργία του, δὲ μίλησε ὁ Δραγούμης. Παροδικὰ καὶ σύντομα κάνει λόγο γιὰ τὸ κράτος στοὺς «προγραμματικοὺς στοχασμούς» του (1916). Μὰ καὶ κεῖ τὸ ἀντικρίζει σὰν ἀτομιστής, καθὼς θὰ ἰδοῦμε, καὶ κύριο σκοπό του θεωρεῖ πάλιν τὴν ἐπιδίωξη τοῦ μεγάλου φυλετικοῦ πολιτικοῦ ἰδανικοῦ.

(2) «Δὲ θὰ χαθεῖ ἡ φυλή, καὶ ἂν πέσει σὲ ξένα χέρια καὶ χάσει τὴν ἀνεξαρτησία του (τὴ δῆθεν ἀναξαρτησία του) τὸ τωρινὸ τὸ κράτος, ἡ Ἑλλαδοῦλα· φθάνει νὰ νοιώσει τὴν ἑλληνική του ὑπόσταση κάθε Ἕλλην καὶ νὰ περηφανεύεται γι' αὐτή». ('Ο Ἑλληνισμὸς μου καὶ οἱ Ἕλληνες», σ. 115). Κύττα καὶ σ. 127—129 ἴδιου ἔργου. Ἄλλωστε πιστεύει ὁ Δραγούμης, ποτὲ τὸ κράτος δὲν ἦταν πλήρης καὶ γνήσιος ἐκπρόσωπος τῆς φυλῆς. Ἴσια ἴσια ἀνέκαθεν ὑπῆρχε ἀντίθεση μεταξύ τους (142).

μόνον τὰ ἔθνη καὶ γιὰ τοῦτο τὸ κράτος εἶναι ἄχρηστο καὶ βλαβερὸ ὅσο δὲ βοηθεῖ τὸ ἔθνος γιὰ νὰ δημιουργήσει τὸν πολιτισμό του (3).

Στὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, μελέτης ποὺ τὴν ἔστειλε ὁ Δραγούμης ἀπὸ τὴν Πετρούπολη, τὸ 1913, ὡς ἀπαντήσει σὲ μιὰν ἔρευνα τοῦ Περιοδικοῦ «Γράμματα» «Γιὰ τὶς μελλοντικὲς κατευθύνσεις τῆς φυλῆς», μὰ καὶ σ' ἄλλα του ἔργα, ἐδῶ κι' ἐκεῖ, ἁδρὰ καὶ χτυπητὰ καὶ ξεσκεπάζοντας ἄφοβα, καθώς πάντα, τὴν ἀλήθεια, ἱστορεῖ καὶ εἰκονίζει τὴν μίζερη ἑκατόχρονη πολιτικὴ ζωὴ τοῦ ἑλλαδικοῦ κράτους.

Κανένα λαχτάρισμα γενναῖο καμμιὰ πλατειὰ ἐθνικὴ πνοὴ δὲν ξανοίγει στὴν κρατικὴ τούτη ζωὴ ἑνὸς ὁλοκλήρου αἰῶνα.

Τὸ ἑλληνικὸ κράτος τὸ ἔφτιασαν οἱ ἀγῶνες ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ ὄχι μονάχα τῶν «Ἑλλαδιτῶν». Ὤφειλε λοιπὸν, κύρια σκέψη καὶ κύριο σκοπὸ νἄχει καὶ πολιτικὴ ἕνωση ὅλου τοῦ ἔθνους, νὰ μὴν ὑπάρχει καὶ νὰ μὴν ἐργάζεται παρὰ μόνο γι' αὐτή.

Τοῦτος εἶτανε ὁ προορισμός του. Ἀντὶ ὅμως, ὅλη του τὴν ἐνέργεια νὰ τὴ στρέψει πρὸς τὴν πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ προορισμοῦ, τὸ ἑλληνικὸ κράτος ἔγινε ἕνας φακίρης: ἔγυρε κατὰ τὸν ἀφαλό του καὶ δὲν ἤθελε πιὰ τίποτε ἄλλο νὰ ἰδεῖ.

Ἀπὸ ἐξωτερικὴ πολιτική, ἀληθινὰ ἐθνική, καμωμένη μὲ πίστη καὶ μὲ σύστημα καὶ μὲ συνοχή, οὔτε ἰδέα.

Μιὰ πολιτικὴ εἶχε τὸ κράτος ἐσωτερική, σὰ νὰ ἦταν κανένα Βέλγιο ἢ καμμιὰ Ἀγγλία μὲ ξετελειωμένα ἐθνικὰ σύνορα. Καὶ μόνον κάποτε κάποτε, ὅταν οἱ ἐξωμερίτες—ποὺ αὐτοὶ δὲν ξεχνοῦσαν τὰ ὄνειρά τους—φωνάζαν, τὸ μικρὸ κράτος ταράζονταν γιὰ λίγο καιρὸ καὶ καμώνονταν πὼς κάνει ἐξωτερικὴ ἐθνικὴ πολιτική (4). Στ' ἀλήθεια, οἱ ἑλλαδίτες, «κλέφτες» καὶ «γραμματιζούμενοι», σ' ἕνα μόνο εἶχαν τὸ νοῦ τους· στὸν παρᾶ, καὶ στ' ἀξιώματα ποὺ κι αὐτὰ παρᾶς εἶναι. Καὶ οἱ πολιτικοὶ «ἀδιόρθωτοι κομπογιανίτες, πανομοιότυποι μὲ τὴ μάζα τῶν ἀτόμων» δὲ συλλογιόνταν παρὰ τὸ ἀτομικό τους πολιτικὸ συμφέρον. Πρὸ πάντων τὸ κόμμα νὰ μένει στὰ πράματα, ὅσο γίνεται πιὸ πολύ. Τούτη ἦταν ἡ μόνη τους ἔννοια.

Κάναν, βέβαια, καὶ ἐσωτερικὴ πολιτική· συλλογιόνταν— ἀπὸ ντροπή, τὶ διάβολο!—καὶ τὰ

(3) Τὰ κράτη χάνονται, τὰ ἔθνη πολὺ σπάνια. Σκοπὸς τελικὸς τῶν ἐθνῶν, (πές τον προορισμό, πές τον ἀνάγκη) εἶνε ἡ δημιουργία πολιτισμῶν. Αὐτὰ δικαιολογοῦν τὴν ὕπαρξη τῶν ἐθνῶν. Μὲ τὸν πολιτισμό τους ξεπερνοῦν τὰ σύνορά τους τὰ ἔθνη καὶ καταχτοῦν τὸν κόσμο. Νὰ γιατὶ ἕνα κράτος ποὺ δὲν ἐξασφαλίζει ὅσο μπορεῖ καλύτερα τὸ ἄνθισμα τοῦ ἔθνους ποὺ τὄπλασε, εἶναι ἀνάξιο νὰ ὑπάρχει, καὶ νὰ γιατὶ χρέος ἔχει νὰ φυλάγει ὅλα τὰ μέρη τοῦ ἔθνους ἀπ' τὸ χαμό τους, γιατὶ ὅλα μαζὶ δημιουργοῦν τὸν πολιτισμό.

«Θὰ τοὺς πῶ πὼς τὸ ἑλλαδικὸ κράτος εἶναι ἄχρηστο, ἂν δὲν ἔχει τὴ θέληση νὰ σώσει γύρω του τὴ φυλή». («Ὅσοι ζωντανοί», σ. 157) «Τὸ κράτος, λέγει στὸν «Ἑλληνικὸ Πολιτισμό», (σ. 43. α' ἔκδ.), ταιριασμένο μὲ τὴν ἀνάγκη δημιουργίας πολιτισμοῦ. Ἀλλοιῶς ἂς χαθεῖ». Κύττα καὶ «Νέον Πνεῦμα», Γιανοπούλου σ. 51 καὶ 58.

(4) «Ἐπειδὴ τὸ Ἔθνος αἰσθάνεται πὼς πρέπει νὰ ἑνωθεῖ γιὰ νὰ ζήσει ὅπως τοῦ ταιριάζει, ὁ μικροπολιτικὸς τοῦ Ἑλλαδικοῦ κράτους δὲν τολμᾶ νὰ τοῦ ἀντείπει, καὶ κάνει πὼς προσπαθεῖ νὰ μεγαλώσει τὸ κράτος, δηλαδὴ κάνει πὼς κάνει ἐθνικὴ πολιτική. Ὅμως ἄλλο ἀπὸ εὐχὲς ἁπλές, ἀπὸ εὐσεβεῖς πόθους, ἀπὸ λόγια ἀχειὰ καὶ ἀπὸ σπασμωδικὰ κινήματα (ὅταν παραφουσκώνει τὸ ρέμα) δὲν ἔκανε ποτὲ ὁ μικροπολιτικός, Ποτέ του δὲν προσπάθησε νὰ τὸν κάνει δουλειά του συστηματικὴ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἕνωση τῆς φυλῆς. Ποτέ του δὲν ἔκανε οὔτε κὰν σχέδιο ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, οὔτε σύμφωνο οὔτε ἀσύμφωνο μὲ τὶς ἀνάγκες ἢ τοὺς πόθους τοῦ Ἔθνους. Καὶ ἂν λέει πὼς ἔχει σχέδιο ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, μὴν τὸν πιστεύεται, σᾶς γελᾶ, εἶναι ψέματα. Οὔτε κὰν στοχάστηκε ποτὲ νὰ κάνει τέτοιο σχέδιο. Οὔτε συλλογίστηκε ποτὲ αὐτὸ τὸ ζήτημα περισσότερο ἀπὸ πέντε λεπτὰ κάθε ἕξη μῆνες, ἢ ὅταν τύχει μεγάλη σφίξη. Οὔτε ξέρει τίποτα γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ Ἔθνους. Οὔτε κὰν τὴ γεωγραφία τῶν ἑλληνικῶν τόπων ξέρει. Οὔτε θέλησε ποτὲ νὰ τὴν μάθει...». («Στρατὸς καὶ Ἄλλα», 1909).

ΓΙΑΝ. ΧΑΛΕΠΑ: ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

συμφέροντα τοῦ «τσιφλικιοῦ» τους, τοῦ κράτους. Φρόντιζαν – οἱ μπαλωματῆδες—νὰ κάνουν ἢ νὰ φανοῦν πὼς κάνουν κανένα μπάλωμα στὴ διοίκηση, στὸ στρατό, στὴν παιδεία, «γιὰ νὰ μὴν παραπονιέται καὶ πάρα πολὺ ὁ κοσμάκης, ὁ ψηφοφόρος καὶ νὰ μὴν οὐρλιάζει μὲ τὶς πα-

τσαβοῦρες της τὶς ἐφημερίδες, ἡ ἀντιπολίτευση». Μὰ ἡ ἐσωτερικὴ τούτη πολιτικὴ δὲν ἦταν τὸ περισσότερο καὶ συχνότερα πάντα σχεδόν, παρὰ ἕνα ξεδιάντρωπο ἀλληλοφάγωμα καὶ μιὰ αἰσχρότατη συναλλαγή. Τὸ πολὺ νὰ καλοδιοικηθεῖ ἡ Ἑλλάδα, τίποτε ἄλλο· νὰ ὥς ποῦ φτάναν οἱ φιλοδοξίες καὶ τῶν πιὸ εἰλικρινέστερων μας πολιτικῶν.

Καὶ ἀπ' τὴν ἴδια, ὅμως, τὴ φύση τοῦ πράγματος, σὰν πυρῆνας ποὺ ἦταν, ὁ καινούργιος ἑλληνικὸς πυρήνας, τὸ κράτος, ἄρχισε νὰ φανερώνει τὴ συγκεντρωτικὴ δύναμή του. Ὅλοι μαζὶ οἱ ἕλληνες, καὶ ὄχι μονάχα οἱ Ἑλλαδίτες, δὲν εἶχαν δημιουργήση τὴ μικροῦλα Ἑλλάδα· δὲ μέναν Ἕλληνες ἀκόμα, οἱ πιὸ πολλοί, ἔξω ἀπὸ τὸ κράτος, καὶ δὲ λαχταροῦσαν καὶ δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ ἑνωθοῦν κι ἐκεῖνοι μὲ τοὺς Ἕλληνες τοῦ κράτους.

Ὄχι ὅ,τι ἦταν νὰ γίνει, εἶχε γίνει· καὶ τώρα τὸ κράτος τραβοῦσε καὶ θὰ τραβοῦσε τὸ δικό του τὸ δρόμο, τὸν Ἑλλαδικό.

Τὸ κράτος δὲν ἦταν πρόσκαιρο, δὲν εἶχε γίνει γιὰ νὰ περιμαζευτεῖ τὸ ἔθνος γύρω του· ἦταν τελειωτικό. Ὅμως δὲν ἔφτανε αὐτό· ἔπρεπε νὰ γίνει καὶ «τέλειο» κράτος. Τὰ πρότυπα δὲν ἔλειπαν: τὸ Βέλγιο, ἡ Δανία ἡ Ἑλβετία.

Καὶ τὰ μιμηθήκαμε σὲ ὅλα. Νόμους, συντάγματα ποιήματα, ὅλα τ' ἀντιγράψαμε καὶ κολλήσαμε ἀπάνω «ὅπως τὰ στρείδια στὰ σαπιοκάραβα». (5)

Ὅσο γιὰ τοὺς ἀξιωματικούς, λέγει ὁ Δραγούμης, ὅταν παραφώναζαν, τοὺς ἀπαντοῦσαν ἀπ' τὸ κράτος:

«Πρῶτα νὰ διοικηθοῦμε καλὰ ἐμεῖς (οἱ ἑλλαδίται) καὶ ὕστερα κυττάζουμε καὶ ἄλλους νὰ πάρουμε καὶ νὰ διοικήσουμε». Σὰ νὰ εἶταν ξετελειωμένο κράτος ἡ Ἑλλάδα, καμιὰ Ἀγγλία ἔξαφνα, ποὺ ἀφοῦ ἐσιγούρεψε τὴν ἐθνική της αὐθυπαρξία, γυρεύει ν' ἁπλωθεῖ σὲ τόπους γι' ἀποικίες. Δὲν ἔβλεπε πὼς τὸ Ἀγγλικὸ κράτος ζεῖ φυσιολογικὰ μὲ τὸ νᾶχει βρεῖ καὶ ξεπεράσει τὰ φυσικὰ τοῦ ἔθνους σύνορα, ἐνῶ τὸ ἑλλαδικὸ δὲ ζεῖ φυσιολογικά, καὶ θὰ παραδέρνει σὰ χταπόδι ποὺ δὲ νοιώθει τὰ ἄκρα του, ὅσο μένουν ἔξω του κομμάτια τοῦ Ἔθνους.

Συνέπεια τοῦ στενέματος αὐτοῦ τῶν ἑλλαδικῶν μυαλῶν εἶταν ὁ ἐπηρεασμὸς καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων. Ἔπρεπε καὶ οἱ ἄλλοι νὰ γίνονται λιγότερο ἀπαιτητικοὶ καὶ πιὸ συμβιβαστικοί, λιγότερο ἀνήσυχοι καὶ φιλοτάραχοι. Οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἐξωτερικῶν (ποὺ ποτέ τους δὲν εἶχαν ὁρισμένο πρόγραμμα) ἐσύσταιναν στοὺς προξένους νὰ κάθουνται ἥσυχα: (6) «Surtout, Messieurs, pas d'affaires», δηλαδή, «πορεύεστε ὅπως μπορεῖτε· ἐμένα μονάχα μὴ μὲ σκοτίζετε».

Ὡστόσο, λιγοστοὶ θυμόνταν ἀκόμα γιὰ ποιὸ σκοπὸ εἶχε γίνει τὸ κράτος· καὶ πηγαινόρχονταν ἀπ' τὴν Τουρκία στὴν Ἑλλάδα, ἄνθρωποι ποὺ δὲν εἶχαν ξεχάσει τίποτε ἀπὸ τὰ παλιά, γιατὶ γι' αὐτοὺς τίποτε δὲν εἶχε ἀλλάξει (7) καὶ ὁ βαρὺς Τοῦρκος τοὺς ἔπνιγε πάντοτε σὰ βραχνᾶς· μὰ κ' ὅσοι πήγαιναν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα στὴν Τουρκία, μὲ τὸ νὰ ζοῦνε ἀνάμεσα στοὺς ἀλύτρωτους ἀδελφούς, ἔνοιωθαν καλλίτερα, πιὸ «περιφερικὰ» πιὸ στρογγυλὰ καὶ γεμάτα, ἑλληνικὰ καὶ ὄχι ἑλλαδικά, τὸ γενικὸ ἑλληνικὸ ζήτημα καὶ γινόνταν κρίκος τῶν δύο Ἑλλάδων.

Ἔτσι σχηματίστηκαν δυὸ ρεύματα· ἑλλαδικὸ τὸ ἕνα, στενὰ κρατικό, ἐθνικώτερο τὸ ἄλλο, ἑλληνικό. Μὲ τὸ νὰ νοιώθουν τοὺς Τούρκους ἀπὸ πάνω τους σὰν κυρίαρχους πάντα, ἔστω καὶ ὄχι σκληροὺς σὰν ἄλλοτε καὶ τόσο πιεστικούς, καὶ μὲ τὸ νὰ ζοῦν ἀνάμεσα σ' ἄλλα ἔθνη, οἱ ἕλληνες τῆς Τουρκίας δὲν ξεχνοῦσαν τὸν ἑαυτό τους, μ' ἀπεναντίας ἀναγκάζονταν συνειδητὰ καὶ ἀσυνείδητα νὰ ξεχωρίζονται ἀδιάκοπα ἀπ' τοὺς ἄλλους λαοὺς τοῦ κράτους ὅπου ζοῦσαν, καὶ νὰ κρατοῦν ἄσβυστο μέσα τους τὸν πόθο νὰ ἑνωθοῦν μέ τοὺς «ἐλευθέρους» Ἕλληνες, τοὺς ἀδελφούς των.

Ἀνάμεσα στὰ δυὸ αὐτὰ ρεύματα δὲν ἄργησε νὰ βρεθεῖ κάποιος συμβιβασμός. Οἱ πολιτικοὶ τοῦ κράτους—ἀνάξια παιδιὰ κι' ἐγγόνια ἐκείνων ποὺ δὲ δείλιασαν νὰ τὰ βάλουν μὲ μιὰν αὐτοκρατορία,— ὅταν παραφώναζαν οἱ ἔξω ἕλληνες καὶ περισσότερο οἱ μέσα πολιτικοί τους ἀντίπαλοι (οἱ «ἐκμεταλλευτές»), ἐπειδὴ οἱ ψιλοδουλειές τους οἱ κρατικὲς δὲν τοὺς ἄφιναν καιρὸ καὶ ὄρεξη γιὰ βαθύτερη σκέψη, γιὰ νὰ

(5) «Στὴν ἀρχὴ προσπάθησαν οἱ λογῆς πνευματικοὶ ἄρχηγοὶ τοῦ κράτους, νὰ μιμηθοῦν στὴν ἐσωτερικὴ πολιτική τους τὰ μεγάλα κράτη τῆς Εὐρώπης, καὶ μόνον ὅταν βεβαιώθηκαν—χωρὶς νὰ ξέρουν ἀκριβῶς γιατὶ—πὼς αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο στράφηκαν πρὸς τὰ μικρά». «Ἀπ' ἔξω ὅλα· ἀπ' τοὺς κορσέδες ὡς τὸ σύνταγμα. Φέραν δείγματα ἀπ' τὴ Γαλλία καὶ κόψαν καὶ ράψαν ἕνα σύνταγμα γιὰ τὸ Βέλγιό τους. Καὶ κολλήθηκαν στὸ χαρτί αὐτὸ σὰν τὰ στρείδια στὰ σαπιοκάραβα». («Ὅσοι ζωντανοί»).

«Ἡ τερατώδης πίστις, ὅτι ὁ Εὐρωπαῖος ὑπερέχει φύσει τοῦ Ἕλληνος, ὅπως Ἄγγλος Ἰνδοῦ. Τὸ τερατώδους ἠλιθιότητος ἐξωφρενικὸν χάψιμον τῶν ἰδεῶν, γνωμῶν, καὶ κρίσεων περὶ Ἕλληνος καὶ Ἑλληνισμοῦ, τοῦ πάσχοντος ἀπὸ βιβλιοφαγίαν καὶ βιβλιουρίαν Εὐρωπαίου. Καὶ τῶν ἀγνοιῶν τούτων, καὶ τῶν ἀμαθειῶν τούτων, τῶν τυφλοτήτων τούτων καὶ τῶν τηλικούτων κουτσουροτήτων, συνέπεια στυγνοτάτη, ἡ προσπάθεια διεξόδου, διὰ τοῦ μόνου τρόπου φαινομενικῆς σωτηρίας, τῆς ἔξωθεν παραλαβῆς τῶν πάντων, ἀφιλοσοφητότατα, μωρότατα καὶ ἀπεριγράπτως παιδιατικότατα, διὰ μεταφράσεων, παραφράσεων, ἀπομιμήσεων, παρωδιῶν, σαλατοποιήσεων, τῆς ἐσχάτης, ἀναιδεστάτης καὶ ἐμπαικτικοτάτης Ἀμαθείας. Τὸ παραγέμισμα καὶ παραστούμπωμα τῶν κεφαλιῶν τῶν ἀνθρώπων, μόνον μὲ τὰ χυδαιότερα ἰδεολογικὰ καὶ πραγματικὰ (πραγματικός, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἰδεολογικὸς) Εὐρωπαϊκὰ σταρίδια, τὸ στήσιμον εἰς τὸν τόπον τοῦ ΦΩΤΟΣ, ἑνὸς δῆθεν κράτους, Βαβυλωνίου Πύργου ἀπὸ σκουπιδόχαρτα, ἀκατανοήτου εἰς πάντας καὶ ὑπὲρ πάντας εἰς τοὺς δημιουργοὺς αὐτοῦ, ἀχρήστου καθολοκληρίαν διὰ πᾶν τι, καὶ χρησίμου μόνον διὰ νὰ τυλίγωνται, κρύπτωνται, καὶ διαρτάζουν οἱ πολυμορφότατοι καὶ πολυωνυμώτατοι μακάριοι κατεργαρέοι καὶ δημιουργοὶ αὐτοῦ—ἐντέλεια Ἀμαθεστάτων Δικηγορίσκων». («Νέον πνεῦμα» σ. 7).

(6) Ἐνῶ θὰ ἔπρεπε οἱ πρόξενοι νὰ γεννοῦν ζητήματα σὰν κουνέλες (Γιαννόπουλος).

(7) «Ἀφότου ἔγινε τὸ ἑλλαδικὸ βασίλειο, ἡ Ρωμιοσύνη ἔχει πολιτικὴ ἑνότητα λιγώτερη παρὰ τὸν καιρὸ ποὺ τὴν ὥριζε ὁλόκληρη ὁ Τοῦρκος. Τὸ μῖσος γιὰ τὸν Τοῦρκο στὴν Ἑλλάδα ξεθύμανε, στὴν Τουρκία ὄχι», («Ὅσοι Ζωντανοί»).

κάμουν «καὶ λίγη ἐθν. πολιτικὴ» τὸ εἶχαν ἀπαραίτητο νὰ τὰ χαλοῦν κάποτε κάποτε μὲ τὴν Τουρκία, πρᾶγμα ἀσύμφορο στὶς περιστάσεις καὶ μὲ τὸν τρόπο ποὺ γινόταν (8) γιὰ ἕνα μικρὸ κράτος. Κάθε, λοιπόν, ποὺ ξεσποῦσε καμμιὰ ταραχὴ στὴν Ἀνατολή, καὶ ἡ Τουρκία βρίσκονταν μπλεγμένη σὲ πόλεμο μὲ τὴ Ρωσία, οἱ ἑλλαδίτες πολιτικοὶ καμώνονταν πὼς θ' ἀνασκουμπωθοῦν γιὰ πόλεμο μὲ τὴν Τουρκία, καὶ καλοῦσαν ἡλικίες, γαυγίζοντας πρὸς τὴν Εὐρώπη: «Βαστάτε με καὶ θὰ τὴ φάω».

Κι ἡ Εὐρώπη ποὺ φοβότανε τὴ Ρωσία κι ἤθελε γιὰ τὴν ἡσυχία καὶ τὸ συμφέρον της νὰ μὴ χαθεῖ ἡ Τουρκία, γιὰ νὰ γλυτώσει καὶ τὴν Τουρκία καὶ τὴν Εἰρήνη, πετοῦσε μερικὰ ξεροκόμμματα στὴν Ἑλλάδα καὶ κείνη τότε σιωποῦσε. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο διαμορφώθηκε ὁ γνωστὸς τύπος τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους ποὺ μπῆκε στὸ αἷμα τῶν πολιτικῶν του, ὁ τύπος τῶν «ψίχουλων», τῶν «λωρίδων», τῆς «προσθήκης ἐπαρχιῶν», «ἡ πολιτικὴ τῶν συμπεθεριῶν», καθὼς τὴν ὀνόμασε ὁ Γιαννόπουλος.

Ἡ Μεγάλη Ἐθνικὴ Ἰδέα παληωμένη καὶ ἄχρηστη καὶ ταραχοποιὰ— γιὰ τέτοια τὴν εἶχε—δὲν τὴν ἔβλεπε μὲ καλὸ μάτι τὸ ἑλλαδικὸ κράτος γιατὶ δὲν τοῦ ἔρχονταν σὲ λογαριασμό. Τὴν εἶχε γιὰ τελειωτικὰ βουλιαγμένη. Πῶς νὰ περνοῦσε ἀπ' τὸ νοῦ τῶν ἑλλαδικῶν, ὅτι μποροῦσε νὰ σηκωθεῖ ξανὰ ὅλο τὸ Ἔθνος, ὅπως στὸ Εἰκοσιένα, γιὰ νὰ γίνει πάλι ἕνα μεγάλο κράτος σὰν τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, μὲ τὴν Πόλη πρωτεύουσα ὅλου τοῦ ἑλληνισμοῦ; Ποῦ θαῦρισκαν, ποῦ θαῦρισκε ἡ «φάρα» τῶν ἑλλαδικῶν πολιτικῶν, τὴ δύναμη γιὰ ἕνα τέτοιο μεγάλο ἔργο, ἀφοῦ μόνο στὴ δική τους μικρότατη δύναμη ἀκουμποῦσαν, στὸ «κρατίδιο» στὸ «ἐλευθερωμένο χωράφι» (9) καὶ ὄχι σὲ ὁλόκληρο τὸν ἑλληνισμό;

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδέα ἑνὸς μικροῦ κράτους, συμμαζεμένου καὶ νοικοκυρεμένου, σὰ νὰ εἶχε συντελεστεῖ ἡ πολιτικὴ ἕνωση τῆς φυλῆς, φαινόταν πολὺ ταπεινὴ στοὺς ἑλλαδίτες πολιτικούς. Δόστου, λοιπόν, ἀντὶ γιὰ ἐκστρατεῖες, ἐπιστρατεύσεις, ἀντὶ γιὰ ξεσηκωμὸ πανελλήνιο, μικροκατεργαριές, ἀντὶ γιὰ Πόλη, ἡ Λάρισσα, ἀντὶ γιὰ Μεγάλη Ἰδέα, ἰδέες μέσες καὶ ταπεινές. Τὸ σφιχτοδεμένο καινούριο κέντρο, ἡ Ἑλλάδα, ἔσερνε κατὰ τὸν ἑαυτό του καὶ χώνευε μικρὰ κομματάκια τοῦ ἔθνους καὶ πάσκιζε ἔτσι νὰ πνίξει τὴν ἐθνικὴ μεγάλη ἰδέα.

Μὰ καὶ οἱ προσθῆκες αὐτὲς ἔπρεπε νὰ γίνονται μ' ὁρισμένο τρόπο· γειτονικοὶ μόνον τόποι ἔπρεπε νὰ κολλοῦνε στὸ κράτος. Πάρα πολλοὶ ἦταν οἱ ὑπόδουλοι ποὺ γύρευαν νὰ ἑνωθοῦν μὲ τοὺς ἐλευθέρους. Ποιοὺς νὰ πρωτοπρόφταινε νὰ πάρει ἡ Ἑλλάδα; Μὰ μερικοὶ βρίσκονταν καὶ σὲ μέρη ποὺ εἶναι πολὺ μακρυὰ ἀπὸ τὸ κράτος καὶ τὰ κράτη δὲν εἶναι μόνον σώματα ἐθνικὰ ἢ φυλετικά· εἶναι καὶ σώματα γεωγραφικά, «συμπαγῆ». Κάθε λοιπόν, ὑπόδουλος τόπος ἑλληνικὸς ποὺ δὲ γειτονεύει μὲ τὸ κράτος δὲ μποροῦσε καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἑνωθεῖ μὲ αὐτό (10).

(8) Μά καὶ γενικώτερα, καθὼς θὰ ἰδοῦμε παρακάτω.

(9) Π. Γιαννόπουλος, «Νέον Πνεῦμα»: «Τὸ χάρτινο κοκοράκι ποὺ τοῦ ἐφόρτωσαν τὶς δουλίτσες των οἱ Ἑλλαδικοί».

(10) Ἐπειδή, λέγει ὁ Δραγούμης, ἡ «σπονδυλικὴ στήλη» τοῦ κράτους δὲ βαστᾶ, λ.χ. τὴν Τραπεζούντα πρέπει νὰ γίνει Ρούσικη ἡ Τραπεζούντα. Ἡ Ἐθνικὴ αὐθυπαρξία, ὅποιων Ἑλλήνων, μὲ ὁποιοδήποτε τύπο ἢ πολιτειακὴ μορφή, δὲν κάνει νὰ φυλαχτεῖ, ἀφοῦ δὲν ταιριάζει μὲ τὴν κρατικὴ ἀντίληψη. Ὡσὰν ἡ Σάμος καὶ ἡ Κρήτη νὰ μὴν εἶναι χρόνια αὐτόνομες. Ὡσὰν τὸ Ἔθνος ὁλόκληρο νὰ μὴν ἔζησε αἰῶνες, καὶ στὸν Τοῦρκο ἀκόμα σκλαβωμένο.

(Ὅσο γιὰ τὸ Ἔθνος, λέγει ἀλλοῦ, αὐτὸ πρέπει νὰ ζήσει μ' ὅποια πολιτικὴ μορφή, ἢ καὶ μέ πολλὲς καὶ ξένες ἴσως, καὶ κομματιαστὰ ἀκόμα ἂν δὲ γίνεται ἀλ-

Γ. ΓΟΥΝΑΡΟΠΟΥΛΟΥ: ΜΟΥΣΕΣ (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ)

Οὐσιαστικὰ τὸ μόνο ἐξωτερικὸ ζήτημα ποὺ σκότιζε—ἀναγκαστικὰ καὶ αὐτὸ τοὺς ἑλλαδίτες πολιτικούς,ἦταν τὸ Κρητικό: αὐτὸ γιὰ χρόνια διαφέντευε τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους, καὶ αὐτὸ γιὰ χρόνια εἶτανε ἡ μοναδικὴ ἐξωτερική μας πολιτική.

Στὰ ἄλλα, μπαλώματα, βολέματα, μέσες λύσεις καὶ, πρὸ πάντων, ἐγκατάλειψη στὴ φορὰ τῶν πραγμάτων, μοιρολατρεία. Οἱ Ἕλληνες τῆς Τουρκιᾶς, μολονότι νοιώθαν τὴν ἀδυναμία καὶ τὴν ἀδιαφορία τῶν Ἑλλαδικῶν, ξεγελιόνταν, ὡστόσο, μὲ τὴν πολιτικὴ τῶν προσθηκῶν καὶ περίμεναν νάρθεῖ ἡ σειρά τους· μὰ καὶ ἡ μάταιη μακρόχρονη προσμονὴ τοὺς εἶχε κουράσει, καὶ ὅσο βλέπαν τοὺς ἑλλαδίτες νὰ γίνονται κρατικώτεροι, τόσο κι' ἐκεῖνοι, γίνονταν πιὸ συμβιβαστικοὶ μὲ τοὺς Τούρκους, μπαίναν, ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τῶν Φαναριωτῶν, στὴ διοίκηση τὴν τούρκικη, παίρναν δημόσιες—θέσεις, καὶ κύτταζαν πὼς νὰ ζήσουν καλλίτερα μὲ τὸν κύριό του, πρᾶγμα ποὺ χαλάρωνε,ἐνοεῖται τὸ ἐθνικὸ φρόνημά τους. Τοῦτοι περίμεναν τὴν Ἑλλάδα νὰ τοὺς γλυτώσει, καὶ ἡ Ἑλλάδα πάλι περίμενε νὰ σηκωθοῦν μοναχοί τους οἱ Τουρκομερίτες καὶ νὰ γλυτώσουν τὸν ἑαυτό τους, κι' ὅλοι μαζὶ περίμεναν τὴν γενναιόδωρη Εὐρώπη νὰ τοὺς ἐλεήσει. Ἔτσι πήγαιναν τὰ πράματα κι' ὅλο τὸ Ἔθνος κόντευε νὰ πιστέψει πὼς ἡ μόνη Ἐθνικὴ πραγματικότητα ἦταν τὸ κράτος. Ὡς ποὺ ἦρθε ὁ πόλεμος τοῦ 97 ([11]) καὶ ἔδειξε ὅλη τὴν ἀσκήμια καὶ τὴν κατάντια τοῦ κράτους αὐτοῦ. Καὶ τοὺς ξύπνησε τοὺς Ἕλληνες ([12]).

Ἔτσι ἀδρὰ καὶ τσουχτερὰ καὶ ὠμὰ ἱστορεῖ τὴν ἑκατόχρονη πολιτικὴ ζωὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ὁ Δραγούμης. Τὸ Ἑλληνικὸ κράτος εἶχε φτάσει σὲ τέτοιο κατάντημα γιατὶ δὲν ἦταν ἑλληνικό, ὅπως εἶχε χρέος νὰ εἶναι, ἀλλὰ ἑλλαδικό, διατὶ δὲν ἔβλεπε πιὸ πέρα ἀπ' τὸν ἀφαλὸ καὶ ἀπ' τὴ μύτη του, γιατὶ οἱ ἕλληνες τοῦκράτους εἶχαν παραστρατήσει καὶ εἶχαν κα-

λοιῶς, γιὰ νὰ δημιουργήσει κάτι. Γιατὶ μόνον τὸ Ἔθνος δημιουργεῖ).

Ὅταν ἕνα Ἔθνος δὲ μπορεῖ νὰ περιμαζευτεῖ σὲ κράτος, κυττάζει τοὐλάχιστο τὸ ἴδιο νὰ μὴ χαθεῖ. Μπορεῖ, μάλιστα ἂν δὲν καταφέρνει νὰ κάνει τὸ ταιριάζουμενο κράτος ἀμέσως, νὰ δημιουργεῖ πολλὰ προσωρινὰ Ἐθνικὰ Κράτη, ποὺ θὰ χυθοῦν ἀργότερα σ' ἕνα καλοῦπι μεγάλου Ἐθνικοῦ Κράτους, γιατὶ τὰ ἐθνικὰ κράτη πηγαίνουν πάντα κατὰ τὴν ἕνωσή τους. Παράδειγμα ἡ Γερμανία κι' ἡ Ἰταλία.

«Γιατὶ νὰ σ' ἀρέσει πάντα ὁ μονισμός, ὦ ἀνθρώπινο μυαλό!», μιλώντας γιὰ τὸ ἴδιο θέμα, λέγει ὁ Δραγούμης. Τὰ παραδείγματα τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας ποὺ φέρνει ὁ Δραγούμης, συγκρίνοντας τὶς δυὸ αὐτὲς χῶρες ἀπὸ τὴν ἑνωτικὴ κρατικὴ ἄποψη, δὲ φαίνονται ἐκ πρώτης ὄψεως σωστά, ἀφοῦ καὶ ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Γερμανία εἶναι συμπαγῆ ἔθνη καὶ κράτη. Μὴν ξεχνοῦμε ὅμως,—καὶ τότε βλέπουμε πόσο σωστὴ στέκει κι'ἐδῶ ἡ ἄποψη τοῦ Δραγούμη,—ὅτι τὸ μεγάλο Ἐθνικὸ Ἑλληνικὸ κράτος δὲν τὸ φαντάζεται ἀναγκαστικὰ τόσο συμπαγὲς ὅσο ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Γερμανία, ἀφοῦ ἀπὸ τὴν ἴδια γεωγραφικὴ θέση καὶ διαμόρφωση τῶν Ἑλληνικῶν τόπων δὲ μπορεῖ νἄναι.

11) Ὁ Δραγούμης στὰ 97 ὑπηρέτησε ὡς ἐθελοντής. Εἶχε μόλις συμπληρώσει τὰ δεκαοχτώ.

12) Τὸ ξύπνημα φανερώθηκε μὲ τὸν Μακεδονικὸ Ἀγώνα καὶ ἀργότερα μὲ τὸ κίνημα στὸ Γουδή.

ταντήσει «ἀλλοιώτικο εἶδος ζῶο· ἑλλαδικοί». Τὸ «κρατίδιο αὐτὸ» ἀντὶ νὰ εἶναι ἕνα ἁπλὸ ὁρμητήριο, ἕνα ἐργαστῆρι, ἕνας ἐνδιάμεσος μόνον σταθμὸς ὥς που νὰ ἑνωθεῖ ἡ φυλὴ καὶ νὰ δημιουργήσει τὸν πολιτισμό της (ποὺ μπορεῖ νὰ τὸν δημιουργήσει ἀφοῦ εἶναι ζωντανή, ἀφοῦ εἶναι μιὰ φυλὴ καινούρια), ἀντὶ νὰ εἶναι ἕνας «ζωντόγερκρος προσωρινὸς ὀργανισμὸς» ἕνα «τεχνικὸ κέντρο», πῆρη τὸν ἑαυτό του γιὰ κράτος τελειωμένο, κράτος ἰσότιμο μὲ καμμιὰ Γαλλία ἢ μὲ καμμιὰ Ἀγγλία καὶ κανόνισε τὴ ζωή του ἀνάλογα.

Ἡ πολιτική του δὲν ἦταν παρὰ μιὰ μίζερη καιροσκοπικὴ μικροπολιτική, στενὴ καὶ ὑλιστική, ἐδαφικὴ μόνον, μακρυὰ ἀπὸ κάθε πλατύτερη ἐθνικὴ βλέψη, ἀπὸ κάθε πλατύτερο ἐθνικὸ καὶ φυλετικὸ σκοπό, γυμνὴ ἀπὸ κάθε γενναῖο ἰδανικό, ἀπὸ κάθε παλμὸ καὶ ζέση, γιὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀνεδαφική, ἔξω ἀπὸ τὴ βαθύτερη ἐπιταγὴ τῶν πραγμάτων.

Ἡ ἐξωτερική του πολιτική. Μὰ οὔτε καὶ ἡ ἐσωτερική του εἴτανε τέτοια ὥστε νὰ γίνει ἕνα δυνατό, τοὐλάχιστο κράτος, ποὺ νὰ διεκδικήσει εὐκολώτερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα τὰ ἐθνικὰ δίκαιά του.Ἔμενε κατ' ἀνάγκην προσωρινό — γιατὶ δὲ μποροῦσε νὰ ζεῖ τόσο μικρὸ ποὺ ἦταν, γιατὶ δὲν τὸ ἄφηναν νὰ εἶναι μικρὸ οἱ ἐξωμερίτες ποὺ ἤθελαν νὰ ἑνωθοῦν μαζί του, καὶ γιατὶ τὸ κράτος φροντίζοντας καὶ γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν ἔξω ἑλλήνων, δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτούμενη οἰκονομικὴ δύναμη γιὰ νὰ φροντίσει γιὰ τὴ δική του πρόοδο κι εὐημερία. Γιὰ νὰ γινόταν τοῦτο ὀργανικὰ καὶ ὄχι κομπογιανίτικα, θὰ ἔπρεπε νὰ μεγαλώσει καὶ νὰ πάρει στὰ καινούρια πλατύτερά του σύνορα τοὺς περισσότερους τουλάχιστο ἀπὸ τοὺς ἔξω ἕλληνες. «Ὅσοι περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἔξω ἕλληνες,γίνουν μέσα ἕλληνες τόσο καλλίτερα θὰ μπορέσουν νὰ σιαχτοῦν τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους, ὄχι μόνο γιατὶ τὸ κράτος δὲν θὰ ἔχει πιὰ νὰ κοιτάζει τόσους πολλοὺς ἐξωμερίτες, μὰ γιατὶ θὰ γίνει καὶ μεγαλύτερος ὁ τόπος καὶ πιὸ πλούσιος ([13]).

Τὸ ἑλλαδικό, λοιπόν, κράτος ἔπρεπε νὰ μεγαλώσει. Ἔπρεπε νὰ ξεφορτωθοῦν τὸν ἑλλαδισμό τους οἱ ἑλλαδικοὶ καὶ νὰ γίνουν ἕλληνες. Τὸ ἑλληνικὸ κράτος ἔπρεπε νὰ μεγαλώσει ἢ νὰ χαθεῖ. Προτίμησε τὸ πρῶτο· καὶ εἶναι γνωστό, πόσο τ' ὀφείλει αὐτὸ καὶ στὸ Δραγούμη.

Κεφάλαιον τοῦ ἔργου «Ἡ Ζωὴ τοῦ Ἴωνος Δραγούμη», ποὺ κυκλοφορεῖ προσεχῶς.

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

(13) «Τί ἐμποδίζει ὅμως αὐτό, νὰ εἶναι τὸ κράτος, κράτος ἀληθινό; Ἐμποδίζει πολύ. Τὸ κράτος γι'αὐτοὺς (τοὺς ἔξω ἕλληνες) πρέπει νὰ ξοδεύει χρήματα γιὰ στρατό, γιὰ ναυτικό, γιὰ σκολειὰ στὴν Τουρκία, γιὰ προπαγάνδα, γιὰ προξενεῖα. Καὶ τὰ χρήματα δὲν τὰ πληρώνουν αὐτοὶ (οἱ ἔξω ἕλληνες), παρὰ ὁ λαὸς ποὺ κατοικεῖ μέσα στὰ σύνορα τοῦ κράτους. Μὰ ὁ λαὸς αὐτὸς τὰ πληρώνει γιὰ νὰ γίνουν προπάντων διάφορα ἄλλα πράγματα, ποὺ τὰ ἔχει ἀνάγκη αὐτός...». Ἀλλὰ τὰ ἔσοδα τοῦ κράτους, λέει παρακάτω ὁ Δραγούμης, δὲ φτάνουν καὶ γιὰ τὶς στενὰ κρατικὲς ἀνάγκες καὶ γιὰ τὶς ἐθνικές. Γιὰ τοῦτο καὶ τὰ ἐλείμματα στοὺς προϋπολογισμούς, γιὰ τοῦτο καὶ τὰ τόσο συχνὰ δάνεια....»

ΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟ ΦΕΣΙ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ:

Ἡ ΖΑΦΕΙΡΟΥΛΑ, μὲ τὴν ὁποίαν εἶχα παραβάλλει ἄλλοτε ποτὲ τὸ Νεοελληνικὸν θέατρον κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν αὐτοῦ τῷ 1836 ἐν Ἀθήναις, ὅλα τὰ εἶχε πλὴν τοῦ φερετζέ!

Τὴν ἔλλειψιν αὐτὴν ἐδιώρθωσε πέντε ἔτη κατόπιν, κατὰ τὸ 1841, ὁ τότε Διοικητὴς Ἀττικῆς, (ὡς ἐλέγετο, ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι, τότε ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας) Γ. Λεβέντης,ἐκδώσας τὴν πρώτην περὶ ἀστυνομίας τοῦ θεάτρου διάταξιν ἐξ εἰκοσιτεσσάρων ἄρθρων. Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ κυρίου Διοικητοῦ Ἀττικῆς ἦτο τότε τὸ ***μόνον πρᾶγμα***, ποὺ ἔλειπεν ἀπὸ τὸ θέατρον, ὁ φερετζὲς δηλαδὴ τῆς Ζαφειρούλας! Μετσξὺ ἄλλων, τὰ ὁποῖα προέβλεπεν ἡ περὶ ἀστυνομίας τοῦ θεάτρου διάταξις, ἦτο καὶ τὸ περὶ καλύμματος τῆς κεφαλῆς τῶν θεατῶν ζήτημα, τὸ ὁποῖον τόσον ἀπησχόλησε κατὰ καιροὺς τὰς ἀστυνομίας τοῦ κόσμου ὅλου. Ὁ ἡμέτερος Διοικητὴς ὥριζεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰ ἑξῆς: «Ἀφ' ἧς στιγμῆς αἱ Α.Α.Μ.Μ. ἐμφανισθῶσιν εἰς τὸ θεωρητήριον (τὸ θεωρεῖον δηλαδή, τὸ ὁποῖον οἱ σύγχρονοι τότε δημοσιογράφοι ἐκάλουν ***οἰκίσκον*** !) δὲν ἐπιτρέπεται εἴς τινα νὰ φέρῃ κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, οὐχ' ἧττον ὅμως καὶ εἰς ἀπουσίαν τῶν Α. Α.Μ.Μ. χρεωστοῦν οἱ θεαταὶ νὰ μένωσιν ἀσκεπεῖς, ἅμα ὑψωθῇ τὸ παραπέτασμα τῆς σκηνῆς καὶ ἀρχίσῃ ἡ παράστασις, διὰ νὰ μὴν ἐμποδίζουν τοὺς παρακαθημένους».

Ἐν τούτοις, ὁ Ἀστυνόμος Ἀθηνῶν, ὅστις διὰ τοῦ ἀκροτελευτίου ἄρθρου τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀστυνομικῆς διατάξεως ἐπεφορτίζετο τὴν ἀκριβῆ αὐτῆς ἐκτέλεσιν, μεθ' ὅλας τὰς κατ' ἐπανάληψιν προσπαθείας αὐτοῦ, δὲν κατώρθωσε νὰ πείσῃ καὶ τοὺς φεσοφοροῦντας ἐν τῷ θεάτρῳ νὰ συμμορφωθῶσι μὲ τὴν περὶ καλύμματος τῆς κεφαλῆς παράγραφον τῆς διατάξεως, καθόσον οἱ ἀγαθοὶ φουστανελλοφόροι ἐθεώρουν τὸ φέσι των ὡς τὸ sacrosanto τῆς Ἑλληνικῆς ἐνδυμασίας καὶ δὲν ἠννόουν ν' ἀποχωρισθοῦν αὐτοῦ οὐδ' ἐνώπιον τῶν Α.Α.Μ.Μ.!

Τὸ πρᾶγμα κατ' ἀρχὰς παρῆλθε σιωπηρῶς καὶ ἄνευ συνεπειῶν, ἀλλὰ μεταγενεστέρως οἱ κύριοι ἀξιωματικοί, οἱ ὁποῖοι ἐθεώρησαν προσβλητικὸν δι' αὐτοὺς ν' ἀποκαλύπτωνται ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐνῷ οἱ φεσοφόροι ἔμενον μὲ τὰ φέσια των ἐπὶ κεφαλῆς, προεκάλεσαν κατ' ἐπανάληψιν σκηνὰς καὶ τέλος τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ὑποφρουράρχου Ἀθηνῶν, εἰς τὸν ὁποῖον διὰ νεωτέρας τροποποιημένης ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ Ἀττικῆς Ἀδὰμ Δούκα ἀστυνομικῆς περὶ θεάτρου διατάξεως εἶχεν ἀναταθεῖ ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς.

Ὁ κύριος ὑποφρούραρχος, συμμεριζόμενος τὰς ***περὶ φεσίου*** ἀντιλήψεις τῶν συναδέλφων του ἀξιωματικῶν ἀπηύθυνε τὴν εἰκοστὴν πρώτην Ἰανουαρίου 1851 πρὸς τὸ φρουραρχεῖον Ἀθηνῶν τὸ κάτωθι ὑπ' ἀριθμὸν 590 ἔγγραφόν του, τὸ ὁποῖον δημοσιεύω ὁλόκληρον, ὡς φιλολογικὸν τῆς ἐποχῆς κειμήλιον: «Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρῳ ὅτι σύμφωνα μὲ τὰς διατάξεις τῆς Διοικητικῆς Ἀστυνομίας περὶ τῆς ***ἀπέναντι ὑποθέσεως*** (!) —ὁκ.ὑποφρούραρχος ἔγραφεν ἐν τῷ περιθωρίῳ τοῦ ἐγγράφου του: « Περὶ τάξεως τοῦ θεάτρου »—οἱ εἰσερχόμενοι εἰς αὐτό (;) στρατιωτικοί καὶ πολιτικοὶ ὀφείλουν νὰ εἶναι ἀσκεπεῖς ***προσηκομένης*** τῆς σκηνῆς, ἐπειδὴ ὅμως μεταξὺ τῶν πολιτῶν ὑπάρχοι ν οἱ περισσότεροι φέροντες φέσια μένουν ***κεκαλημένοι***, παρακαλῶ ὑμᾶς κύριε Φρούραρχε, ἵνα εὐαρεστηθῆτε νὰ ἐνεργήσητε ὥστε αἱ διατάξεις αὗται τῆς ἀστυνομίας ***νὰ ἐνεργῶνται*** ἐξ ἴσου παρ' ὅλων τῶν εἰς αὐτὸ εἰσερχομένων(;) διὰ νὰ μὴ γεννῶνται ὡς ἐκ τούτου δίκαια παράπονα ἐκ μέρους τῶν κυρίων ἀξιωματικῶν».

Ὁ κύριος φρούραρχος, λαβὼν τὸ ἔγγραφον τοῦ ὑφισταμένου του, τοῦ ὁποίου καὶ αὐτὸς συνεμερίζετο τὰς περὶ φεσίου ***καὶ δὲν συμμαζεύεται*** ἀντιλήψεις, διεβίβασε αὐθημερὸν αὐτὸ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀστυνομίας, μὲ τὴν σημείωσιν ὅτι πρέπει ἀφεύκτως οἱ ἀδιάλλακτοι φεσοφοροῦντες νὰ συμμορφωθῶσι μὲ τὴν ἀστυνομικὴν διάταξιν. Ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας τὰ ἐνάντια φρονῶν, ἀλλὰ καὶ μὴ θέλων νὰ λύσῃ αὐτὸς τὸ ζήτημα, παρέπεμψε τὴν ἀναφορὰν τοῦ κυρίου ὑποφρουράρχου πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουργεῖον διὰ τοῦ κάτωθι ὑπ' ἀριθμὸν 216 ἐγγράφου του τῆς εἰκοστῆς δευτέρας Ἰανουαρίου 1851: «Ὑποβάλλων συνημμένην ὧδε ἀναφορὰν τοῦ ὑποφρουράρχου Ἀθηνῶν πρὸς τὸν Φρούραρχον ἐξ ἧς παρατηρεῖ τὸ Ὑπουργεῖον ὅτι οὗτος ἀπαιτεῖ νὰ μένωσιν ἀσκεπεῖς οἱ εἰς τὸ θέατρον ὅταν ἀνυψοῦται τὸ σκηνικὸν παραπέτασμα καὶ οἱ φέροντες εἰς τὴν κεφαλὴν φουστανελλοφόροι φέσια. Ἐπειδὴ δὲν θεωρῶ δικαίαν τὴν αἴτησιν τοῦ κ. ὑποφρουράρχου τοῦ νὰ μένωσιν ἀσκεπεῖς καὶ οἱ φουστανελλοφόροι, καθώς, οὗτοι οὐδὲν ἐμπόδιον φέρουσιν εἰς τὴν θέσιν τῶν ὄπισθεν καθημένων ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὰ φέσια των, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνυψοῦνται τόσον ὥστε νὰ ἐμποδίζωσι τὴν τῶν ἄλλων θεατῶν θέαν. Ἐκτὸς τούτου, τὸ φέσιον ἀποτελεῖ τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς ἑλληνικῆς στολῆς (;) καὶ οὐδεὶς φουστανελλοφόρος ἀφίνει ἀσκεπῆ τὴν κεφαλὴν ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς ἱεροὺς ναούς, ἐκτός τινων περιστάσεων, παρακαλῶ τὸ Ὑπουργεῖον νὰ μοὶ κοινοποιήσῃ τὴν ἀπόφασίν του ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου διὰ νὰ ἐνεργήσω τὰ περαιτέρω».

Ὁ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργός, πρὶν ἀποφασίσῃ τελεσιδίκως, ἔκρινε καλὸν νὰ ζητήσῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν γνώμην τοῦ βασιλέως Ὄθωνος.

—Μὰ κ' ἐγώ, εἶπε ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν ὑπουργόν του, δὲν βγάζω τὸ φέσι μου στὸ θέατρον!

—Ὥστε, Μεγαλειότατε; ἠρώτησεν ὁ ὑπουργός.

Ὁ βασιλεύς, ἀφοῦ ἐσκέφθη ὀλίγον, εἶπε:

—Πρέπει νὰ δοθῇ μία λύσις διὰ νὰ μείνουν ὅλοι εὐχαριστημένοι. Μιὰ καὶ τὰ φέσια δὲν ἐμποδίζουν τὴν θέαν τῶν θεατῶν, ἠμποροῦν νὰ τὰ φέρουν οἱ φουστανελλοφόροι διαρκούσης τῆς παραστάσεως. Νὰ ὑποχρεωθοῦν ὅμως νὰ τὰ βγάζουν, καὶ θὰ δώσω πρῶτος ἐγὼ τὸ παράδειγμα, ὅταν παρίσταται εἰς τὸ θέατρον ἡ βασίλισσα!

Τὴν μέσην αὐτὴν λύσιν, ὡς τὴν ὠνόμασεν ὁ βασιλεύς, τὴν ἐδέχθησαν οἱ φουστανελλοφόροι μόνον καὶ μόνον, ὡς ἐδήλωσαν, διότι ἔτρεφον ἀπεριόριστον σεβασμὸν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν βασίλισσαν Ἀμαλίαν. Οἱ κύριοι ἀξιωματικοὶ ὅμως, μὴ ἱκανοποιηθέντες ἐκ τῆς δοθείσης ὑπὸ τοῦ βασιλέως λύσεως, ἔπαυσαν νὰ μεταβαίνουν εἰς τὸ θέατρον, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον λόγῳ... τῆς ἀγάπης τὴν ὁποίαν ἔτρεφον καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸ θῆλυ προσωπικὸν τῶν ἑκάστοτε Ἰταλικῶν θιάσων, ἀνεθεώρησαν τὴν ἀπόφασίν των καὶ ἤρχισαν νὰ συχνάζωσιν εἰς τὸ θέατρον, ἀδιαφοροῦντες ἂν οἱ φουστανελλοφόροι ἔβγαζαν ἢ ὄχι τὰ φέσια των!

ΝΙΚ. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ παγκόσμιος πόλεμος κατέστρεψεν ἑκατομμύρια ὑπάρξεις καὶ σήμερα ἀκόμη δὲν ἐπληρώθη τὸ κενὸν ποὺ ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν αὐτήν. Συνήθως ὅμως ὅταν γράφηται διὰ τὸν θάνατον τόσων ἀνθρώπων, λαμβάνεται ὑπ' ὄψει μόνον τὸ ποσὸν τῶν θυμάτων χωρὶς ν' ἀναμετρᾶται καὶ ἡ ποιοτικὴ χειροτέρευσις τῆς ἀνθρωπότητος ποὺ ἐπηκολούθησε.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι συνήθως στρατεύονται οἱ ἀκμαιότεροι σωματικῶς, οἱ δυνατότεροι πνευματικῶς καὶ οἱ εὐγενέστεροι ἠθικῶς. Οἱ ἐλαττωματικοί, οἱ ἐπιτήδειοι, οἱ ὀλιγωτέραν συνείδησιν τοῦ καθήκοντος πρὸς τὸ σύνολον ἔχοντες δικαίως ἢ ἀδίκως, ἐννόμως ἢ ἐκνόμως, θεμιτῶς ἢ ἀθεμίτως, ὑπεκφεύγουν τὴν στρατολογίαν. Παραμένουν εἰς τὰς ἑστίας των. Ἐκεῖ ἐπωφελοῦνται ἀπὸ τὴν ἀπουσίαν τῶν ἄλλων. Ἀναλαμβάνουν ἐργασίας καὶ ἐπιχειρήσεις διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἦσαν προωρισμένοι. Κατταρρίπτουν τὴν ἀξίαν τῶν ἐργαζομένων. Πλουτίζουν εὐημεροῦν, τεκνοποιοῦν. Καὶ οἱ ἀπόγονοί των ποὺ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν θὰ ἀποτελοῦν μεγάλον ἀριθμὸν τῶν κατοίκων μιᾶς χώρας θὰ ὁμοιάζουν μὲ τοὺς γεννήτοράς των. Θὰ ἐπιζητοῦν τὰς ἰδίας εὐκαιρίας καὶ περιστάσεις διὰ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν κατάσταση καὶ νὰ συνεχίσουν τὴν δρᾶσι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τῶν προγόνων των. Κάθε ἕνας τώρα εἶναι εὔκολο νὰ ἀναλογισθῇ πῶς ἐξαθλιοῦται ὁ κόσμος. Καὶ ὅμως μ' ὅλα αὐτά, μ' ὅλα τὰ κηρύγματα τῆς εἰρήνης, μ' ὅλα τὰ ταξείδια τῶν διπλωματῶν, μ' ὅλας τὰς συσκέψεις τῶν πολιτικῶν, οἱ ἐξοπλισμοὶ ἐξακολουθοῦν, αἱ παρασκευαὶ ἐντείνονται, καὶ ὁ πολὺς λαός χωρὶς νὰ θέλῃ θὰ εὑρεθῇ πάλιν εἰς τὰ πρόθυρα μιᾶς συρράξεως ἡ ὁποία θὰ εἶναι πανωλεθρία, καὶ ἡ ὁποία ὡρισμένως θὰ ὁδηγήσῃ εἰς μιὰ πρωτοφανῆ κατάπτωση ποιοτικὴ τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀνανύψῃ. Ὅλα αὐτὰ ὀφείλονται ἐν μέρει ἐκτὸς τῶν ἄλλων αἰτιῶν καὶ εἰς τὴν νοοτροπία ἐκείνων ποὺ διευθύνουν τὰς τύχας τῶν Ἐθνῶν.

Τὰ οἰκονομικά, τὰ δημοσιονομικά, καὶ ἄλλα ἐλατήρια εἶναι τὰ κίνητρα τῆς πολιτικῆς των. Ζυγίζονται πάντοτε τὰ οἰκονομικὰ κεφάλαια. Ὁ ἐθνικὸς πλοῦτος μιᾶς χώρας ὑπολογίζεται εἰς ἑκατομμύρια μέτρων ἀγρῶν, οἰκοδομῶν, ἐργοστασίων, χρημάτων. Ὁ ἄλλος πλοῦτος, ὁ βιολογικός, δηλ. τὸ σύνολον τῶν ἱκανοτήτων καὶ δυναμικοτήτων, τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν τῶν ἀτόμων δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

Καὶ ἐν τούτοις ὁ ὑλικὸς ἐθνικὸς πλοῦτος προέρχεται ἀπὸ τὸν βιολογικὸν τοιοῦτον. Διὰ νὰ παραχθῇ ὅ,τι ὑπάρχει, εἰς γεωργικὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα εἰς κτίρια καὶ χρήματα, ἀπαιτεῖται ἐγκέφαλος καὶ σῶμα. Ὅσο ἱκανώτεροι εἶναι αὐτοὶ οἱ δυὸ παράγοντες, τόσον καὶ τὰ προϊόντα περισσότερα καὶ καλλίτερα. Καταβάλλεται δηλαδὴ προσπάθεια διὰ νὰ κτισθοῦν μεγάλα στερεὰ καὶ πολυτελῆ οἰκοδομήματα χωρὶς νὰ προετοιμασθῇ τὸ κατάλληλον ὑλικόν. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι μὲ τὴν πρώτην ἀντίξοον περίστασιν νὰ καταρρεύσωσιν. Ὅλα καὶ νὰ ἀπομείνουν ἐρείπια τὰ ὁποῖα θὰ ἐπιμαρτυροῦν τὴν ἐλαφρότητα τῶν μηχανικῶν καὶ ἐπιχειρηματιῶν.

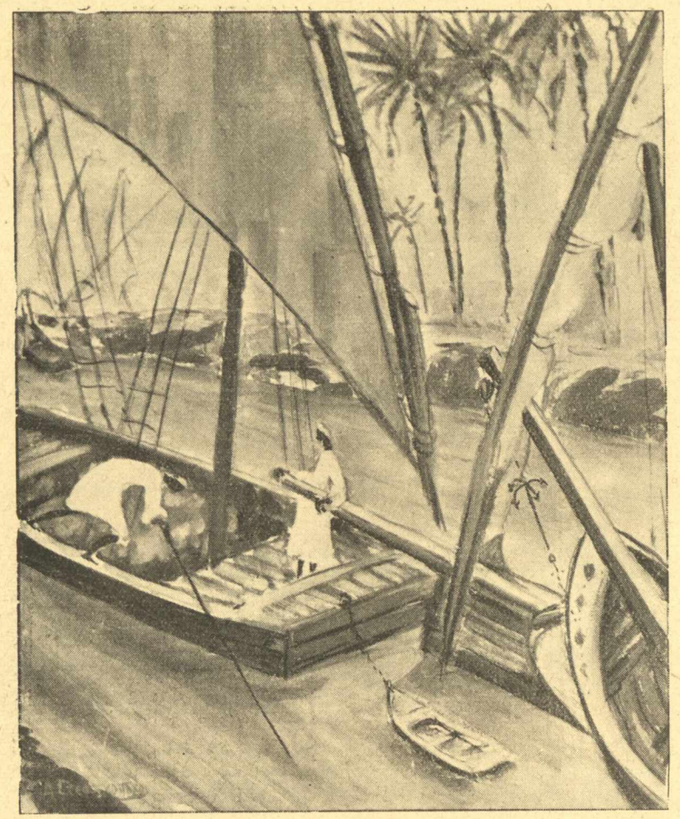

† ΔΗΜ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ: ΣΤΟ ΝΕΙΛΟ

Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν λαμβάνονται μερικὰ μέτρα. Ἡ δημοσία καὶ κοινωνικὴ ὑγιεινὴ ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ ἐν γένει ἀφ' ἑτέρου τῶν κυβερνήσεων τείνουν εἰς τὸ νὰ βελτιώσουν τοὺς ὅρους τῆς διαβιώσεως τοῦ πολλοῦ πλήθους, καὶ νὰ ἀπομακρύνουν καὶ νὰ ἐλαττώσουν τοὺς κινδύνους οἱ ὁποῖοι διαρκῶς περιστοιχίζουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ προξενοῦν ἀσθενείας καὶ ἀναπηρίας αἱ ὁποῖαι ἐπαυξάνουν τὴν δυστυχίαν των.

Τὰ μέτρα ὅμως αὐτὰ ἀφοροῦν μόνον τὴν γεννεὰ ποὺ ζῇ σήμερα καὶ ἐργάζεται καὶ τὸ πολὺ πολὺ καὶ τὴ γεννεὰ ἐκείνων ποὺ σήμερα μὲν ζῇ καὶ ἀναπτύσσεται εἰς βάρος τῶν ἄλλων δηλ. τὰ παιδιά, καὶ ἡ ὁποία θὰ ἀρχίσῃ νὰ παράγῃ αὔριο. Καὶ τὰ μέτρα ὅμως αὐτὰ τὰ ὁποῖα δὲν κάμνουν τίποτε διὰ τὰς μελλοντικὰς γεννεάς, καὶ διὰ τὴν σημερινὴ ἀκόμα εἶναι ἀνεπαρκῆ, καὶ ἴσως-ἴσως καὶ ἐκεῖ ἀκόμα ποῦ τελεσφοροῦν νὰ ἔχουν συνεπείας θλιβερὰς διὰ τοὺς ἀπωτέρους ἀπογόνους.

Θὰ φανῇ ἴσως περίεργος καὶ παράξενος ὁ στοχασμὸς αὐτός. Καὶ ὅμως εἶναι ἀληθής. Θὰ ἐξηγηθῶ. Ἡ καλλιτέρευσις τῶν βιωτικῶν συνθηκῶν, ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς, διανοίγει εἰς τοὺς ἔχοντας αὐτὰ τὰ πλεονεκτήματα, νέους ὁρίζοντας ἀπολαύσεως, καὶ ἀποκαλύπτει καινούργια καὶ ἄγνωστα θέλγητρα τῆς ζωῆς. Καὶ ἡ ἱκανοποίησις αὐτῶν τῶν ὁρμῶν καὶ ἐνστίκτων, καὶ ὑψηλοτέρων πνευματικῶν ἀπαιτήσεων, ἐντείνει τὴν ἐπιθυμίαν τῆς προσκτήσεως περισσοτέρων, καὶ τῆς διατηρήσεως τῶν παρόντων. Αὐτὴ ὅμως ἡ ἔφεσις ἀπαιτεῖ ἔντασιν καὶ διάθεσιν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, καὶ ἑπομένως χαλάρωσιν πρὸς ἄλλην. Καὶ ἡ ἄλλη αὐτὴ εἶναι ἡ οἰκογένεια.

Ἡ πληρεστέρα ὡς ἐκ τούτου ἱκανοποίησις τῶν διαφόρων ὀρέξεων, καὶ ἐπιθυμιῶν ἐν γένει καθιστοῦν τὸν ἄνθρωπον περισσότερον ἐγωϊστήν, ἀτομικιστήν, τὸν ἀποσπᾶ ἀπὸ τὴν φροντίδα διὰ τὸ μέλλον, τὸν περιορίζει καὶ τὸν συγκεντρώνει ἐντονώτερον εἰς τὸ παρόν.

Ἡ ἐκτροπὴ αὐτῆς τῆς νοοτροπίας τοῦ πολίτου ἀπὸ τοῦ μέλλοντος εἰς τὸ παρόν, ἀπὸ τῆς οἰκογενείας εἰς τὸ ἄτομον, ἀπὸ τὰ παιδιὰ εἰς τὸ ἐγώ του, ἔχει ὡς φυσικὸν ἐπακολούθημα καὶ ἀποφυγὴν συμπτύξεως οἰκογενείας, τὸν φόβο ἀναλήψεως εὐθυνῶν διὰ τὴν διατροφὴν καὶ ἀνατροφὴν παιδιῶν, καὶ φυσικώτατα τὴν ὀλιγόστευσι τῶν ἀπογόνων, καὶ ἑπομένως τῶν βιολογικῶν κεφαλαίων. Καὶ τοιουτοτρόπως βλέπομεν ὅτι ἐνῶ, ὁ βιολογικὸς πλοῦτος μιᾶς χώρας συντελεῖ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ δημοσιονομικοῦ πλούτου, τοὐναντίον ὁ δεύτερος σύν τῷ χρόνῳ ὑποβοηθεῖ τὴν ἐλλάτωσιν τοῦ πρώτου.

Ἡ δὲ ἐλλάτωσις αὐτὴ δὲν εἶνε μόνον ποσοτικὴ δηλ. δὲν σμικρίνεται μόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπογόνων ποὺ θὰ ἀντικαταστήσῃ καὶ θὰ ἀναπληρώσῃ τοὺς ἀπερχομένους, ἀλλὰ συγχρόνως

καὶ ἡ ποιότης χειροτερεύει δηλ. οἱ ἄνθρωποι ποῦ θὰ διαδεχθοῦν τὰς γεννεὰς ποὺ ἐκλίπουσι ἀπὸ ἀπόψεως σωματικῆς ἱκανότητος καὶ εὐρωστίας, ἤθους, χαρακτῆρος, διανοήσεως ὡρισμένως θὰ ὑστεροῦν.

Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς εὐκόλως ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν ἀκόλουθον σκέψιν. Εἴπομεν ὅτι ὅσον ὁ ἄνθρωπος διευρύνει τὸν κύκλον τῆς ἀπολαύσεώς του, καὶ ὅσον περισσότερον ἀποκτᾷ τὴν δυνατότητα πρὸς τοῦτο, τόσον περισσότερον προσπαθεῖ νὰ τὸν διαφυλάξῃ, καὶ τόσον ἐντονώτερα περιορίζει τὰς ἄλλας του ὑποχρεώσεις πρὸς τρίτους. Ποιοὶ ὅμως εἰς τὴν σημερινὴν σύνθεση τῆς κοινωνίας ἔχουν ἢ κερδίζουν τὴν δυνατότητα αὐτήν; Βεβαίως οἱ ἱκανώτεροι, οἱ ἰσχυρότεροι εἰς τὸν συναγωνισμόν, οἱ νικηταὶ εἰς τὴν βιοπάλην, δηλ. τὰ ἀνώτερα στοιχεῖα βιολογικῶς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐφόδια βιολιγικὰ περισσότερα καὶ καλλίτερα, εἴτε ἐπίκτητα εἴτε κληρονομικά, ἐνῷ οἱ ἄλλοι οἱ ἀσθενέστεροι, ποὺ δὲν εἰμπόρεσαν νὰ ἐπικρατήσουν, νὰ δοκιμάσουν τὰ θέλγητρα τῆς ζωῆς, περιορίζονται εἰς τὸν κορεσμὸν τῶν κτηνωδῶν των παρορμήσεων μόνον, δεν ἀναλογίζονται τὰς εὐθύνας ποὺ ἀναλαμβάνουν διὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς μεκλοντικῆς γεννεᾶς, τεκνοποιοῦν ἀρθονώτερον, καὶ ἀναπληθύνουν τὴν κοινωνίαν μὲ ὄντα ὅμοια πρὸς ἑαυτοὺς μὲ τὰ ἴδια σωματικὰ καὶ ψυχικὰ πλεονεκτήματα καὶ ἐλαττώματα.

Οἱ νόμοι τῆς κληρονομικότητος διὰ τοὺς ὁποίους πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων ἐξεφράζοντο ἀμφιβολίαι ἐὰν πραγματικῶς ρυθμίζουν καὶ τὰ τοῦ ἀνθρωπίνου κύκλου εἶνε ἀδιάσειστοι σήμερον καὶ σφραγίζουν ὅλων μας τὴ ζωὴ εἰς ὅλας της τὰς ἐκδηλώσεις.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ζητήματα ἤρχισαν ν' ἀπασχολοῦν τοὺς κοινωνιολόγους, τοὺς βιολόγους, τοὺς πολιτευομένους. Εἰς πολλὰς χώρας ὅπου ὁ ἀναπληθυσμὸς δὲν συντελεῖται ὅπως ἀναμένετο, καὶ ὅπου αὕτη ὑστερεῖ κατὰ πολὺ ἀπὸ ἄλλα γειτονικὰ καὶ ἀνταγωνιζόμενα ἔθνη προτείνονται καὶ λαμβάνονται μέτρα τὰ ὁποῖα ἄρχισαν μέχρι τινὸς ν' ἀποδίδουν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Εἰς τὴν Γαλλία π. χ. ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων εἶχε φθάσει να εἶνε μικρότερος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θανάτων ἔχει ἀνακοπῇ μὲ τὰ διάφορα νομοθετήματα κατὰ πολὺ ἡ διαφορά, παρατηρεῖται δὲ καὶ μιὰ συμαντικὴ αὔξηση. Εἰς ἄλλας πάλιν χώρας ὅπου δὲν ὑπῆρχεν μὲν αὐτὸς ὁ ἄμεσος κίνδυνος, ὅπου ὅμως κατήρχετο βαθμιαίως τὸ ἐπίπεδον τῆς γονιμότητος μὲ τὰ μέτρα ποὺ ἐλήφθησαν παρετηρήθη μιὰ ἀναζωπύρησις τῶν θελήσεων διὰ τὰ παιδιά, καὶ ὁ ἀριθμὸς καταπληκτικῶς αὐξάνει. Ἡ Ἰταλία μὲ τὸν Μουσολίνι καὶ ἡ Γερμανία μὲ τὸν Hitler προπορεύονται εἰς μέτρα ριζικὰ καὶ τελεσφόρα καὶ τὰ ὁποῖα θὰ ἀναγκασθοῦν νὰ ἀκολουθήσουν καὶ οἱ ἄλλοι καθυστερημένοι λαοὶ ἐὰν δὲν θελήσουν νὰ ὑποκύψουν εἰς τὸν παγκόσμιον συναγωνισμὸν ὁ ὁποῖος θὰ διεξάγεται ἄλλοτε μὲ εἰρηνικὰ καὶ ἄλλοτε μὲ πολεμικὰ μέσα.

Ο κίνδυνος αὐτὸς τῆς ὑποκύψεως κατ' ἀρχὰς τῆς ἐξαφανίσεως τελειωτικῶς, ἑνὸς ἔθνους ἀρχίζει νὰ λαμβάνει διαστάσεις τρομακτικάς, ἐν συγκρίσει τῆς λευκῆς πρὸς τὴν κιτρίνην φυλὴν τῆς ὁποίας ἡ ζωτικότης ἐνισχυομένη καὶ ἀπὸ τὰς οἰκογενειακὰς παραδόσεις, τὰ ἤθη καί ἔθιμα, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν λατρείαν τῶν προγόνων ἐμβάλλει εἰς σοβαρὰς σκέψεις τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς λευκῆς φυλῆς. Ἄλλο βέβαια εἶνε τὸ ζήτημα ἐὰν ἡ ἐπικράτησις τῆς κιτρίνης εἶνε μᾶλλον συμφέρουσα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὴν εὐδαιμονίαν της. Πάντως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὰ ἄλλα ἔθνη πρέπει νὰ ἀφυπνίσῃ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ψυχήν. Ὁ λαός μας ὡς βαλκανικὸς τοιοῦτος ἔχει ὡς συναγωνιστὰς τοὺς γείτονας. Ἡ νίκη κατ' ἐμέ, ἡ εἰρηνικὴ ἔστω, θὰ ἀνήκῃ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος θὰ ἔχῃ τὸν πλουσιώτερον βιολογικὸν πλοῦτον, ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς.

Σήμερον διὰ τὴν ποιοτικὴν ἱκανότητα δὲν ὑπάρχουν σταθμοὶ μὲ τὰ ὁποῖα νὰ ἠμποροῦμε νὰ τὴ ζυγίσουμε. Ποσοτικῶς ὅμως ὑστεροῦμεν. Ὕστερα ἀπὸ μερικὰ ἔτη, καὶ ἡ Βουλγαρία ἡ ὁποία σήμερον ἀριθμεῖ κατὰ ἥμισυ ἑκατομμύριον ὀλιγωτέρους κατοίκους θὰ μᾶς φθάσῃ, καὶ θὰ μᾶς προσπεράσῃ, ἐὰν ἐξακολουθήσῃ ἡ ἴδια ἀναλογία ἐκεῖ καὶ ἐδῶ.

Προσεπάθησα νὰ χαράξω μερικὰς γενικὰς γραμμὰς διὰ τὴν πολιτικὴν ποὺ ἐφαρμόζεται σήμερον εἰς μερικὰ κράτη, καὶ ἡ ὁποία θὰ ἔπρεπε νὰ μελετηθῇ καὶ ἐδῶ. Λεπτομέρειας δὲν σκοπεύω ν' ἀναφέρω. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ὀφείλω νὰ τονίσω εἶνε ὅτι πρὸ τῆς λήψεως ὁποιωνδήποτε νομοθετικῶν μέτρων πρέπει νὰ διαπαιδαγωγηθῇ ἡ νεολαία πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν.

Νέα κοσμοθεωρία ὀφείλει ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν σημερινήν. Τὸ ἀτομικιστικόν, τὸ ἐγωϊστικόν, τὸ ὑλιστικόν, καὶ τὸ παροντικὸν πνεῦμα ποὺ διέπει τὰς πράξεις τῆς σημερινῆς γεννεᾶς πρέπει νὰ κάμῃ τόπον εἰς τὸ οἰκογενειακόν, ἀλτρουϊστικόν, ἰδεολογικόν, καὶ μελλοντικόν. Κατὰ τὸ παρὸν μόνον μερικοὶ ἰατροὶ διαβλέπουν τὸν κίνδυνον. Θὰ ἔπρεπε ὅμως οἱ παιδαγωγοί, οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἱερεῖς, οἱ πολιτευταί, οἱ κοινωνιολόγοι νὰ ἐμπνευσθοῦν νὰ διδαχθοῦν διὰ νὰ εἰμπορέσουν νὰ ἐμπνεύσουν καὶ νὰ διδάξουν. Καὶ διὰ τὴν προπαρασκευὴν αὐτὴν τῶν φορέων ἔχει τὸν λόγον ἡ πολιτεία.

Α. Π. ΔΟΞΙΑΔΗΣ

• • •

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΕΠΡΩΜΕΝΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Πράξη δεύτερη

ΑΥΓΗ

Ἡ ἴδια σάλα τοῦ πύργου. Εἶναι χαραυγή. Δυὸ κεριὰ στὸ πολύφωτο, ἀναμμένα, ἔχουν καῇ ὡς κάτω. Ἡ Ἰσαβέλλα, μονάχη, ἔχει συνέλθει ἀπὸ τὴ λυποθυμία της κι' ἔχει συρθῇ ὡς τὴν πολυθρόνα, κοντὰ στὸ τραπέζι, ὅπου κάθεται τώρα, κατάχλωμη, μὲ βουρκωμένα μάτια καί, κρατώντας μὲ τὰ δυὸ χέρια τὸ κεφάλι της, κάνει σκέψεις καὶ φαίνεται σὰ νὰ παρακολουθῇ ὁράματα στὸ κενό. Μοιάζει σὰ νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ ὀνειρεύεται μὲ ἀνοιχτὰ μάτια. Δὲν ἔχει συναίσθηση τοῦ τί γίνεται γύρω της.

Ἡ φωνὴ τῆς Βάγιας, ἀπέξω, ἀνήσυχα : — Ἰσαβέλλα !.. Ἰσαβέλλα !... Μὰ ποῦ εἶσαι κυρά μου ;...

Ἰσαβέλλα, ἀκίνητη, δὲν ἀπαντᾶ, οὔτε ἀκούει.

Ἡ Βάγια, ἀνοίγει τὴ δεξιὰ πόρτα, κοιτάζει τὴ σάλα καί, βλέποντας τὴν Ἰσαβέλλα στὴν ἴδια θέση ποὺ τὴν ἄφησε, μ' ἔκπληξη μεγάλη :—Μπᾶ, Χριστὸς καὶ Παναγία !... Ἐδῶ εἶσαι ἀκόμα, κυρά μου ;... Μὰ ξημέρωσε !... (Βλέπει τὸ πολύφωτο) : Καὶ τὰ κεριὰ ἀναμμένα ; (Τρέχει καὶ τὰ σβύνει, μιλῶντας) : Μὰ σὲ πῆρε ὁ ὕπνος ;... ἐδιάβαζες ;... Καὶ μένα τὴν καϋμένη μ' ἄφησες ἐκεῖ μέσα... (Πλησιάζει τὴν Ἰσαβέλλα καὶ βλέποντάς την σ' ἐκείνη τὴν κατάσταση, διακόπτεται μὲ τρόμο) : Μπᾶ !!... τί ἔχεις; δὲν εἶσαι καλά ;... (Τῆς πιάνει χαϊδευτὰ τὸ κεφάλι) : Ἰσαβέλλα μου !...

Ἰσαβέλλα, σὰ νὰ ξυπνᾶ : Ἐσύ 'σαι ;... Ἄσε με !... (Τῆς βγάζει ἀπὸ πάνω της τὰ χέρια καὶ τὴν ἀπομακρύνει μαλακά) : Μὴ μὲ πιάνῃς...

Ἡ Βάγια, ἀπομακρύνεται λίγο, σαστισμένη : —Μὰ τί ἔχεις ;... Ἐστάθηκε τίποτα ;...

Ἰσαβέλλα :—Ὄχι... τίποτα... Ξεχάστηκα ἐδῶ-πᾶ... Δὲν τὸ κατάλαβα...

Ἡ Βάγια, Ἔλα τώρα, παιδί μου, νὰ πέσῃς....

Ἰσαβέλλα :—Τώρα ; ξημέρωσε.

Ἡ Βάγια : —Μὰ ἔχει καιρό... Δὲν πάει νἄρθῃ ὁ Κόντες νὰ σ' εὕρῃ ἐδῶ. Θὰ τὰ βάλῃ μὲ μένανε...

Ἰσαβέλλα :—Ὄχι !

Ἡ Βάγια, τὴν πλησιάζει καὶ κάνει νὰ τὴν σηκώσῃ :—Πᾶμε στὴν κάμερά σου, κυρά μου...

Ἰσαβέλλα, μὲ τὸ ἴδιο μαλακὸ κίνημα ἀποστροφῆς, τὴ σπρώχνει :—Μὴ μὲ πιάνεις, σοῦ εἶπα, δὲ θέλω !...

Ἡ Βάγια, σαστισμένη :—Γιατί ;... (Διακόπτεται μὲ τρόμο. Ἀπέξω ἀκούγεται κρότος κλειδιοῦ). Ἔντο ! Ὁ Κόντες!.. Ξεκλειδώνει τὴν ξώπορτα... Ἔλα, νὰ μὴ σὲ ἰδῇ ἐδῶ !...

Ἰσαβέλλα, ἀκίνητη :—Ἄς μὲ ἰδῇ... Μὴ σὲ νοιάζῃ !

Ἡ Βάγια, στενοχωρημένη :—Οὔ !... (Τρέχει στὴν πόρτα τοῦ βάθους).

Ὁ Κόντες, ἀνοίγει τὴν πόρτα τοῦ βάθους καὶ μπαίνει χαρούμενος κρατῶντας ἕνα φύλλο χαρτί :—Μπᾶ !...

Ἡ Βάγια, μὲ σπουδή :— Μάλωσέ τη, ἀφέντη μου !... Ἐδωπᾶ πέρασε ὅλη τὴ νύχτα !... Ἔτσι ὅπως τὴ βλέπεις !...

Ὁ Κόντες : —Γιατί ;...

Ἡ Βάγια : Ἐγὼ δὲ φταίω. Μ' ἔστειλε στὴν κάμερα νὰ τὴν περιμένω καί...

Ἰσαβέλλα, καθισμένη ἀκόμα :—Καλά, καλά... Πήγαινε Βάγια, μέσα καὶ τώρα θἄρθω.

Ὁ Κόντες, γνέφει τῆς Βάγιας φαιδρὰ καὶ καθησυχαστικά :—Πήγαινε...

Ἡ Βάγια : Καλά. (Φεύγει δεξιά).

Ὁ Κόντες :—Μὰ γιατὶ δὲν πῆγες στὸ κρεββάτι σου ;... (Τὴ φιλεῖ στὸ μέτωπο, ἐνῷ ἐκείνη σύγκορμη φρίττει)·

Ἰσαβέλλα :—Δὲν ξέρω... δὲ μοῦκανε διάθεση νὰ κοιμηθῶ... Ἔπιασα ἕνα βιβλίο... Ἔπειτα κάθησα στὸ μπαλκονάκι... Ἡ νύχτα ἦταν τόσο γλυκιά !... Καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω, μὲ πῆρε ὁ ὕπνος...

Ὁ Κόντες :—Κατάλαβα ! κατάλαβα !... Δὲν ἤθελες νὰ κοιμηθῇς, γιὰ νὰ μὴν πάψῃς νὰ συλλογιέσαι τὴν εὐτυχία σου... Ὁ Ἔνερης ὅμως κοιμήθηκε καὶ τὸν ἄφισα νὰ κοιμᾶται...

Ἰσαβέλλα :—Ἔ, μὰ βέβαια ποῦ δὲ θὰ ξυπνοῦσε κι' αὐτὸς τὰ χαράματα !...

Ὁ Κόντες :—Θέλεις λοιπὸν νὰ δῇς τὸ τηλεγράφημα ποὺ τοὺς στέλνει ; Νὰ το !(Τῆς δείχνει τὸ χαρτὶ ποὺ κρατεῖ :) Δὲν ἀρνήθηκε, βλέπεις, μόνο στὴ συμφωνημένη λέξη «ἐλᾶτε» Ἐπρόσθεσε : «Καταγοητευμένος, κατενθουσιασμένος, εὐτυχισμένος ! »

Ἰσαβέλλα, κοιτάζοντας τὸ χαρτί, χωρὶς νὰ τὸ πιάσῃ :—Ναί...

Ὁ Κόντες :—Ὁ ἴδιος τὤγραψε μὲ τὸ χέρι του, χθὲς τὸ βράδυ...

Ἰσαβέλλα :— Τὸ βλέπω.

Ὁ Κόντες :— Καὶ τώρα θὰ τὸ στείλουμε... Εἶπα τοῦ Στάθη νὰ ἑτοιμασθῇ γιὰ τὴ χώρα... (Κτυποῦν τὴν πόρτα) Αὐτὸς εἶναι. Ἐμπρός !

Στάθης ἀνοίγει τὴν πόρτα τοῦ βάθους καὶ μπαίνει :—Ἕτοιμ' ἀφέντη !

Ὁ Κόντες :—Νὰ πάρε τὸ χαρτὶ (τὸ διπλώνει) βάλ' το στὴν τσέπη σου καλά... καὶ ἴσια στὸ Τηλεγραφεῖο. Ξέρεις...

Στάθης :— Μάλιστα. (Κάνει νὰ πάρῃ τὸ χαρτί.)

Ἰσαβέλλα :—Μιὰ στιγμή ! (Σηκώνεται καὶ πέρνει αὐτὴ τὸ χαρτὶ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ πατέρα της) : Ἐπιτρέπεις ; (Τὸ ἀνοίγει καὶ τὸ διαβάζει).

Ὁ Κόντες :—Τί εἶναι ;... μὰ δὲν τὸ διάβασες ;

Ἰσαβέλλα :—Μιὰ στιγμή... (Στὸ Στάθη) : Ἔβγα ἔξω, Στάθη, καὶ περίμενε νὰ σὲ φωνάξουμε.

[Ὁ Στάθης ὑποκλείνεται, βγαίνει καὶ κλεῖ τὴν πόρτα τοῦ βάθους].

Ὁ Κόντες ;—Τί;...

Ἰσαβέλλα :— Ἔλεγα... θὰ σὲ παρακαλοῦσα... νὰ μὴ στείλουμε τώρ' ἀμέσως τὸ τηλεγράφημα.

Ὁ Κόντες :—Γιατί ;...

Ἰσαβέλλα :—Ἔτσι... Δὲν κάνει νὰ τὸ ἀναβάλλουμε λίγο ;... Ἔχω τὸ λόγο μου...

Ὁ Κόντες :—Δηλαδή ;... Δὲν εἶναι ἀκόμα ὁριστικό ;... Μοῦ φαίνεται πὼς χθές...

Ἰσαβέλλα :—Ναί, χθὲς μείναμε σύμφωνοι... Ἀλλὰ τὴ νύχτα... σκέφθηκα...

Ὁ Κόντες :—(τρομαγμένος) Ἄλλα πάλι ;... Τί σκέφθηκες τὴ νύχτα ;... Μὴ θὰ μοῦ πῇς τώρα πῶς κι' ὁ Ἔνερης ;... Ἄ ! ὄχι ! αὐτὴ τὴ φορά, ὄχι ! Δός μου, σὲ παρακαλῶ, νὰ στείλω τὸ τηλεγράφημα. (Κανει νὰ τῆς τὸ πάρῃ).

Ἰσαβέλλα, τὸ κρύβει ἀπὸ πίσω της :— ὄχι ἀκόμη πατέρα!.. Πρέπει πρῶτα νὰ μιλήσουμε οἱ δυό μας, σοβαρά ! (Ἀφίνει τὸ τηλεγράφημα στὸ τραπέζι καὶ στέκεται μπροστὰ στὸν πατέρα της ἀποφασιστικά).

Ὁ Κόντες, τὴν κοιτάζει καλά : Οἱ δυό μας ; σοβαρά;... Ἰσαβέλλα !.. Νὰ σὲ ἰδῶ!.. Ἡ ὄψη σου εἶναι πολὺ ἀλλοιώτικη σήμερα !.. Καὶ τὰ μάτια σου κλαμμένα... Ἔκλαψες τὴ νύχτα !

Ἰσαβέλλα :—Ναί !.. Αὐτὴ ἦταν ἡ τρομερώτερη νύχτα τῆς ζωῆς μου... ἂν δὲν ἦταν μιὰ ἄλλη, ποὺ τὴν πέρασα ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια.

Ὁ Κόντες κατάπληκτος :—Ἐσύ ; πέρασες μιὰ βρομερὴ νύχτα ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια, ὅταν ἤσουν παιδοῦλα δεκαεφτὰ χρονῶ ;.. Κι' ἀπόψε πάλι, ποὺ ἐγὼ συλλογιζό-

μουν, ὁ θεὸς ξέρει μὲ πόση μου χαρά, πὼς ποτέ ἄλλη φορὰ δὲν ἔπεσες νὰ κοιμηθῇς πιὸ εὐτυχισμένη ;

Ἰσαβέλλα :—Κι' ὅμως !..

Ὁ Κόντες :—Μὰ γιατί ;.. τί ἔχεις ;.. τί ἔπαθες ;.. τὶ συμβαίνει ;..

Ἰσαβέλλα :—Θὰ σοῦ πῶ. Μὰ πρῶτα θέλω κάτι νὰ σὲ ρωτήσω. Σήμερα ὅμως θὰ μοῦ πῆς τὴν ἀλήθεια ! Γιατὶ ὅσες φορὲς σὲ ρώτησα γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, μοῦ εἶπες ψέμματα.

Ὁ Κόντες, ποὺ κάτι ματεύει, σιγά : Γιὰ ποιὸ πρᾶγμα ;

Ἰσαβέλλα Γιὰ τὴ μητέρα μου. Πῶς, ἀπὸ τί πέθανε ἡ μητέρα μου ;

Ὁ Κόντες, πολὺ στενοχωρημένος κοιτάζοντας ἀλλοῦ : —Μά, Ἰσαβέλλα μου...παιδί μου... ξέρεις καλά, πὼς αὐτὴ ἡ θύμηση μὲ πικραίνει τόσο...

Ἰσαβέλλα :—Ναί, τὸ ξέρω καλά !...

Ὁ Κόντες, ἐξακολουθεῖ :—Καὶ σήμερα μάλιστα... δὲ θἄθελα νά...Μά... μοῦ φαίνεται πὼς σου ἰὸ εἶπε πολλὲς φορές... (πάντα κοιτάζοντας ἀλλοῦ) : Ἡ δυστυχισμένη ἡ μητέρα σου ἔπαθε ἀπὸ μιὰν ἀρρώστεια κακή... ἕνα ὄγκο στὸ στῆθος .. Πήγαμε στὴν Ἰταλία.... στὴ Νάπολι...νὰ τῆς κάμουν ἐγχείρηση, κι' ἐκεῖ...(πολὺ σιγά) : πέθανε !

Ἰσαβέλλα, λίγο ἀπότομα .—Δὲ μὲ κοιτάζεις ὅμως καὶ τώρα ποῦ μοῦ λὲς αὐτά !... (Δυνατώτερα) : Κοίταξέ με πάλι ! Κοίταξε νὰ ἰδῇς πόσο ἀλλαγμένη εἶνε ἡ ὄψη μου καὶ πόσο κλαμμένα τὰ μάτια μου !... (Δυνατά) : Κοίταξέ με στὰ μάτια !... (Ὁ Κόντες σηκώνει τὰ μάτια του μὲ κόπο. Κοιτάζουνται. Κατὰ πρόσωπο) : Παιέρα ! Τὰ ἔμαθα ὅλα !

Ὁ Κόντες, ὀπισθοχωρεῖ μὲ τρόμο καὶ μὲ θυμό :—Ἄ ! ! καὶ ποιὸς ἐτόλμησε ;... Ἡ Βάγια ;

Ἰσαβέλλα :—Ἀδύνατο ! Ὄχι !

Ὁ Κόντες, (διστακτικά, σὰ νὰ τοῦ φαίνεται ἀπίστευτο : —Ὁ Ἔνερης ;...Μὴν τοὔφυγε χτὲς κανένας λόγος καί...;

Ἰσαβέλλα : Ὄχι !

Ὁ Κόντες :—Ποιὸς λοιπόν ; ποιός ;... Ποιὸς κακοῦργος εἶχε τὴ σκληρότητα, ποιὸ κτῆνος εἶχε τὴν ἀναισθησία νὰ σὲ σπαράξῃ μὲ τέτοια φρίκη, νὰ σοῦ φανερώσῃ ἕνα μυστικό, ποὺ ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς μου ἦταν νὰ σοῦ τὸ κρύβω ;!.... Ἀπὸ χθὲς ὡς σήμερα ! Μὰ σὺ δὲν εἶδες κανέναν ἄλλον, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ κι' ἀπὸ τὸν Ἔνερη !...

Ἰσαβέλλα :—Τί σ' ἐνδιαφέρει ! Μπορεῖ νὰ ἔλαβα ἔν' ἀνώνυμο γράμμα.

Ὁ Κόντες :—Γράμμα ; Χωρὶς νὰ τὸ ἰδῶ ἐγώ ; Χωρὶς νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ χέρια μου ; Ποιὸς σοῦ τὸ ἔδωσε ; (Κάνει νὰ ὁρμήσῃ ἔξω).

Ἰσαβέλλα :—Ἡσύχασε. Κανείς... Μιὰ ὑπόθεση ἔκαμα.. δὲν ἔλαβα γράμμα... Μοῦ τόπε κάποιος, ποὺ θὰ τὸν μάθῃς... ἢ δὲν θὰ τὸν μάθῃς ποτέ.

Ὁ Κόντες :—Ὄχι ! Πρέπει νὰ τὸν μάθω !...

Ἰσαβέλλα ;—Περίμενε. Δὲ μᾶς ἐνδιαφέρει τώρ' αὐτός. Μόνο αὐτὸ ποὺ μοῦ φανέρωσε...Εἶναι λοιπὸν ἀλήθεια : Ὁ πατέρας μου, μὲ τὰ χέρια του, σκότωσε τὴ μητέρα μου ! Γιατὶ τὴν ἔπιασε μ' ἀγαπητικό ; Κι' αὐτὸν τὸν ἐσκότωσε ! Τοὺς σκότωσε καὶ τοὺς δυό !... Ναί ; Μοῦ εἶπανε καλά ; Ἔτσι ἔγινε ;

[Μακρὰ οιωπή. Ἡ Ἰσαβέλλα στέκεται ἀκίνητη. Ὁ Κόντες περιφέρεται, σὲ ἀμηχανία καὶ ταραχή. Ἄξαφνα ἀλλάζει ὕφος καὶ παίρνει μιὰ ἀπόφαση] :

Ὁ Κόντες :—Ναί !... Ἔτσι ἔγεινε !... Αὐτὴ εἶναι ὅλη ἡ ἀλήθεια. Δὲν ἤθελα νὰ τὴ μάθῃς ποτέ, ὄχι γιὰ μένα, ὄχι γιὰ νὰ μὴ μὲ κατηγορήσῃς σὰ φονιὰ τῆς μητέρας σου, — ὄχι ! γιατὶ ἐγὼ ἔκαμα ὅ,τι ἔπρεπε νὰ κάμω, καὶ ποτὲ δὲ μετάνοιωσα γιὰ τὴν πράξη μου αὐτή, καὶ τὸ δικαστήριο μὲ ἀθώωσε, κι' ἡ κοινωνία μὲ δικαίωσε,— παρὰ γιὰ σένα, γιὰ νὰ μὴ φαρμακωθῇ ποτὲ ἡ ἀθώα ψυχή σου καὶ γιὰ νὰ νομίζῃς πάντα πὼς εἶχες μιὰ καλὴ μητέρα σὰν ὅλα τὰ παιδιά. Μιὰ φορὰ ὅμως ποὺ ἔκαμε ἡ Μοῖρα,—δὲν ξέρω πῶς, μὰ διάλεξε, μὰ τὴν ἀλήθεια, τὴν ὥρα,—νὰ σοῦ φανερωθῇ αὐτὸ τὸ φοβερὸ μυστικό, μάθε το, ξέρε το. Ἐγὼ δὲν πρέπει πιὰ νὰ σοῦ ἀρνηθῶ καὶ νὰ σοῦ κρύψω τίποτα. Εἶσαι κιόλας ἀρκετὰ μεγάλη τώρα καί, ἐλπίζω, ἀρκετὰ γενναία γιὰ νὰνθέξῃς στὸ χτύπημα, μ' ὅλη τὴν καταπληχτικὴ ἐντύπωση, ποὺ φυσικὸ ἦταν νὰ σοῦ κάμῃ τὴν πρώτη στιγμή.

Ἰσαβέλλα :—Ναί ! Εἶμαι ἀρκετὰ μεγάλη καὶ ἀρκετὰ γενναία... Μὴ φοβηθῇς νὰ τὰ ἐξιστορήσῃς ὅλα. Θέλω νὰ τὰ μάθω γιατὶ δὲν ξέρω τίποτα περισσότερο ἀπ' ὅ,τι σοῦ εἶπα. Καμμιὰ λεπτομέρεια !... Τὸ ξέρω πόσο κόπο σοῦ δίνω τώρα, τὸ καταλαβαίνω πόσο θὰ σοῦ κάνῃ κακό....

Ὁ Κόντες, (ζωηρά) :—Ὄχι, κανένα κόπο δὲ μοῦ δίνει ! Προσποιούμουν ἄλλη φορά, πῶς μοῦκανε κακὸ νὰ θυμοῦμαι, γιὰ νὰ μὴ μὲ ρωτᾶς ἐσύ· μὰ δὲν εἶναι πρᾶγμα ποὺ νὰ τὸ θυμοῦμαι μὲ τύψη. Ὄχι, δὲν μἀναγκάζεις τώρα νὰ σοῦ ἐξομολογηθῶ μὲ συντριβὴ κανένα μου ἔγκλημα ! Τὸ ἔγκλημα ἦταν τῆς μητέρας σου καὶ τοῦ συνενόχου της. Ἐκεινῆς ποὺ τὴν ἀγαποῦσα, ποὺ τὴν ἐλάτρευα, ποῦ ἂν κι' ἀπὸ ταπεινότερη οἰκογένεια, τὴν εἶχα κάμει κοντέσσα Δελάζαρη καὶ τῆς εἶχα τὴν πιὸ τυφλὴ ἐμπιστοσύνη· κι' ἐκεινοῦ, ποὺ τὸν συμπαθοῦσα, ποῦ τὸν εἶχα εὐεργετήσει,—γιατὶ δὲν ἦταν παρὰ ἕνας φτωχὸς γιατρός, ψευτογιατρὸς μάλιστα,—ποὺ ἀπὸ μένα εἶχε κάμει τὴν καλύτερη πελατεία,—καὶ τὸν ἔμπαζα στὸ σπίτι μου σὰ φίλο, ἂν κι' ἔλεγαν τόσα γιὰ τὸ χαρακτῆρα του καὶ γιὰ τὴ διαγωγή του. Γιατ' εἶχε κάμει κι'ἄλλα βέβαια πολλά. Ἂν καὶ παντρεμμένος ὁ ἄθλιος μὲ παιδιά, ἦταν ἕνας Δὸν Ζουάν, ἕνας κατακτητής. Χωρὶς νὰ εἶναι ὤμορφος, — κάθε ἄλλο ! — ἐξασκοῦσε στὶς γυναῖκες μιὰ παράξενη γοητεία. Καμμιὰ δὲν μποροῦσε νὰ τοῦ ἀντισταθῇ.

Ἰσαβέλλα :—Ἄ !... Μὰ τότε δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν μπάζῃς στὸ σπίτι...

Ὁ Κόντες :—Σοῦ εἶπα : Εἶχα τυφλὴ ἐμπιστοσύνη στὴ μητέρα σου. Καὶ γιὰ κεῖνον πάλι ἐπίστευα, πῶς θὰ σεβόταν τοὐλάχιστο τὴν τιμὴ τοῦ εὐεργέτη του.

Ἰσαβέλλα :—Καί...πὼς συνέβη αὐτό ; (Κάθεται ἐξαντλημένη).

Ὁ Κόντες :—Μὰ νά, ἀπὸ μιὰ σύμπτωση... (Κάθεται κι' αὐτός). Εἶχ' ἀρχίσει νὰ ἔχω κάποιες ὑποψίες, μὰ τόσο ἀμυδρές, τόσο ἀόριστες, ποῦ θὰ μποροῦσα νὰ πῶ πῶς ἤμουν ἀνύποπτος... Κάποτε εἶχα ἔλθει ἐδῶ, νὰ κυνηγήσω στὴ λίμνη, κι' εἶχα πῆ πῶς θἄλειπα δυὸ 'μέρες. Ἔτσι λογάριαζα. Ἀλλὰ κάτι ἔτυχε, ποῦ μ' ἀνάγκασε νὰ γυρίσω τὴν ἄλλη μέρα εὐθύς. Ἦταν πρωῒ ἀκόμα, ὅταν ἔφθασα στὸ σπίτι, χωρὶς νὰ μὲ περιμένουν, ἐκείνη, καί, τὸ ξαναλέω, χωρὶς κι'ἐγὼ νἄχω κακὸ στὸ νοῦ μου. Σταμάτησα στὸ πλάτωμα, γιὰ νὰ πεζέψω...

Ἰσαβέλλα :—Ποιὸ πλάτωμα ; Τὸ σπίτι μας στὴ χώρα δὲν ἔχει πλάτωμα....

Ὁ Κόντες :—Καθόμαστε τότε στὸ ἄλλο, τὸ παλιό, τὸ καθαυτὸ Δελαζαρέϊκο, ἐκεῖ ποῦ σήμερα εἶναι τὰ Δικαστήρια.

Ἰσαβέλλα :— Ἄ !

Ὁ Κόντες :—Ὁ Στάθης, —παιδὶ τότε,— εἶχε μπῆ στὸ προαύλιο, γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὴν πόρτα. Ἄξαφνα, ἀκούω ἕνα παράθυρο τοῦ ἰσογείου νἀνοίγῃ μὲ βία καὶ βλέπω ἕνα μισόγυμνο ἄνθρωπο νὰ πετιέται καὶ νὰ πηδάῃ ἔξω. Ἦταν ἐκεῖνος. Δὲν μοῦ χρειάσθηκε ἕνα δευτερόλεπτο γιὰ νὰ καταλάβω. Τραβῶ τὸ πιστόλι....ἕνα πιστόλι ποῦ τῶχα πάντα μαζί μου ὅταν πηγαινορχόμουν στὴν ἐξοχή... καὶ τοῦ ρίχνω. Ὁρμῶ ὕστερα στὸ σπίτι, μὲ τὸ πιστόλι ἀκόμα στὸ χέρι,—ἐντωμεταξὺ εἴχανε ἀνοίξει τὴν πόρτα,—καὶ τραβῶ ἴσια στὴν κάμαρά της... Περίμενα νὰ τὴ βρῶ χάμω, γονατιστή, συντριμμένη, νὰ μὲ παρακαλῇ νὰ τὴ συχωρέσω ἢ νὰ τὴ σκοτώσω. Κάθε ἄλλο ! Τὴ βρῆκα ὀρθή, ἀγριεμένη ἔξαλλη : «Μοῦ τὸν ἐσκότωσες ; μοῦ φωνάζει γιατὶ νὰ μοῦ τόνε σκοτώσῃς !» Εἶχε ἀκούσει τὸν πυροβολισμὸ κι' ὡς που νἀνέβω, πρόφθασε νὰ πεταχθῇ σ' ἕνα παράθυρο καὶ νὰ ἰδῇ τὸν ἀγαπητικό της ξαπλωμένο. Ἡ στάση αὐτὴ ἀποτελείωσε τὴν τρέλλα μου. Καὶ πυροβόλησα. [Ἐπώδυνη σιωπή].

Ἰσαβέλλα :—Ἔμεινε στὸν τόπο ;

Ὁ Κόντες :—Ναί.

Ἰσαβέλλα :—Κι' ἐκεῖνος ;

Ὁ Κόντες :—Ἐκεῖνος ἔζησε λίγες ὧρες...

Ἰσαβέλλα :—Ἐγώ... ποὺ ἤμουν ;

Ὁ Κόντες :— Δὲν ἤσουν στὸ σπίτι. Ἡ μητέρα σου σὲ εἶχε στείλει στὴς θείας σου καὶ τὴν εἶχε κάμει νὰ σὲ κρατήσῃ, γιὰ νἄνε πιὸ ἐλεύθερη νὰ μπάσῃ τὴ νύχτα τὸν ἀγαπητικό της.

Ἰσαβέλλα :—Μὰ πόσω χρονῶν ἤμουν τότε ;

Ὁ Κόντες :—Τεσσάρων, πέντε...

Ἰσαβέλλα :—Ἔ, δὲ θὰ τὴν ἐμπόδιζα ἐγώ, ἄν ἤθελε... Ἴσως ἀπὸ ἁπλῆ σύμπτωση...

Ὁ Κόντες :—Ὄχι ὁ σκοπὸς της ἦταν προπάντων νὰ πομακρύνῃ ἀπὸ τὸ σπίτι τὴ Βάγια. Ἦταν πάντα σὲ μένα πιστή. Καὶ μὲ τὴ Βάγια, μυστικά, σὲ εἶχε στείλει στῆς θείας σου, ποὺ σὲ λάτρευε ἡ μακαρίτισσα, καὶ συχνὰ σὲ κρατοῦσε κοντά της νὰ σὲ κανακεύει καὶ δυὸ καὶ τρεῖς ἡμέρες...

Ἰσαβέλλα :—Ὕστερα :... Ἡ κηδεία καὶ τῶν δυονῶν ἔγεινε ἴδια τὴν μέρα ;

Ὁ Κόντες :—Ναί... Ὄχι... δὲν ξέρω... δὲν ξέρω τιποτ' ἀπ' αὐτά. Ἐγὼ πῆγ' ἀμέσως καὶ παραδόθηκα στὴ Ρεζιντέντσα. Στὴ Ζάκυνθο ἦταν ἀκόμα ἡ Ἀγγλικὴ Προστασία... Ἐπειδὴ ἤμουν εὐγενής, μ' ἔστειλαν νὰ δικασθῶ στὴν Ἀγγλία. Κι' ἀθωώθηκα πανηγυρικὰ. Κι' οὔτε ἀποζημίωση, οὔτε τίποτε.

Ἰσαβέλλα :—Οὔτε ἀποζημίωση ;..

Ὁ Κόντες :—Αὐτὸ ἔλειπε ! Νὰ πληρώσω ἀποζημίωση γιὰ ληστή, στὸν ἅρπαγα τῆς τιμῆς μου, στὸν καταστροφέα τοῦ σπιτιοῦ μου, τῆς εὐτυχίας μου !

Ἰσαβέλλα :—Καλά. Καὶ μένα ; (σηκώνεται).

Ὁ Κόντες, ἔκπληκτος :—Τί ;

Ἰσαβέλλα :—Ἐπειδὴ ἔλειπα ἀπὸ τὸ σπίτι, δὲ μὲ συλλογίστηκες καθόλου ;

Ὁ Κόντες ;—Πότε ;

Ἰσαβέλλα :—Τότε ! τὴ στιγμὴ ἐκείνη, ποὺ μὲ μιὰ σφαῖρα τοῦ πιστολιοῦ σου, γιὰ τὴν τιμή σου, μοῦ ἀφαιροῦσες τὴ Μητέρα μου !...

Ὁ Κόντες, σηκώνεται :— Ἰσαβέλλα !.. Τέτοια μητέρα ;! Καὶ πῶς δὲ σὲ συλλογίστηκε κείνη, νὰ κρατηθῇ στὴν θέσι της ;

Ἰσαβέλλα :—Κακὰ κι' αὐτή. Ἀλλὰ τοὐλάχιστον εἶχε μιὰ δικαιολογία πραγματική : Τὸν ἀγαποῦσε. Σὺ ὁ ἴδιος μοῦ εἶπες προτήτερα πῶς ἦταν ἕνας κατακτητής, ποὺ καμμιὰ γυναῖκα δὲν μποροῦσε νἀντισταθῇ στὴ γοητεία του ! Γιατὶ μόνο ἐκείνη ἔπρεπε νἄχῃ τόση δύναμη ;

Ὁ Κόντες :—Γιατὶ ἦταν ἡ γυναῖκα μου ! Γιατὶ ἦταν ἡ κοντέσσα Δελάζαρη !

Ἰσαβέλλα :—Δὲν ἀρκοῦσε αὐτό, ἄν ἔλειπαν κάποια ἄλλα. Κι' γιὰ αὐτὸ ποὺ ἔλειπαν μπορεῖ νὰ μὴν ἔφταιγε ἡ δυστυχισμένη !

Ὁ Κόντες :—Ἰσαβέλλα !.. Ὑπερασπίζεσαι τὴ μοιχαλίδα ;!

Ἰσαβέλλα :—Ἦταν μητέρα μου.

Ὁ Κόντες :—Κι' ἐγὼ δὲν εἶμαι πατέρας σου ; Τὸ δικαστήριο μὲ ἀθώωσε, ἡ Κοινωνία μὲ δικαίωσε καὶ το παιδί μου μὲ καταδικάζει ;

Ἰσαβέλλα : Ὄχι !.. Μπορεῖ καὶ σὺ νἄκανες καλά... δὲ λέω... δὲ μπορῶ νὰ πῶ... Ξέρω ὅμως ἄλλους ποὺ ἔκαμαν καλύτερα !..

Ὁ Κόντες μὲ θυμό :— Κι' ἐγὼ ξέρω ἄλλους, ποὺ ἔκαμαν χειρότερα !... Ξέρω ἄλλους ἐδῶ στὸν τόπο μας τὸν ἴδιο ποῦ τὶς ἄπιστές τους γυναῖκες τὶς φυλάκωσαν στὴ σοφίτα ἢ στὸ ὑπόγειο, τὶς βασάνισαν, τὶ μαρτύρεψαν χρόνια ὁλόκληρα ὡς ὅτου πέθαναν τρελλές... Κι' ἐπειδὴ ἐγώ, στὸ θυμό μου, στὴν παραζάλη μου, στὴν τύφλωσή μου, τράβηξα τὸ πιστόλι, ποὺ δὲν τὸ εἶχα πάρει γι' αὐτὸ τὸ σκοπό ;..

Ἰσαβέλλα τὸν διακόπτει :—Μ'ἄν ἐκείνη τὴ στιγμὴ συλλογιζόσουν καὶ μένα, τὸ χέρι σου θὰ παράλυνε καὶ τὸ πιστόλι θὰ σοῦπεφτε, μαζὶ μὲ τὸ θυμό. Ἄλλοι, ἐδῶ, στὸν τόπο μας τὸν ἴδιο, γι' ἀγάπη τῶν παιδιῶν τους, τὶς χώρισαν χωρὶς νὰ τὶς σκοτώσουν. Κι' ἄλλοι, ἀκόμα γενναιότεροι, γι' ἀγάπη τῶνπαιδιῶντους,τὶς συχώρεσαν !

Ὁ Κόντες :—Ἐγὼ δὲν θὰ τὄκανα ποτέ !

Ἰσαβέλλα :—Γιατὶ δὲ μ' ἀγαποῦσες ὡς τὴ θυσία ! Ἂν τὄκανες ὅμως, ἐγὼ σήμερα θὰ εἶχα τὴ μητέρα μου ! Κι' ὅ,τι κι' ἂν ἦταν, θἄταν ἡ Μητέρα,—ἡ πολύτιμη, ἡ ἀξεπλήρωτη, ἡ ἀναντικατάστατη ! Θὰ τὴν εἶχα, ὅπως τὴν ἔχειή Μαριέττα τῶν Μπιζαίων, ποὺ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο χώρισαν κι' ἐκεῖνοι... Αὐτὸ συλλογιζόμουν ὅλη νύχτα. Κι' ἀπὸ τὰ λίγα λόγια ποὺ εἶχα ἀκούσει, εἶχ' ἀναπλάσει τὴν ἱστορία, ἔτσι σχεδὸν ὅπως μοῦ τὴν εἶπες.. Δὲν μπορεῖς νὰ ξέρεις τώρα τὶ λέω, μὰ ἐγώ, ἐγὼ τὸ ξέρω καλά. Ὤ, ἂν εἶχα μιὰ μητέρα, νά μὲ παραστέκῃ νὰ μὲ φυλάῃ, νὰ μὲ ὁδηγῇ...

Ὁ Κόντες :—Ὡραῖα θὰ σὲ ὁδηγοῦσε ἡ μητέρα σου...!

Ἰσαβέλλα : Μὴν τὸ λὲς αὐτό ! Ὅ,τι κι' ἂν εἶναι μιὰ γυναῖκα, γιὰ τὸ παιδί της εἶναι μητέρα ! Κι' ἐγώ, ἀπὸ τὰ χέρια σου, στερήθηκα αὐτὸ τὸ στήριγμα τῆς ζωῆς, (μὲ συγκίνηση) τὴ φύλαξη, τὴ συμβουλή, τὴν παρηγοριά, τὴν ἀνακούφιση καὶ τὴν εὐτυχία !... Γιατὶ τὶ ἄλλο μοῦ ἔλλειψε, τί ἄλλο αἰσθάνθηκα πὼς μοῦ λείπει παρὰ μιὰ μητέρα ! Ἢ νὰ πῶ καλύτερα, ἐνῷ δὲ μοῦ ἔλλειψε τίποτα, μοῦ ἔλλειψαν ὅλα, γιὰτὶ μοῦ ἔλλειψε μιὰ μητέρα !... (Ἄξαφνα, ἄγρια): Γιατὶ μοῦ τὴ σκότωσες ;! Γιατὶ νὰ μοῦ τὴ σκοτώσῃς ; (Σκεπάζει τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χέρια της καὶ πέφτει στὴν πολυθρόνα μὲ λυγμούς).

Ὁ Κόντες, ὀπισθοχωρεῖ κατάπληκτος καὶ σχεδὸν τρομαγμένος· ἔπειτα σὰ νὰ μιλᾶ μονάχος του :—Ὤ, θέ μου τὰ μάτια της !.. ἡ φωνή της !.. ἡ στάση της !.. τὰ λόγια της !.. Τὴν ξαναεῖδα !.. τὴν ξανάκουσα, σὰν τὴν ἡμέρα ἐκείνη !.. Σωπαίνει, ἐνῷ βλέπει μὲ φρίκη τὴν Ἰσαβέλλα ποὺ κλαίει, καὶ σὲ λίγο ξαναρχίζῃ :

Αὐτὸ λοιπὸν μοῦ ἔμελλε τώραν ἀκούσω κι' ἀπὸ τὴν κόρη μου ;... Δεκαοχτὼ χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὴ δίκη μου. νὰ ὀρθώνεται μπροστά μου ἄλλος δικαστὴς καὶ νὰ μὲ ρωτᾷ, ἡ κόρη μου, γιατὶ σκότωσα ἐκείνη ποὺ μᾶς ἀτίμαζε, ὅπως μὲ ρώτησε κι' αὐτὴ γιατὶ τῆς σκότωσα τὸν ἀγαπητικό ;... Καὶ στὰ δεκαοχτὼ αὐτὰ χρόνια, τὶ δὲν ἔκαμα ἐγὼ γιὰ σένα, ποὺ μὲ κατηγορεῖς πὼς δὲ σὲ συλλογίστηκα τὴν ἀσυλλόγιστη ἐκείνη στιγμή ;... Εἶπες πὼς δὲ σ' ἀγαποῦσα ὡς τὴ θυσία. Καὶ τὴν ἔχεις μικρὴ τὴ θυσία ποὺ ἔκαμα ἐγὼ γιὰ τὴν ἀγάπη σου, νὰ μὴν ξαναπαντρευτῶ,—κι' ἤμουν νέος τότε ἀκόμα, κι' ἤμουν ὁ τελευταῖος τῆς γενιᾶς μου ποὺ ξεκληρίζει !—γιὰ νὰ ἀφοσιωθῶ ὅλος σὲ σένα, νὰ σ' ἀναθρέψω προσεκτικὰ καὶ νὰ ρυθμίσω ἔτσι τὴ ζωή σου, ὥστε νὰ σὲ γλυτώσω γιὰ πάντα ἀπὸ τέτοιο σπαραγμὸ καὶ νὰ σὲ κάμω νὰ διατηρῇς αἰώνια τὴ μνήμη καὶ τὴ λαχτάρα μιᾶς ἅγιας τάχα, πεσαμένης μητέρας ;...

Ἰσαβέλλα, ποὺ σιγὰ-σιγὰ ἔπαψε νὰ κλαίῃ, σηκώνει τὸ κεφάλι της :—Μάταια ὅλα !... Τίποτα δὲ ἔκαμες, τίποτα !... Ἡ θυσία σου δὲν ἐμπόδισε, βλέπεις, τὸ σπαραγμό μου κι' ἔπρεπε νὰ συλλογιστῇς πὼς μιὰ μέρα πάντα θὰ τὸ μάθαινα, τουλάχιστο γιὰ νὰ μὲ προετοιμάσῃς. Ἔπειτα... ποιὰ εἶναι ἡ θέση μου σήμερα καὶ ποιὰ ἡ ζωὴ ποὺ ἔζησα μαζί σου ; Τώρα ποὺ ἔμαθα, τὰ συλλογιέμαι τὰ βλέπω καὶ τὰ ἐξηγῶ ὅλα. Μὲ κράτησες μακρυὰ ἀπὸ τὸν κόσμο. Μὲ καταδίκασες σὲ μιὰ ἀπομόνωση. Μὲ ἀποξένωσες ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τῆς μητέρας μου, ποὺ αὐτοὶ βέβαια δὲ θὰ σοῦ συχώρεσαν τὸ φόνο της ποτέ· κι' ὑπάρχει καὶ κάποια ἄλλη οἰκογένεια, ποὺ δυστύχησε ἐξ αἰτίας σου καὶ θὰ μᾶς καταριέται ! Πόσο μῖσος ὁλόγυρά μας ! Φρίττω !... Εἶπες πὼς ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ἦταν παντρεμένος, μὲ παιδιά. Τί ἀπόγεινε ἡ γυναῖκα του, ποὺ τὴν ἔκαμες χήρα ; Τὶ ἀπόγειναν τὰ παιδιὰ του, ποὺ τὰ ἔκαμες ὀρφανά ; Ζοῦν ; μένουν ἐδῶ ;

Ὁ Κόντες στενοχωρημένος :—Ναί... νομίζω....

Ἰσαβέλλα :—Πῶς λέγουνται ;... Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ οἰκογένεια ;

Ὁ Κόντες :—Τὶ σὲ μέλει τώρα !.... Περιττό.

Ἰσαβέλλα, ἐπιβλητικά :—Ὄχι, θέλω νὰ μάθω !... Εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθω. Πές μου τὄνομα αὐτοῦ τοῦ γιατροῦ !

Ὁ Κόντες, ταραγμένος !—Οὔφ !... Νομίζεις πὼς δυσκολεύουμαι νὰ προφέρω τὄνομα ἑνὸς ἄτιμου, ποὺ τὸν θεωροῦσαν ὅλοι «πληγή», «μάστιγα» τῆς κοινωνίας κι' ἔλεγαν πὼς εἶχε γεμίσει τἀρχοντόπουλα ἀπὸ νόθα παιδιά ;... Ἦταν κάποιος Δεκούζης...Γιούλιος Δεκούζης.

Ἰσαβέλλα, σηκώνεται :—Ἔ ; !... (Μικρὴ σιγή:) Δεκούζης εἶπες; Γιούλιος Δεκούζης;

Ὁ Κόντες, ἔκπληκτος :—Ναί. Γιατί;

Ἰσαβέλλα :—Ἔχει ἕνα μιὰ ποὺ τόνε λένε Ἑρμαῖ.;

Ὁ Κόντες :—Ναί...νομίζω...Τὸν ξέρεις;

Ἰσαβέλλα, σὰν τρελλή :—Ὤ, ἂν τὸν ξέρω !... Ὤ πῶς τὸ ξέρω !... Οὔτε λιγώτερο γίνεται, μὰ οὔτε περισσότερο !... (ξεφωνίζει κλαίγοντας μαζὶ καὶ γελῶντας τραγικά :). Σὲ ξεδικήθηκε !... σὲ ξεδικήθηκε !... Τὸ αἷμα τοῦ πατέρα του, τὸ πῆρε πίσω !... Ἄ !... Ὤ !... θεία Δικαιοσύνη, σὲ ξαναπιστεύω !... Τοῦ σκότωσες τὸν πατέρα του, καὶ σοῦ σκότωσε τὸ παιδί σου !... Πατέρα ! σοῦ σκότωσε τὸ παιδί σου !...

Ὁ Κόντες, κατάπληκτος :— Ἰσαβέλλα !... Ἰσαβέλλα !... Τρελλάθηκες ; !...(Κάνει νὰ τὴν πλησιάσῃ, νὰ τὴν κρατήσῃ· ἀλλὰ ἐκείνη τὸν σπρώχνει καὶ ἀπομακρύνεται.) Τὶ

σημαίνουν αὐτά ;... Τὶ θὲς νὰ πῆς μ' αὐτό;...

Ἰσαβέλλα :—Ὤ, ἐκδίκηση !... ὦ, ἐκδίκηση !...

Ὁ Κόντες :—Ἰσαβέλλα !... (Ὁρμᾷ καὶ τὴν ἁρπάζει ἀπὸ τὰ δυὸ χέρια:) Μίλησε !... Τὶ ἐκδίκηση λές;

Ἰσαβέλλα, κατὰ πρόσωπο, προσπαθῶντας νὰ ἐλευθερωθῇ :—Σοῦ σκότωσε τὸ παιδί σου ! Κατάλαβε λοιπόν! Κατάλαβέ το μ' αὐτό ! Ἀπάλλαξέ με ἀπ' τὴ ντροπὴ νὰ 'στὸ πῶ μὲ καθαρώτερα λόγια. Μὲ σ κ ό τ ω σ ε !!

Ὁ Κόντες, ποὺ κατάλαβε :— Αὐτός; !... Ὁ Ἑρμᾶνος; Ὁ γιός του ;...

Ἰσαβέλλα :—Ναί !

Ὁ Κόντες, πληγωμένος :—Ὤ!!... (Τὴν ἀφίνει, πιάνει τὸ κεφάλι του μὲ τὰ χέρια καὶ σιγὰ-σιγά, μὲ κλονούμενο βῆμα, πηγαίνει ὡς τὴν πολυθρόνα, πέφτει ἐκεῖ καὶ σκεπάζει τὸ πρόσωπό του.

Μακρὰ σιωπή. Ἡ Ἰσαβέλλα, ὀρθή, κοιτάζει τὸν πατέρα της, περιμένοντας νὰ τῆς μιλήσῃ).

Ὁ Κόντες, σιγά, μονάχος του :—Ὄχι ! δὲν ὀνειρεύουμαι βέβαια... Ξύπνησα πρὸ μιᾶς ὥρας... Εἶμ' ἐδῶ!... (Κοιτάζει γύρω του :) Ἡ Ἰσαβέλλα εἶνε κεῖ... Ὁ Ἔνερης κοιμᾶται στὸ Πυργάκι... Νὰ καὶ τὸ τηλεγράφημά του... Ἄχ ! θὰ τρελλαθῶ !... (Σὲ λίγο, μὲ ξεκομένη φωνή, στὴν Ἰσαβέλλα :) Λέγε σύ, δυστυχισμένη !... Πῶς, ποῦ, πότε συνέβηκε αὐτό ;

Ἰσαβέλλα :—Λὲ σοῦ εἶπα πὼς ἔπρεπε νὰ μ' ἀφήσῃς τὴ μητέρα μου;... Γιὰ νὰ μὴν ἔχω μιὰ μητέρα, μπόρεσε αὐτὸς νὰ σὲ ξεδικηθῇ. Ἂν τὴν εἶχα, δὲν θὰ πήγαινα κεῖνο τὸ βράδυ στὴ Φέστα τοῦ Καζίνου!...

Ὁ Κόντες :—Πῆγες ἐσὺ σὲ Φέστα τοῦ Καζίνου;

Ἰσαβέλλα :—Ναί. Ἐσένα σὲ ξεγέλασα εὔκολα, τὴ μητέρα μου ὅμως δὲ θὰ τὴν ξεγελοῦσα !

Ὁ Κόντες :—Θἄναι καιρός...

Ἰσαβέλλα :— Πέντε χρόνια. Ἐκεῖνο τὸ χειμῶνα ποῦ τὸν περάσαμε στὴ χώρα...Τὰ Καρναβάλια, μοῦρθε μιὰ ζωηρή, ἀκατανίκητη ἐπιθυμία νὰ πάω νὰ ἰδῶ μιὰ Φέστα. Ἄκουγα τόσο γιὰ τοὺς παννύχιους αὐτοὺς χορούς...Κι' ἄλλες νέες Ἀρχοντοποῦλες εἶχαν πάει κρυφά. Εἶχαν μείνει καμμιὰ ὥρα, χωρὶς νὰ βγάλουν τὴ μάσκα τους καθόλου, κι' εἶχαν φύγει ἀγνώριστες καθὼς ἐπῆγαν. Ἔτσι λογάριαζα νὰ κάμω κι' ἐγώ. (Κάθεται :) Ἕνα μεσημέρι, ἔλειπες. Πέρασε ἀπ' τὸ σπίτι ἕνας πραμματευτὴς μὲ μάσκες. Ἀγόρασα δυό, κατάφερα τὴ Βάγια νὰ φορέσῃ τὴ μιά, καὶ τὴ νύχτα, ἀφοῦ κοιμήθηκες, ξεπορτίσαμε.

Ὁ Κόντες :—Ἄ, μὲ τὴ Βάγια...

Ἰσαβελλα :—Ναί.

Ὁ Κόντες ἀπὸ μέσα του :—Ἄπιστη !

Ἰσαβέλλα : Φθάσαμε στὸ Καζῖνο... Καθήσαμε σὲ μιὰν ἄκρη καί, θαμπωμένες, ἐκστατικές, κοιτάζαμε θαμπωμένες τὸ θέαμα. Πολλοὶ ἔρχονταν νὰ μὲ σηκώσουν νὰ μὲ χορέψουν. Ἡ Βάγια τοὺς ἔδιωχνε. Τέλος ἦρθε κι' ἕνας μελαχροινὸς νέος, ὡς εἴκοσι χρονῶ. Ὥμορφος; κάθε ἄλλο! Μὰ ζωηρός, τρελλὸς σὰν τὸ διάβολο,—τὸν ἔβλεπα ὅλη τὴν ὥρα ποὺ χαλοῦσε τὸν κόσμο στὴ σάλα,—καὶ μὲ κάτι τὸ ἐλκυστικό.

Ὁ Κόντες. σιγά :—Ἦταν αὐτός...

Ἰσαβέλλα :—Ναί. Μποροῦσε νἆταν κι' ἄλλος, μὰ ἦταν βλέπεις, α ὐ τ ό ς....Ἡ Βάγια δὲ βρῆκε τὸ θάρρος νὰ τὸν διώξῃ, κι' ἐγὼ δὲν μπόρεσα νάντισταθῶ...Ἐνόμιζα πὼς ἡ μάσκα μὲ προστάτευε ἀρκετά, γιὰ νἄκανα κι' ἐγὼ ἕνα γύρο, ὅπως ἔβλεπα τὶς ἄλλες νὰ κάνουν... Σηκώθηκα καὶ χορέψαμε. Ἐκεῖνος ὁ χορὸς μὲ μέθυσε... Ἔπειτα... μὲ μέθυσε κι' ἡ σαμπάνια ποὺ ἤπιαμε οἱ δυό μας σ' ἕνα χωριστὸ καμαρίνι...

Ὁ Κόντες ;—Ὁ χορός... ἡ σαμπάνια... Δὲ λὲς πὼς εἶχε ξυπνήσει μέσα σου τὸ αἷμα τῆς μητέρας σου ; Αὐτὸ σὲ μέθυσε. Μόνο αὐτό !

Ἰσαβέλλα, σηκώνεται σὰν πειραγμένη :—Μπορεῖς ! Μι' ἂν εἶναι κι' ἔτσι, τότε φταίω ἀκόμα λιγώτερο γιὰ τὸ πάθημά μου. Καὶ γι' αὐτὸ δὲ μὲ βλέπεις τώρα νὰ σοῦ τὸ ξεμολογιέμαι γονατιστή, σὰν ἁμάρτημα, ζητῶντας μὲ δάκρυα συχώρηση !.., Ὁ νέος ἐκεῖνος, ποὺ δὲ μὲ γνώριζε καὶ ποὺ τὸν ἔβλεπα πρώτη φορά, μεταχειρίσθηκε ὅλων τῶν εἰδῶν τὶς βίες. Μ' ὅλο μου τὸ μεθύσι, πάλαιψα, ἅμα κατάλαβα τοὺς σκοπούς του, πάλαιψα ὅσο μποροῦσα. Ἀλλὰ μὲ νίκησε.

Ὁ Κόντες :— Δὲν ἐφώναξες ; !...

Ἰσαβέλλα :—Φοβήθηκα. Στὴ παραζάλη μου, ἡ μόνη μου ἰδέα ἦταν πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ μάθῃ κανείς... Συλλογιζόμουν ἐσένα... Ἔπειτα, ποιὸς θὰ μἄκουγε ; Τὸ καμαρίνι ἐκεῖνο ἦταν στὸ ἰσόγειο, πίσω ἀπ' τὸ μπουφὲ τοῦ Καζίνου. Καὶ καθὼς κατάλαβα, καθὼς κρίνω τώρα, αὐτὸς τἄχε καλὰ μὲ τὸν ἐργαλάβο καὶ τοὺς ἀνθρώπους του.

Ὁ Κόντες, ζωηρά :—Στάσου !... Ναί, ἔχεις δίκιο... Ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια. Ἐργολάβος τοῦ Καζίνου ἦταν ἕνας μπάρμπας του, κλέφτης καὶ παλιάνθρωπος. Αὐτὸς θὰ τὸν εὐκόλυνε νὰ ὀργιάζει ἐκεῖ μέσα !... Τὸν ἄτιμο !... Κι' ὕστερ' ἀπὸ τὸ ἔγκλημα ;...

Ἰσαβλλα :— Μἄφησε κεῖ, σὲ κακὴ κατάσταση, καὶ χάθηκε. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα, ἡ Βάγια, σὰν τρελλή, μ' ἐγύρευε σ' ὅλο τὸ Καζῖνο. Μὰ κι' αὐτὴ ἦταν κυριευμένη ἀπὸ τὸν ἴδιο φόβο, μὴ φανερωθῶ, κι' ἔψαχνε χωρὶς νὰ μιλῇ... Ἐπιτέλους μπόρεσα νὰ ξαναβάλω τὴ μάσκα μου, νἀνέβω καὶ νὰ τὴ βρῶ. Ἀργὰ γυρίσαμε στὸ σπίτι... Εὐτυχῶς, ἐσὺ δὲν εἶχες ξυπνήσει καθόλου. Κι' ἔτσι πέρασα τὴ φοβερώτερη νύχτα τῆς ζωῆς μου, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀποψινή. (Σιγή).

Ὁ Κόντες :— Καὶ τέτοιο πρᾶγμα δὲ μοῦ τῶπες τότε εὐθὺς ; τέτοιο πρᾶγμα μοῦ τῶκρυβες ὡς τώρα ; !.. (Σηκώνεται).

Ἰσαβέλλα :— Νὰ σοῦ τῶλεγα ;... Γιατί ; Γιὰ νὰ σκότωνες κι' αὐτόν ; Γιὰ νὰ σκότωνες καὶ μένα ποῦ σ' ἀτίμασα ;

Ὁ Κόντες, ὀπισθοχωρεῖ σὰ ντροπιασμένος :— Ὄχι, μά...

Ἰσαβέλλα :— Ὄχι, πατέρα, δὲν ἦσουν ὁ πιὸ κατάλληλος. Μόνο στὴ μητέρα μου, ἂν ζοῦσε, θὰ τῶλεγα τότ' εὐθύς.

Ὁ Κόντες :—Μὰ εἶπες πὼς ἂν ζοῦσε ἡ μητέρα σου, δὲ θὰ γινόταν αὐτό...

Ἰσαβέλλα :— Ἂν τύχαινε νὰ γίνῃ. Καὶ τώρα ποὺ ἔμαθα ποιὸς ἦταν ὁ κακοῦργος, λέω πὼς θὰ γινόταν γιατὶ τὸ θέλησε Κάποιος, ποὺ κανένας δὲν μπορεῖ ν' ἀντισταθῇ στὸ θέλημά Του !...

Ὁ Κόντες :— Ναί, ἔχεις δίκιο. Ὁ κακοῦργος παρουσιάζεται σὰν ἐκδικητής. Ἡ σύμπτωσις αὐτὴ εἶναι φοβερή. Μένω ἔκθαμβος μπροστά της. Αἰσθάνουμαι ὅλη μου τὴ δύναμη παραλυμένη. Δὲν ξέρω οὔτε τὶ νὰ κάμω, οὔτε τὶ νὰ πῶ... Μὰ δὲ μπορῶ, δὲ μπορῶ νὰ πιστέψω, πὼς τὸ φριχτὸ αὐτὸ πρᾶγμα τὸ θέλησε ὁ Θεός !— Ἐκεῖνον ποὺ τὸν τιμώρησα ἐγώ, εἶχε κάμει ἔγκλημα ἄξιο τῆς τιμωρίας του. Στὸ βιβλίο τοῦ Θεοῦ δὲν ἤμουν γραμμένος γιὰ χρεώστης.

Ἰσαβέλλα :— Καὶ ὅμως !... Καὶ ὅμως !...

Ὁ Κόντες :— Κι' αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο... δὲν τὸν ξαναεῖδες ἀπὸ τότε ;

Ἰσαβέλλα :— Ὄχι... Ἐμεῖς, βλέπεις, ἀποφεύγαμε τὸν κόσμο... Κι' εἴχαμε τὸ λόγο μας κι' οἱ δυό... Πότε στὴν ἔξοχή, πότε σὲ ταξείδι... Ἔτσι πέρασαν αὐτὰ τὰ πέντε χρόνια... Ἕνα γράμμα μόνο κατάφερε νὰ μοῦ στείλῃ, ἀφοῦ ἔμαθε ποιὰ ἤμουν. Ἀπ' αὐτὸ ἔμαθα κι' ἐγὼ ἁπλῶς τὄνομά του. Ἕνα ὄνομα ποῦ τότε δὲν μοῦλεγε τίποτα... Γι' αὐτὸ ἔσχισα τὸ γράμμα του χωρὶς νὰ τοῦ ἀπαντήσω.

Ὁ Κόντες :— Δὲν εἶπες τίποτα σὲ κανένα ;

Ἰσαβέλλα :— Γιὰ τὸ γράμμα ;.. Οὔτε στὴ Βάγια.

Ὁ Κόντες :— Ἄ ὥστε οὔτε ἡ Βάγια δὲν ἤξερε ποιὸς ἦταν ὁ βιαστής σου...

Ἰσαβέλλα :— Ὤ, μ' ἂν τῶξερε αὐτή...

Ὁ Κόντες : Καὶ τὶ σοῦ ἔγραφε ;

Ἰσαβέλλα :— Πῶς ἦταν πρόθυμος νὰ ἐπανορθώσῃ ἐκεῖνο ποὺ ἔκαμε χωρὶς νὰ ξέρει τὶ κάνει... Πὼς μ' ἀγαποῦσε... καὶ πὼς στὸ ἑξῆς ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του θἄμουν ἐγώ.

Ὁ Κόντες :—Ναί... θὰ ζημιωνόταν ἡ ἀφεντιά του νὰ ἐπανορθώσῃ... Τὸν ἄτιμο !...

Ἰσαβέλλα :—Κι' ὅμως, τώρα ποὺ ξέρω, φοβᾶμαι μήπως τὰ λόγια του ἐκεῖνα ἦταν εἰλικρ-νῆ... Καὶ χθὲς ἀκόμα ποὺ τὸν ξαναεῖδα...

Ὁ Κόντες, μὲ τρόμο :—Τὸν ξαναεῖδες χθές ;...

Ἰσαβέλλα :—Ναί... μὴν τρομάζεις. Τὴ νύχτα ἦλθε δῶ... ἐδῶ μέσα.

Ὁ Κόντες : Ἄ !...

Ἰσαβέλλα :—Ἦταν ὁ ὕποπτος ποὺ τοῦ φάνηκε πὼς εἶδε ὁ Στάθης... Μὲ παρακαλουθεῖ βλέπεις πέντε χρόνια τώρα, κι' ἅμα ἔμαθε πὼς δέχθηκα νὰ πάρω τὸν Ἔνερη, ἦλθε νὰ ματαιώσῃ μὲ κάθε θυσία τὸ γάμο.

Ὁ Κόντες :—Ἄ !... Ὥστε αὐτός, ἀπόψε, σοῦ εἶπε καὶ γιὰ τὴ μητέρα σου ;

Ἰσαβέλλα :—Ναί.

Ὁ Κόντες :—Τὸν κακοῦργο ! Στὸ πρῶτο του ἔγκλημα ἐπρόσθεσε καὶ δεύτερο, μεγαλύτερο !

Ἰσαβέλλα, μὲ σαρκασμό :—Δὲν ἤθελε κι' αὐτό, ὅπως καὶ τὸ πρῶτο. Ἦταν τὸ σχέδιο ποὺ εἶχε κάμει, γιὰ νὰ ματαιώσῃ τὸ γάμο...

Ὁ Κόντες, ἀπελπισμένος σιγά :—Καὶ μήπως δὲν ἔφτανε τὸ πρῶτο ;.. Πάει ! πάει !... Εἴμαστε χαμένοι .... τίποτα δὲν γίνεται τώρα, τίποτα !... (Δυνατώτερα ;) Δυστυχισμένο μου παιδί... Πόσο θὰ πόνεσες αὐτὴ τὴ νύχτα !... Πόσο θὰ ὑπόφερες αὐτὰ τὰ πέντε χρόνια, μὲ τέτοιο βάρος στὴν καρδιά !...

Ἰσαβέλλα :—Αὐτὴ τὴ νύχτα ναί, πολύ... Ὅσο δὲ λέγεται ! Μὰ στὰ πέντε χρόνια, ὄχι. Εἶχα τόση συναίσθηση τοῦ βαθμοῦ τῆς ἑνοχῆς μου καὶ τόση λίγη τύψη γιὰ τὴν παιδιάτικη ἐκείνη ἀπερισκεψία μου !... Θὰ τῶλεγα, ἐγὼ ἡ ἴδια, στὸν ἄνδρα ποὺ θἄπερνα, καὶ θὰ τελείωνε ! Γι' αὐτὸ ἤθελα ἕναν ἄνθρωπο ἀνώτερο, σὰν τὸν Ἔνερη, ἱκανὸ νὰ ξεχωρίζῃ τὴ σωματικὴ παρθενιά, ποὺ εἶναι μιὰ σύμπτωση, ἀπὸ τὴν ψυχική, ποὺ εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρετὴ τῆς γυναίκας.

Ὁ Κόντες :—Δυστυχισμένη !.. Καὶ νομίζεις πὼς ;... Μὰ πρῶτο, ποὺ τὸ ξέρεις ἐσὺ πὼς ὁ Ἔνερης εἶναι τέτοιος ἀνώτερος ἄνθρωπος ;

Ἰσαβέλλα :—Ὤ ! αὐτὸ τὸ ξέρω, τὸ ξέρω καλά. Ἔφτασε νὰ τὸν ἰδῶ στὰ μάτια. Κ' εἶμαι βέβαιη, πὼς ἂν ἐπρόκειτο, ἂν μποροῦσα νὰ τὸν πάρω, τὸ δυστύχημά μου δὲν θἄτανε γι' αὐτὸν κανένα ἐμπόδιο.

Ὁ Κόντες :—Ἔχεις πολὺ μεγάλο λάθος !.. Σὲ βεβαιῶ λειπὸν ἐγὼ πὼς ὁ Ἔνερης, μ' ὅλο τὸν ἐνθουσιασμὸ ποὺ τοῦ γένησε ἡ γνωριμιά σου καὶ μ' ὅλη τὴν ἀγάπη ποὺ τὸν ἐφλόγισε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή, ἂν μἄθαινε αὐτό... θἄκλαιγε καὶ θἄφευγε !

Ἰσαβέλλα :—Ἄς μὴν ἦταν τὸ ἄλλο... τὸ ἄλλο... τὸ φοβερό, τὸ ἀποτρόπαιο... καὶ θὰ βλέπαμε...

Ὁ Κόντες Ποιὸ ἄλλο ;... Γιὰ τὴ μητέρα σου ; Μὰ ὁ Ἔνερης τὰ ξέρει ὅλα !... Εἴμαστ' ἐξηγημένοι καὶ μ' αὐτόν, καὶ μὲ τὸν πατέρα του.

Ἰσαβέλλα :—Ὄχι ! ὁ Ἔνερης δὲν τὰ ξέρει ὅ λ α !.. Οὔτε σὺ ὁ ἴδιος δὲν τἄξερες ὅλα ὡς αὐτὴ τὴ στιγμή... Καὶ τὸ ἐμπόδιο εἶναι ἡ σχέση, ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς δυὸ ἱστορίες... Ἂς μάθῃ λοιπὸν πὼς ὁ ἄνθρωπος ποὺ μὲ ξεπαρθένεψε, εἶναι γιὸς ἁγίου, ποὺ σὺ τὸν ἐσκότωσες, γιατὶ σοῦ...

Ὁ Κόντες τὴ διακόπτει, πιάνοντας τὸ κεφάλι του : Σῶπα !.. Θὰ τρελλαθῶ!... Αἰσθάνουμαι πὼς μοῦ φεύγει ὁ νοῦς !... Ὤ ναί ! Ἔτσι ἢ ἄλλοιῶς, ὁ γάμος αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ... Κρῖμα ! κρῖμα !... Κόρη μου δυστυχισμένη μου κόρη !... Ποτὲ δὲ θὰ μπορέσω νὰ σὲ ἀποκαταστήσω, ὅπως ὀνειρευόμουν, ὅπως ἐταίριαζε... Τώρα, ποιὸς ξέρει ! θ' ἀναγκασθῶ νὰ σοῦ δώσω κανένα παρακατινό.... (Κάθεται συντριμμένος).

Ἰσαβέλλα :—Τὸ ξέρω... Κανέν' ἀπὸ κείνους ποὺ θὰ τὸν ἐθαμπωνε ὁ πλοῦτος σου καί γιὰ τὰ χρήματα, θὰ τὰ παράβλεπε ὅλα... Ὄχι, ἂς μοῦ λείπῃ !.. Καλλίτερα τὸ Μοναστήρι... Κι' ὁ Πύργος αὐτός σὰ Μοναστήρι δὲν εἶναι ;... (Πιάνει, κατὰ τύχη, τό τηλεγράφημα :) Γλυκειέ μου Ἔνερη !... (Τὸ ξαναδιαβάζει μὲ πόνο :) «Καταγοητευμένος, κατενθουσιασμένος, εὐτυχισμένος !.» (Στὸν πατέρα της :) Δὲ θὰ τὸ στείλουμε αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα ;

Ὁ Κόντες :—Τώρα πιά !

Ἰσαβέλλα : Θὰ τὸ φυλάξω γιὰ θύμηση... ἐδῶ... μαζὶ μὲ τὴν εἰκόνα τῆς μητέρας μου. (Λακρυσμένη, βγάζει ἀπὸ τὸν κόρφο της τὸ μενταλλιόνι, τὸ τυλίγει μὲ τὸ χαρτὶ καὶ τὸ ξαναφυλάει ;) Ἄ, τὶ δυστυχισμένη ποὺ εἶμαι ! Ἔτσι σὲ μιὰ νύχτα, σὲ μιὰ ὥρα, σὲ μιὰ στιγμή, χάνω καὶ μητέρα—γιατὶ τὴν ξανάχασα!—καὶ πατέρα, κι' Ἔνερη, κι' ὅλα ! ὅλα !.. Ἄχ τὶ θὰ γίνω τώρα ἐγώ ; (Κλαίει.) Τὶ θὰ γίνω ;

Ὁ Κόντες, συγκινημένος :—Ὄχι,κόρη μου, μὴν κλαῖς!.. (Σηκώνεται:) Δὲν τἄχασες ὅλα ! Ἔχεις ἀκόμα τὸν πατέρα σου !... Ἐσὺ δὲ φταῖς ! Σὲ τίποτα δὲ φταῖς ἐσύ !.. Εἶσαι τὸ θῦμα !.. Σῶπα !.. ἔχεις τὸν πατέρα σου ποὺ σ' ἀγαπᾶ !.. (Τὴν πλησιάζει μιλώντας κι' ἁπλώνει τὰ χέρια του νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ).

Ἰσαβέλλα, παύει ἀπότομα νὰ κλαίῃ κι' ὀπισθοχωρεῖ μὲ τρόπο, γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ ἄγγιγμα τοῦ πατέρα της :— Ἐσὲ ὄχι πιά!.. Μὰ μοῦ μένει ἀκόμα ἕνας ἄλλος ! (Μὲ πικρὸ σαρκαστικὸ γέλιο :) Μοῦ μένει ἀκόμα...

Ὁ Κόντες, ἔκπληκτος :— Τὶ λὲς; Ποιὸς ;!

Ἰσαβέλλα :—Ὄχι ὁ θάνατος, μὴ φοβάσαι !.. Ἐκεῖνος.

Ὁ Κόντες, μὲ τρόμο. Ὁ..;

Ἰσαβέλλα :—Ναί !

Ὁ Κόντες, ἔξαλλος : Ἄ, ὄχι μὴν τὸ λὲς αὐτό ! Μὴν τὸ ξαναπῆς αὐτό!.. Ποτὲ ὅσο ζῶ ἐγώ, ποτέ ! Θἄταν φριχτό !... Θἄταν χειρότερο κι' ἀπὸ αὐτοκτονία !.. Πιάνει τὸ κεφάλι του καὶ πέφτει σ' ἕνα κάθισμα κλαίγοντας). Ὄχι !.. ὄχι !.. ὄχι !

Ἰσαβέλλα, σταθερά :— Ναί !.. Δὲ μοῦ μένει παρὰ ἐκεῖνος !

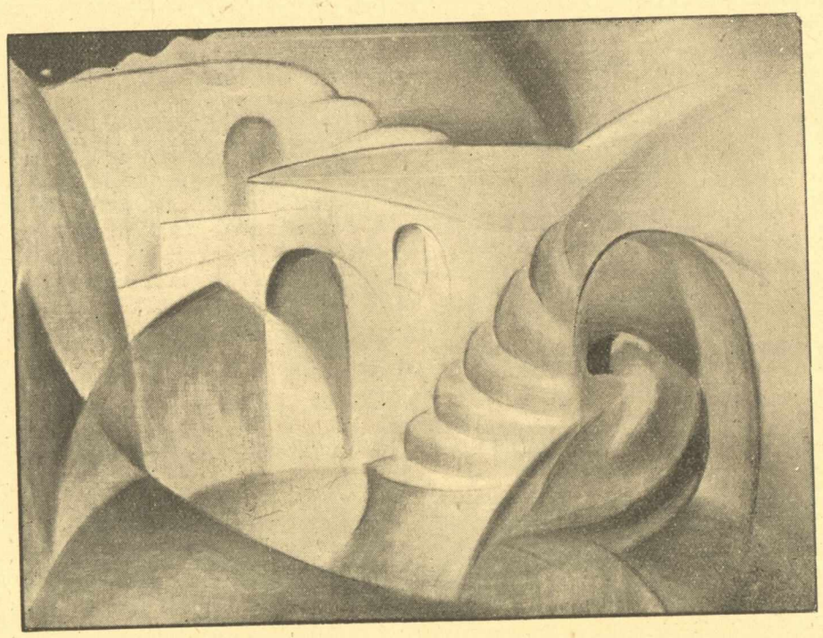

ΤΑΚΗ ΚΑΛΜΟΥΧΟΥ : ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

ΑΥΛΑΙΑ

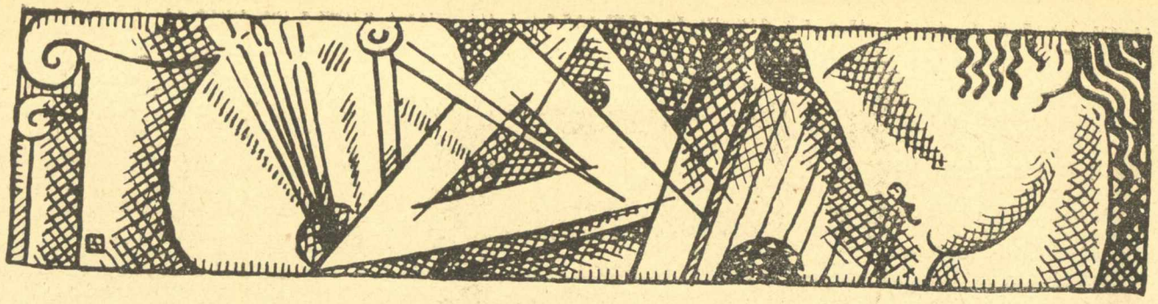

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΔΑ

ΑΝ ΟΧΙ βέβαια ἀπὸ τὶς πρῶτες γυναῖκες τῆς Εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας, ὄχι ὅμως καὶ ἀπὸ τίς τελευταῖες, τὶς πιὸ καθυστερημένες, ἡ Ἑλληνίδα ἔχει ἀπὸ καιρὸ λάβει μιὰ σημαντικὴ θέση ἀνάμεσα στὴ σύγχρονη παγκόσμια κίνηση κι' ἔχει ἀφομοιωθῆ μὲ τὸ γενικὸ προοδευτικὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνα μας, ἀποκτώντας τὴν πλατυτέρα συνείδηση τοῦ ἀνώτερου της προορισμοῦ.

Πέρασε πιὰ ἀνεπιστρεπτεὶ ὁ καιρός πού, περιζωσμένη ἀπό τὴ σκληρὴ ἁλυσσίδα τῶν ἀσφικτικῶν προλήψεων, πνίγοντας βασανιστικὰ τὰ ὡραιότερα σκιρτήματα τῆς ψυχῆς της, μόνο καὶ μόνο γιατί, ἐνάντια πρὸς τοὺς ψυχολογικοὺς νόμους, τῆς τὸ ἐπέβαλλαν περιοριομένες κοινωνικὲς ἀντιλήψεις, ἄφινε ἀχρησιμοποίητες καὶ ἀκαρποφόρητες τὶς πολυποίκιλες ζωτικὲς ἱκανότητές της, τὴν πλούσια κι' ἀνεξάντλητη συναισθηματικότητά της καὶ ζοῦσε μιὰ παρασιτικὴ μαρασμώδη ζωὴ εἰς βάρος ἑνὸς πατέρα ἤ ἑνὸς ἀδελφοῦ, περιμένοντας μὲ παθητικὸ ρωμαντισμὸ τὸ λυτρωτὴ σύζυγο ποὺ κι' αὐτὸς τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς δὲ θὰ τῆς ἄνοιξε καμμιὰ πόρτα πρὸς ἕνα φῶς, πρὸς ἕνα καθαρότερο ψυχικὸ ἀέρα, ἀλλὰ θὰ τῆς ἔκανε πιὸ δυσβάσταχτο τὸ ζυγό του.

Ἡ μεταπολεμικὴ ἀναστάτωση μαζὶ μὲ ἄλλες ἀνατροπὲς ποὺ ἔφερε, ἔστησε κι' ἐγκρέμισε ἀπὸ τὰ θεμέλια τὸ σαθρὸ οἰκοδόμημα τῶν ἄσκοπων περιορισμῶν της γιὰ ν' ἀνοιχθῆ, μπρὸς στὴ διψασμένη γι' αὐτενέργεια καὶ δράση ψυχή της, ὁ διάπλατος ὁρίζοντας τῆς ζωῆς ποὺ καλεῖ ὅλα τὰ πλάσματα τῆς δημιουργίας, ἀνεξαρτήτως φύλου νὰ τὸν γνωρίσουν, νὰ τὸν ζήσουν, νὰ τὸν ἀναπνεύσουν καὶ νὰ ριχτοῦν στὴν ἐξερεύνησή του. Κι' ἦταν τόσο δυνατὸ στὴν ἐξόρμησή του τὸ ἀντιδραστικὸ αὐτὸ ρεῦμα ποὺ τὸ γέννησε μιὰ ψυχολογικὴ πίεση καὶ ποὺ ζητοῦσε μιὰ ὁποιαδήποτε διέξοδο, ὥστε νὰ σπάση ὅλα τὰ φράγματα, ὥστε ν' ἀνοίξουν ὅλες ἡ μανταλωμένες καστρόπορτες γιὰ ν' ἀπολυτρωθεῖ ἡ ἀδικοφυλακισμένη, ἀπὸ τὴν ὁποία ζητοῦσαν μόνο ὑπακοὴ καὶ καθήκοντα χωρὶς νὰ τῆς ἀναγνωρίζουν δικαιώματα. Ἡ κοινωνικὴ στενοκεφαλιὰ τρόμαξε στὴ σκέψη τῆς διαφθορᾶς της. Τρόμαξε μὲ τὸ δίκηό της ἀφοῦ τὴν ἤθελε ἀμόρφωτη τὴ γυναῖκα κι' ἦταν πολὺ φυσικὸ νὰ βλέπει ἀπὸ παντοῦ κινδύνους νὰ τὴν ἀπειλοῦν. Κι' βέβαια οἱ κίνδυνοι πολλαπλασιάστηκαν κι' οἱ παγίδες ἐστήθηκαν στὰ πρῶτα ἀβέβαιά της βήματα. Ἀλλὰ ὅπως σ' ἕνα μεγάλο πόλεμο ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ δέχεται τὰ πρῶτα βλήματα καὶ ὅμως προχωρεῖ μὲ θάρρος γιὰ ν' ἀνοίξει τὸ δρόμο στὴ μεγάλη στρατιὰ ποὺ θ' ἀκολουθήση, ἔτσι οἱ πρωτοπόροι ἡρωΐδες ἑτοίμασαν, ἔστω καὶ πέφτοντας, τὴν προέλαση ποὺ σκοπό της εἶχε τὴν ψυχικὴ ἀπολύτρωση τῆς Ἑλληνίδας.

Μὲ τὸν καιρὸ ὁ ἀγώνας καὶ ἡ πεῖρα τὴν ἐδίδαξαν πώς, γιὰ νὰ σταθῆ στὴν ἄξια περιωπή της, γιὰ νὰ ἐπιβάλη τὴν προσωπικότητά της, γιὰ νὰ ὑπερνικήση τὰ ἐμπόδια ποὺ θάβρισκε στὸ κάθε βῆμα γιὰ τὴν πρόοδό της, πὼς ἔπρεπε νὰ μορφωθῆ. Τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὠμέγα τοῦ μεγάλου της σκοποῦ ἦταν ἐκεῖ. Τὸ ξεκίνημα γιὰ τὴν ἐπικράτηση καὶ τὴν πραγμάτωση τοῦ μεγάλου της ἰδανικοῦ, στηρίζονταν στὴν πνευματική τους ἐξύψωση ποὺ θὰ συντελοῦσε ἀναμφισβήτητα καὶ στὴν ἀμεσώτερη καὶ ταχύτερη ἐξύψωση τοῦ συνόλου ἀφοῦ ἡ γυναῖκα εἶναι ἕνας μεγάλος ρυθμιστικὸς παράγοντας τοῦ πολιτισμοῦ ἑνὸς λαοῦ ποὺ ἀντανακλᾶ τὴν ποιότητα τῆς πνευματικότητος καὶ τῆς ψυχικῆς ἀνωτερότητος τῶν γυναικῶν.

Τ' ἀποτελέσματα δὲν ἄργησαν νὰ φανοῦν. Ἡ Ἑλληνίδα σήμερα, φωτισμένη σύντροφος καὶ συνεργάτισσα τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὄχι πολέμιος του, ὅπως τὴν εἶχε φαντασθῆ, ἔλαβε σοβαρὴ ἐπίγνωση τοῦ προορισμοῦ της καὶ ἀφοσιώθηκε μὲ πίστη σὲ ἀνώτερα καθήκοντα, φροντίζοντας νὰ ὑψώση τὸ πεδίο τῆς δράσεώς της, τοσο στὸ σπίτι ὅσο καὶ στὴν κοινωνία. Στὸν πρῶτο καὶ κυριώτερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους προορισμούς της ὡς μητέρα, ξέρει ν' ἀντικρύση μὲ ἡρεμία τὸ σοβαρὸ πρόβλημα τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν της μὲ τὸν κατάλληλο ψυχοπλαστικὸ τρόπο τὸ γεμᾶτο στοργὴ καὶ αὐταπάρνηση, μὲ τὸ ἐξυγιαντικὸ σύστημα τῆς καλῶς ἐννοουμένης ἠθικῆς στὴν εὐρύτερή της σημασία, μὲ τὸ πλέριο ἑλληνικὸ φῶς στὸ πνεῦμα, καὶ στὴν ψυχή, τὸ φῶς ποὺ δὲν κηλιδώνεται ἀπὸ παρεισακτες παρεμβολές, οὔτε διαστρέφεται ἀπὸ παροδικὰ συννεφιάσματα. Τραβάει τὸ δρόμο της μὲ βεβαιότητα καὶ πίστη ἡ Ἑλληνίδα κι' ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι της, ὅταν, ἤ ὁ προορισμός της τέλειωσε σ' αὐτό, ἤ ὅταν ἐνάντιες περιστάσεις ἤ ἀτυχήματα τῆς στέρησαν τὴ χαρὰ τῆς μητρότητος.

Ὁ πλούσιος συναισθηματικός της κόσμος βρίσκει κι' ἐδῶ πολλοὺς τρόπους νὰ ἐκδηλωθεῖ στὴν ἐξυπηρέτηση εὐγενικῶν ἰδανικῶν. Στὶς ἐπιστήμες, στὴν παιδεία, στὶς καλὲς τέχνες, στὰ Γράμματα, στὴ φιλανθρωπία πόσα δὲν προσφέρει καὶ δὲν ἔχει ἀκόμα νὰ προσφέρει ἡ σύγχρονη Ἑλληνίδα. Στὰ δημόσια ἐπαγγέλματα στὶς ἐπιχειρήσεις ὅπου πολλὲς φορὲς συναγωνίζονται τὸν ἄνδρα μὲ ἀπόλυτη ἐπιτυχία, πόσα χτυπητὰ παραδείγματα δὲ μᾶς δίνει γιὰ τὴ δημιουργική ἱκανότητά της, γιὰ τὴν ψυχικὴ δυναμικότητά της, γιὰ τὸ ἐπιχειρηματικὸ καὶ γόνιμο πνεῦμα της.

Ἂν ὑπάρχουν ἀκόμη μεμψίμοιροι ποὺ προτιμοῦν τὴ γυναῖκα πλαγγόνα, χωρὶς ἐσωτερικὸ περιεχόμενο, χωρὶς ἀξία προσωπικὴ ἀλλὰ κούφια ἀπὸ ζωντανὰ ἰδανικὰ κι' ἀπὸ ἔντονες ἐνέργειες πρέπει ν' ἀλλάξουν ἰδέα. Καὶ ἂν νομίζουν ὅτι ἡ Ἑλληνίδα ἔχασε τὴ γοητεία της ἀποκτώντας τὴν ἀτομικότητά της καὶ τὴν ἐλευθερία της μὲ τὴν πνευματική της ἀνύψωση, νομίζω ὅτι θεληματικὰ μυωπίζουν καὶ δὲν τοὺς τὸ συγχωρῶ.

Ἀλλὰ εἶμαι βεβαία πώς βλέποντας τὴν καλὴ χρῆσι ποὺ κάνει αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας ἡ σύγχρονη Ἑλληνίδα, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, θὰ εἶναι σύμφωνοι μαζί μου. Εἶπα «ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων», ἀφοῦ δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρχουν κανόνες χωρὶς ἐξαιρέσεις.

ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

Δ. ΓΑΛΑΝΗ: ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ὀρφάνεια

Το θεῖο γιαλὸ ὀνειρεύομαι καὶ τώρα, πικραμένος,
ποὺ ἔχω τὸ πόδι ἀνήμπορο κι' εἶμαι σκελετωμένος,
κάθε ποὺ παίρνει τὸ δροσιὸ κι' ὁ μπάτης σὰν φυσάει
ποὺ στὰ χαλίκια θἄγερνα, τὸ θεριστή, τὸ Μάη.

Στερν' ἀπ' τὴ ζέστη, ὁλήμερη, σὰν πνέει γλυκὸ μελτέμι
καὶ στὸ παράλιο τὸ χωριό, κάθε καρδιά, ἀχνοτρέμει,
—τὶς περισάδες στὸ δραμί, τῶν κοπελλιῶν, τὸ δεῖλι,
τ' ἀπεγνωσμένο στέναγμα, τὸ βράδυ, στὸ καντῆλι.

Ὅλο τὸ μῦρο, τ' ἄρωμα τῆς μάγας ἐπαρχίας,
στὰ βότσαλα τοῦ ἀκρογιαλιοῦ νὰ ξαγρυπνῶ, σὲ θείας
μάνας, μικρός, τὴν ἀγκαλιά, τὴ στοργική, ποὺ τώρα,
μοὔλειψε, χρόνια, ἀπὸ καιρό, σὲ λιποψύχιστη ὥρα.

Ἄλλη δὲν εἶχα ἀπόκριση, σκοπό, παρηγορία·
κι' ἔβαλα κάτω, τὸ θλιφτό, μέσ' τὴ ζωή, κεφάλι,
—μὰ δὲ μὲ πόνεσε κανείς, δὲ μ' ἔνοιωσε οὔτε μία
γυναῖκα, φίλη ἀδερφική, σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ἄλλη...

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΛΥΡΑΣ

ΣΧΕΔΙΟ: Γ. ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΔΗ

ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΛΗΣ: ΕΝΑΣ ΠΑΛΙΝΟΡΘΩΤΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Τὴν ἑπόμενη τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου μας τοῦ Πάλλη οἱ Τάϊμς τῆς Λόντρας τῶν 19 τοῦ Μάρτη δημοσίευαν μὲ τὸν παραπάνω τίτλο τὴν ἀκόλουθη νεκρολογία. Κατὰ τὴ συνήθεια τῶν μεγάλων Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων τὸ ἄρθρο δὲν ἔχει ὑπογραφή. Ἀκούσαμε πὼς τῶχει γράψει ὁ γνωστὸς λογοτέχνης Ἰω. Ν. Μαυρογορδᾶτος. Μετάφρασή του δίνουμε παρακάτω.

Δ. Π. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ

Ὁ Ἀλέξαντρος Πάλλης πέθανε χτὲς σπίτι του στὸ Λίβερπουλ 85 χρονῶν. Δὲν ἦταν ὁ λιγώτερο λαμπερὸς ἀπὸ τὴν τριάδα (οἱ ἄλλοι δυὸ εἶναι ὁ πρόδρομος Ψυχάρης, ποῦ πέθανε στὰ 1928, κι' ὁ γαμπρός του ὁ Πέτρος ὁ Βλαστός) ποὺ κατὰ τὶς δυὸ τελευταῖες γεννεές ἐδημιούργησε ἀπὸ τὴ συνειθισμένη λαλιὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, γλῶσσα φιλολογική, ὄξω ἀπὸ τὰ δόντια τῆς πιὸ βίαιας ἀντιπολίτεψης τοῦ ἐπισήμου καὶ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κόσμου, ποῦ ἀπὸ τὴ σύσταση τοῦ σημερινοῦ Κράτους προσπάθησε νὰ παλινορθώση καὶ νὰ βαστάξη τὴ γλῶσσα ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ κοντὰ στὸ ἀρχαῖο πρότυπο.

Ὁ Ἀλέξαντρος Πάλλης γεννήθηκε στὸν Πειραιᾶ στὰ 1850. Ἡ μητέρα του ἦταν Σπαρτιάτισσα. Ὁ πατέρας του, ποῦ πέθανε πρὶν ἀκόμα γεννηθῇ ὁ Ἀλέξαντρος, ἦταν γιατρὸς ἀπὸ τὰ Γιάννινα, καὶ κρατοῦσε ἀπὸ Ἀρβανῖτες. Ὁ Πάλλης περιφανευότανε γι' αὐτὴ τὴν καταγωγὴ καὶ γι' αὐτὸ μὲ τὸ ψευδώνυμο Λέκας Ἀρβανίτης δημοσίευσε στὰ 1915 στὸ Λίβερπουλ συλλογὴ ἀπὸ τὰ μικρότερα ἔργα του μὲ τὸν τίτλο «Κούφια καρύδια»: πρωτότυπα ποιήματα, ἐπιγράμματα, μεταφράσεις ἀπὸ τὸν Εὐριπίδη (Κύκλωπας), τὸ Σαιξπῆρο (ὁ Ἔμπορος τῆς Βενετιᾶς), τὸ Θουκυδίδη, τὸν Κάντιο, τὸ Χάνς Ἄντερσεν καὶ ἄλλους. Ὁ ἀδερφός του ὁ Ἀγσμέμνων, μπῆκε στὸ Στρατὸ κι' ἔφτασε στὸ βαθμὸ τοῦ Στρατηγοῦ· ἔγινε κι' ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Στρατιωτικοῦ Οἴκου τοῦ Βασιλέα Κωνσταντίνου. Ὁ Ἀλέξαντρος σπούδασε στὴν Ἀθήνα, μὰ γιὰ λόγους οἰκονομικοὺς ἀναγκάστηκε μετὰ λίγους μῆνες στὸ Πανεπιστήμιο νὰ σταματήση τὶς σπουδές του· στὰ 1869 πῆγε στὸ Μάντσεστερ καὶ μπῆκε στὸν Ἐμπορικὸ Οἶκο τῶν Ἀδέλφων Ράλλη. Στὰ 1875 τὸν ἔστειλαν στὴ Βομβάη καὶ μετὰ 18 χρόνια τὸν τοποθέτησαν στὸ Λίβερπουλ, ὅπου, μὲ τὸν καιρό, ἔγινε ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς καὶ διεύθυνε ὅλες τὶς δουλειὲς τῶν μπαμπακιῶν τοῦ ξακουστοῦ αὐτοῦ Οἴκου...

Ἐνῶ βρισκότανε στὴν Ἰνδική, διάβασε «Τὸ ταξίδι μου» τὸ προκλητικὸ ἐκεῖνο μανιφέστο τοῦ Ψυχάρη, ποὺ στὰ 1888 χτύπησε τὴ διγλωσσικὴ ἀρρώστια τῆς Ἑλλάδας καὶ γύρεψε ν' ἀναγνωριστῇ ἡ δημοτικὴ ἀληθινὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους. Ὁ Ἀλέξαντρος Πάλλης κι ἀπὸ τὰ πρὶν ἔκλινε πρὸς αὐτὴ τὴ γνώμη· κι ἀπὸ τότες ἑνώθηκε μὲ τὸν Ψυχάρη στὸν ἀγῶνα του—μιὰ ζωὴ— νὰ ἐκτοπίση τὴν καλοκαθισμένη ψευτο-Ἀττικὴ ἢ καθαρεύουσα ἀπὸ τὸ ἐπίσημο καθεστώς της καὶ ν' ἀποδείξη πὼς τὰ ρωμαΐικα ποὺ μιλεῖ ὁ χωριάτης, ὁ ψαρρᾶς κι ὁ κοσμάκης δὲν ἦταν καμμιὰ ἐκφυλισμένη ντοπιολαλιὰ ἀλλὰ φυσικὴ ἐξέλιξη ποὺ εἶχε τὰ στοιχεῖα γλώσσας πλούσιας, εὐλύγιστης κι ἀντρειωμένης. Ἐνῶ ὁ Ψυχάρης ἦταν ὁ κύριος λογομάχος καὶ γραμματικολόγος

τοῦ κινήματος καὶ προσπαθοῦσε μὲ κάποια ἄγρια ἀκαμψία νὰ ἐπιβάλη τοὺς δῆθεν φωνητικοὺς νόμους καὶ τὴ σύνταξη τῆς δημοτικῆς, ὁ Πάλλης, ἂν καὶ σὲ μερικὰ σημεῖα, καθὼς π.χ. στὴν κατάργηση τοῦ τονισμοῦ, τὸν ξεπερνοῦσε στὸν ἀναμορφωτικὸ αὐτὸν ἀγῶνα, ἦταν ὅμως καλλιτέχνης πολὺ πιὸ εὐαίσθητος, κρίνοντας μόνος του τὶ τοπικὲς καὶ σπάνιες λέξεις καὶ ἰδιώματα νὰ μαζέψη καὶ νὰ προσαρμώση· κ' ἔτσι τὰ ἔργα του, ἂν καὶ μεταφράσεις τα περισσότερα ἔχουνε πρωτότυπη ἀξία πολὺ πιὸ μεγάλη ἀπὸ τὰ τοῦ Ψυχάρη (1).

Τὴ γνώση του τῶν κλασσικῶν πρωτόδειξεν ὁ Πάλλης μὲ τὴν ἔκδοση τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλῆ, ποὺ ἔκανε στὰ 1885 (2). Ἡ μετάφρασή του τῆς Ἰλιάδας, ποὺ θὰ

1) Σημ. τοῦ Μ.— Ὁ ἀγαπητός μου ἀρθρογράφος ἀδικεῖ τὸν Ψυχάρη, ποὺ ὄχι μόνο ἔγραφε τὴ δημοτικὴ ἑνὸς πολιτισμένου καὶ πολὺ μορφωμένου ἀνθρώπου, μὰ καὶ ποὺ μᾶς ἔδωκε ἄπειρες σελίδες γεμᾶτες ἀπὸ καλλιτεχνικὸ τάλαντο. πρβλ. καὶ ὅσα ἔγραψε γιὰ τὸ ὕφος του ὁ δυσκολώτατος ἀπὸ τοὺς κριτικούς μας, ὁ Ροΐδης. (Τὸ ταξίδι τοῦ Ψυχάρη.— Ἐμμανουὴλ Ροΐδου ἔργα.— Ἀθῆναι 1912.— Τόμος 3ος σ. 130).

2) Σ.τ.Μ. Ὁ Πάλλης ὄχι μόνο ἦταν ἑλληνιστής, ἀλλὰ κι' εὕρισκε μεγάλη εὐχαρίστηση στὸ διάβασμα τῶν ἀρχαιων. Θυμοῦμαι στὰ 1885, ποὺ τὸν πρωτογνώρισα, ἦρθε νὰ ἐπιθεωρήση τὸ πρακτορεῖο τῶν Ἀδελφῶν Ράλλη ποὺ διεύθυνα στὴν Πάτνα τῆς Ἰνδικῆς. Τὸ βράδυ, πρὶν πλαγιάση μοῦ ζήτησε κανένα βιβλίο νὰ πάρη στὸ κρεββάτι του. Τοῦδειξα μερικὰ τῆς βιβλιοθήκης μου. Πέρασε τὰ Γαλ-

μείνη ἡ κυριώτερη δόξα του, ἄρχισε μὲ τὰ πρῶτα 6 βιβλία στὰ 1892, καὶ τέλειωσε στὰ 1904. Στὰ 1917 τὴ ξαναδημοσίεψε ἐπιθεωρημένη καὶ τυπωμένη θαυμάσια, ὅπως ὅλα τὰ κατοπινὰ ἔργα του στὸ πανεπιστημιακὸ τυπογραφεῖο τοῦ Ὄξφορδ. Τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν εἶναι μετάφραση τῶν ὁμηρικῶν ἑξαμέτρων στὸ «πολιτικὸ» μέτρο τῆς μεσαιωνικῆς καὶ σημερινῆς Ἑλλάδας, ἀλλὰ μετατόπιση τοῦ ὁμηρικοῦ κόσμου στὰ λημέρια τῆς κλεφτουριᾶς καὶ τῶν τζομπάνιδων, ποὺ μὲ τὰ ἁπλοϊκὰ πάθη τους δημιούργησαν τὴ δημοτικὴ ποίηση τῆς Ἑλλάδας (3). Εἶναι, χωρὶς ἀμφιβολία, ἔργο ἀριστοτεχνικό, ἂν καὶ μερικοὶ παραπονιοῦνται πὼς ἡ πολλὴ ἁπλότη της δίνει ζωτικότητα μὲ ζημιὰ τοῦ ἀποτραβήγματος καὶ τοῦ ἐπικοῦ μεγαλείου.

Τέτοια ἐπίκριση δὲ χωράει στὴ μετάφραση του τῆς Καινῆς Διαθήκης ποὺ ὅσο κι' ἂν ξαφνίζη στὴν ἀρχὴ μέ μερικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ λεξιλογίου της, εἶναι «φωτεινή, εὐσυνείδητη καὶ ἁρμονική». Δημοσιεύτηκε πρῶτα πρῶτα στὰ 1902· καὶ ξανατυπώθηκε στὰ 1910· ἀποσπάσματά της εἶχαν δημοσιευτῆ στὴν ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα ἡ «Ἀκρόπολις» καὶ προκάλεσαν τέτοια πάθη, γλωσσικά, θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ (εἶχε διαδοθῆ πὼς «Ρωσσικὸς δάκτυλος» ἦταν στὴ μέση), ποὺ. τὸ Νοέμβρη τοῦ 1901, ἔγιναν σοβαρὲς ταραχὲς στὴν Ἀθήνα καὶ σκοτωθῆκαν ἕνα-δυὸ ἄνθρωποι. Ἡ ἔχθρα τοῦ ὀρθόδοξου κλήρου κατώρθωσε ν' ἀπαγορευτῆ ἡ μετάφραση αὐτὴ καὶ σήμερα δυστυχῶς τὰ ἀντίτυπά της ἔχουν ἐξαντληθῆ.

Ὁ Πάλλης δημοσίεψε ἀγγλικὰ καὶ σχόλια στὰ τέσσερα εὐαγγέλια, στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, στὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὴν Ἀποκάλυψη. Παρὰ μερικὲς ρίψοκινδυνες διορθώσεις, τὰ σχόλια αὐτὰ περιέχουν πολύτιμη ἐφαρμογὴ τῆς νέας Ἑλληνικῆς στὴν ἐξήγηση χωρίων, ποὺ ὡς τότες θαρροῦσαν πῶς εἶχαν ἴχνη ἀπὸ σημιτικὴ ἐπίδραση. Ἐπίσης ὁ Πάλλης δημοσίεψε κριτικὴ ἔκδοση τοῦ 22ου καὶ 18ου βιβλίου τῆς Ἰλιάδας, βασισμένη στὴ μετρικὴ θεωρία τῆς παραδοχῆς σὲ μερικὲς περιστάσεις «ἰάμβων» καὶ «τριβραχέων» ἀντὶ «σπονδείων» καὶ «δακτύλων». Ὁ Πάλλης, μετὰ τὸν ἑλληνοτουρκικὸ πόλεμο τοῦ 1897, ἔγινε ὑπήκοος Ἄγγλος.

Εἶχε πειραχτικὴ ξυπνάδα καὶ ἀκατάπαυστη τάση σὲ νοστιμᾶδες (4) ζευγαρωμένη μὲ μεγάλη προσωπικὴ γοητεία καὶ ἀφοσίωση στὰ παιδιὰ του ποὺ παρουσιάζουν ἐνδιαφέρουσες παραλλαγὲς τῆς δικῆς του καλλιτεχνικῆς πρωτοτυπίας. Στὰ 1881 παντρέφτηκε τὴν Ἰουλία, κόρη τοῦ μακαρίτη Παντιᾶ Ράλλη· ἀπὸ τὶς κόρες του ἡ μιά, ἀφοῦ σπούδασε βοτανικὴ, τὸ γύρισε στὴ ζωγραφικὴ κ' ἔχει ἔργα της στὸ London Group: ἡ ἄλλη εἶναι γυναίκα, τοῦ Πέτρου τοῦ Βλαστοῦ. Ἀπὸ τοὺς 3 γιοὺς του, ὁ ἕνας καταγίνεται στὴ μουσικὴ καὶ τὴν ὁρειβασία· ὁ ἄλλος εἶναι τεχνίτης στὸ μέταλλο καὶ ἔχει ἐκθέσει στὴ Λόντρα ἔργα του στὰ 1932. Ὁ μεγαλύτερος, ὁ Κος Α.Α. Πάλλης ἐσπούδασε στὸ Σχολεῖο τοῦ Eton καὶ στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Ὄξφορδ καὶ εἶναι συλλέκτης ἔργων τέχνης. Μπῆκε στὴν Αἰγυπτιακὴ ὑπηρεσία, ἀλλὰ παραιτήθηκε γιὰ νὰ ὑπηρετήση τὴν Ἑλλάδα, ὅπου διωρίστηκε σὲ πολλὰ σπουδαῖα ἀξιώματα, σχετικὰ μὲ τὴν ἀποκατάσταση τῶν προσφύγων καὶ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν. (5)

λικὰ καὶ τὰ Ἀγγλικὰ καὶ σταμάτησε στὴ σειρὰ τῶν ἀρχαίων. «Ἂς πάρω τὸ γέρο-Ἡρόδοτο, μοῦ λέει». Τὸ πρωῒ τοῦ θανάτου του, ἀκούω, πῆρε καὶ διάβασε Πλάτωνα.

3) Ὁ μακαρίτης ὁ Τσούντας τὴν ὠνόμαζε «ἁρματωλική»

4) Σημ. τοῦ Μ.— Μιὰ φορὰ στὴ Βομβάη, Ἰνδοὶ μεγαλοσιᾶνοι κάλεσαν τὸν Πάλλη σὲ δεξίωση, ἀπὸ κεῖνες ποὺ δίνουν στοὺς γάμους τῶν παιδιῶν των, στὶς μεγάλες θρησκευτικὲς γιορτές των κ.τ.λ. Ὁ Πάλλης, ἀρχηγὸς τῶν Ράλληδων, πῆγε μαζὶ μ' ἕνα Γάλλο ὑποδιευθυντὴ μὲ ψηλὴ κορμοστασιὰ ποὺ οἱ Ἰνδοὶ πῆραν γιὰ τὸν προϊστάμενο. Ὁ Γάλλος ἀμέσως τοὺς ἔδειξε τὸ λάθος των, μὰ φάνηκε στενοχωρεμένος. Χαμογελώντας ὁ Πάλλης τοῦ λέει: μὰ στενοχωριέσαι· κάτι παρόμοιο εἶχε συμβῆ καὶ στὸν Παρμενίωνα.

5) Σ.τ.Μ. Στὴν ἔκθεση τοῦ Παρισιοῦ τοῦ 1900 ἡ Ἀγγλία

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΟ «ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ»

Ὑποστήριξα πόντα πὼς ἡ ἀναλογία τῶν ἑλληνικῶν ἔργων—ἀρχαίων, μεσαιωνικῶν, νέων— στὸ δραματολόγιο τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου πρέτει νὰ εἶναι γιὰ τὴν ὥρα, 50ο|ο. Νὰ παίζονται δηλαδὴ σὲ κάθε περίοδο τόσα ἑλληνικὰ ὅσα καὶ ξένα. Περισσότερα δὲ θᾶταν πολὺ εὔκολο νὰ βρεθοῦν· μὲ λιγώτερα τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο δὲν θὰ δικαιολογοῦσε τὸν τίτλο του καὶ δὲν θὰ ἐκπληροῦσε ὁλάκερη τὴν ἀποστολή του.

Δυστυχῶς, ἡ ἀναλογία αὐτὴ δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῇ πάντα. Κι' ἡ κυριώτερη αἰτία ἦταν ὁ Πολίτης. Ἔχθρα πρὸς τὰ ἑλληνικὰ δὲν εἶχε—ὄχι, τὰ καλὰ ὁ ἀείμνηστος τ' ἀγαποῦσε καὶ τὰ τιμοῦσε—ἀλλὰ ἦταν μεγάλη ἡ αὐστηρότης του πού, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασή του, τὴ συμμεριζόταν καὶ ἡ Διεύθυνση καὶ ἡ Καλλιτεχνικὴ Ἐπιτροπή. Ἔτσι δέν θέλησε ποτὲ νὰ ἐπαναληφθοῦν, ὅπως ἐπιμόνως ἐπρότεινα ἐγώ, παλαιὰ ἔργα τοῦ Μελᾶ, τοῦ Μωραϊτίνη, τοῦ Συναδινοῦ, τοῦ Μπόγρη καὶ ἄλλων. Ἐξαίρεση ἔκαμε γιὰ τὸ «Φιντανάκι» τοῦ Χόρν—ἐγὼ τὸ εἶχα προτείνει, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, κι' αὐτὸ—καὶ μόνος του διάλεξε τοὺς «Φοιτητάς» μου. Σὲ κάθε περίοδο, γι' αὐτὸ τὸ λόγο, τά ξένα ἔργα ἐπικρατοῦσαν. Φέτος μόνο κατορθώθηκε νὰ κρατηθῇ ἡ ἀναλογία, κι' ἀπὸ τὰ ὀκτὼ ἔργα ποὺ ἀνεβάσθηκαν (ἢ θ' ἀνεβαστοῦν ὡς τὸ τέλος τῆς περιόδου) στὸ Ἐθνικό, τά τέσσερα εἶναι ξένα («Δὸν Κάρλος», «Ἰβὰν ὁ Τρομερός», «Ὁ γάμος τοῦ Φιγκαρό», «Καῖσαρ καὶ Κλεοπάτρα») καὶ τ' ἄλλα τέσσερα ἑλληνικὰ («Ἰούδας», «Φοιτηταί», «Βασιλικός», «Ρήγας Φεραῖος»). Χωριστὰ τώρα οἱ ἐπαναλήψεις, ποὺ μεγάλωσαν τὸν ἀριθμὸ αὐτὸ μὲ τὸν «Ποπολάρο», τό «Φιντανάκι» καὶ τὸ «Νὰ ζῇ τὸ Μεσολόγγι» (ὡραιότατο αὐτὸ πατριωτικὸ μονόπρακτο τοῦ Ρώτα, ποὺ τὸ ἀπολαμβάνω ἀληθινὰ κάθε φορὰ ποὺ τὸ βλέπω κι' ἀπορῶ πολὺ ἀπὸ ποῦ ὁ καλὸς συγγραφέας εἶχε τὴν πληροφορία πὼς ἀντεγάχθηκα στὸ ἀνεβασμά του!).

Μὲ τὴν ἴδια ἀναλογία καταρτίσθηκε καὶ τὸ δραματολόγιο γιὰ τὴν ἐρχόμενη περίοδο (Ὀκτώβρης 1935-Μάης 1936). Κι' αὐτὴ τὴ φορὰ χωρὶς καμμιὰ δυσκολία, καμμιὰ ἀντίρρηση, γιατὶ ἡ εἴσοδος τοῦ κ. Μελᾶ στὴν Καλλιτεχνικὴ Ἐπιτροπή, φανατικοῦ θιασώτου τῆς νεοελληνικῆς παραγωγῆς—χρωστῶ νὰ τ' ὁμολογήσω—μᾶς ἐνίσχυσε νὰ ὑποστηρίζουμε περισσότερο τὴν ἄποψή μας. Στὸ νέο, λοιπόν, δραματολόγιο τὰ ξένα ἔργα ποὺ διαλέξαμε εἶναι ἑπτά, κι' ἄλλα τόσα τὰ ἑλληνικά: ἕνα ἀρχαῖο δρᾶμα, μιὰ παλιὰ ἐπιτυχία σύγχρονου συγγραφέα, τέσσερα νέα ἀπαιχτα ἔργα, τὰ δυὸ ὁλωσδιόλου νέων συγγραφέων, καὶ μιὰ διασκευὴ ξένου μυθιστορήματος, ποὺ κι' αὐτὴ πρέπει νὰ θεωρηθῇ σὰν ἔργο ἑλληνικό. Μοῦ κακσφάνηκε βέβαια ποὺ ἀναγκάσθηκα νὰ παραμερίσω τὸ «Φάντασμα», τὸ νέο μου ἔργο, ποὺ δὲ μπόρεσα νὰ τὸ τελειώσω ὡς τὴν προθεσμία ποὺ εἴχαμε δώσει στοὺς ἄλλους συγγραφεῖς καὶ δὲ θέλησα νὰ γίνῃ ἐξαίρεση οὔτε γιὰ μένα, ποὺ τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο μοῦ χρωστᾷ ὡς τώρα τρεῖς μεγάλες του ἐπιτυχίες.

Μὲ παρηγορεῖ ὅμως ἡ ἰδέα πὼς, παραμερίζοντας τώρα, κάνω θέση σ' ἕναν ἀπὸ τοὺς νέους συγγραφεῖς ποὺ ἴσως θᾶμενε γιὰ τοῦ χρόνου.

Δὲν ξέρω ἂν θὰ μείνουμε στὸ Ἐθνικὸ Θέατρο ἐμεῖς ἢ θὰ ἔλθουν ἄλλοι. Ἐλπίζω ὅμως πὼς ὅσοι κι' ἂν ἔλθουν τὸ ἴδιο πρόγραμμα θ' ἀκολουθήσουν καὶ τὴν ἴδια ἀναλογία θὰ κρατήσουν ἀνάμεσα στὰ ξένα ἔργα καὶ τὴν ἴδια ἀναλογία θὰ κρατήσουν ἀνάμεσα στὰ ξένα ἔργα καὶ τὰ ἑλληνικά. Θὰ κάνουν δηλαδὴ κι' ἐκεῖνοι τὸ χρέος τους, ὅπως τὸ κάναμε κι' ἐμεῖς.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΛΟΣ

εἶχε καὶ τμῆμα ἐκπαιδευτικό. Τὰ μεγάλα σχολεῖα της εἶχαν ἐκθέματα τῶν καλυτέρων των μαθητῶν. Τὸ Eton εἶχε τοῦ νεαροῦ Πάλλη μιὰ σπουδαία ἀνάλυση τῆς Ἀντιγόνης. Στὴν Αἰγυπτιακὴ ὑπηρεσία εἶχε μπῆ, ὅταν οἱ Ἄγγλοι διοικοῦσαν πραγματικὰ τὴν Αἴγυπτο, καὶ χρημάτισε ἰδιαίτερος γραμματέας τοῦ ἁρμοστοῦ Sir John Gorst. Τὰ «Ἑλληνικὰ Φύλλα» δημοσίευαν στὸ 1ο τεῦχος των ἄρθρο του: «Οἱ ἕλληνες Φιλόσοφοι στὴν Περσικὴ Ποίηση».

ΔΕΥΤΕΡΟΛΟΓΙΑ

Δὲν τολμοῦμε νὰ ποῦμε πὼς τὰ δυὸ τεύχη ποὺ δώσαμε ὡς σήμερα, εἶναι τὸ περιοδικὸ ὅπως τὸ ἀναγγείλαμε, ὅπως τὸ ὑποσχεθήκαμε—ὅπως ὀνειρευόμαστε νὰ κάμωμε τὰ «Ἑλληνικὰ Φύλλα». Ὑπάρχουν ἄπειρες ἐλλείψεις ποὺ πιστεύομε πὼς θὰ ἐκλείψουν μὲ τὸν καιρό, μετὰ δυὸ τρεῖς τὸ πολὺ μῆνες.

Τὸ πρόγραμμά μας εἶναι διαφορετικὸ πολὺ ἀπὸ τὸ πρόγραμμα κάθε ἄλλου περιοδικοῦ τοῦ τόπου μας, καὶ βασίζεται πρὸ παντός, ὅπως εἴπαμε, στὴν ποιότητα τῶν περιεχομένων του, ἄσχετο ἂν αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ νέους ἢ παλιούς.

Τὸ δείξαμε θαρρῶ ἀπροκάλυπτα μὲ τὴ δημοσίευση ἐργασίας νέων στὴ σκέψη καὶ στὴν ἐκδήλωση—ὅπως ὁ κ. Στ. Στεφανόπουλος (ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, τοῦ ὁποίου τὸν τίτλο δὲν τυπώσαμε στ' ὄνομά του γιὰ νὰ μὴν νομιστῇ, ὅτι τυπώσαμε τὸν Ὑπουργὸ κι' ὄχι τὸ διανοούμενο· τὸ ἴδιο γίνηκε καὶ γιὰ τὸν πρώην ὑπουργὸ κ. Γ. Κοφινᾶ κ. λ. π.) καὶ οἱ: Ἀλ. Πάλλης (υἱὸς βέβαια), Τόμπρος, Γουναρόπουλος, Κανελλῆς, Προεστόπουλος, Δασκαλάκης, Λαμπρίδη, Παπατσώνης κ. λ. π.

Ἐν τούτοις δὲν μποροῦμε νὰ τυπώσωμε ἀβασάνιστα, μὴ δοκιμασμένους συνεργάτες, ἐπειδὴ τυπώθηκαν σὲ ἄλλα, συγγενικά τους περιοδικά. Νέοι, γράφουν σήμερα πολλοί, ἄπειροι—ἀλλὰ ποιοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ δίνουν τὶς ἀνησυχίες τῆς ἐποχῆς, τῆς γενναῖας καὶ τοῦ ἑαυτοῦ των; Πολὺ λίγοι. Φοβοῦμαι ὅτι δὲν μετριοῦνται στὰ δάχτυλα καὶ τῶν δυὸ χεριῶν: Κάποιοι στὴν Ἀθήνα, κάποιοι στὴν Αἴγυπτο, κάποιοι στὴ Θεσσαλονίκη, κ.' ἀκόμα λίγοι στὴν ὑπόλοιπη Ἑλληνικὴ ἐπαρχία. Μὰ εἶναι ἀρκετοὶ λοιπὸν νὰ γεμίσουν τὶς στῆλες ἑνός, γενικοῦ καὶ καινούργιου στὰ περιεχόμενα του περιοδικοῦ; Κι' ὡς πότε;

Νὰ γιατὶ δὲν ἐμφανιστήκαμε ἀπ' ἀρχῆς μὲ συνεργασία νέων, ἂν καὶ τὸ πλεῖστο καὶ σπουδαιότερο τῆς συνεργασίας μας εἶναι δοσμένο ἀπὸ αὐτούς.

Δὲν κάνομε φιλολογία κι' οὔτε εἴμαστε μόνο λογοτεχνικὸ περιοδικό.

Ἀπευθυνόμαστε σὲ μικρὸ κοινό, διανοητικὰ ἀνεπτυγμένο καὶ καλλιεργημένο πνευματικὰ ποὺ θέλει νὰ βρῇ στὶς σελίδες μας ὄχι προσπάθειες ἢ ἀπόπειρες, μὰ προχωρημένο περιεχόμενο γιὰ νὰ φωτιστῇ καὶ νὰ μάθῃ. Γι' αὐτὸ κι' εἴμαστε σὲ ὅλα ἐκλεκτικοί. Ἡ συνεργασία τῶν δοκιμασμένων νέων θὰ ἔχῃ πάντα τὴ θέση της στὶς σελίδες μας. Θὰ δίνωμε τὰ καλύτερα γραψίματά τους. Ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους —ἐκείνους ποὺ δὲν βρῆκαν ἀκόμα τήν εὐκαιρία νὰ φανοῦν καὶ νὰ δειχτοῦν— αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ παρόντος, θὰ τοὺς παρακολουθοῦμε ὅλους μὲ στοργή, θὰ τοὺς προσέχουμε καὶ θὰ ξεχωρίζουμε ὅσους ἔχουν κάτι νὰ ποῦν στὶς ἄπειρες εὐκαιρίες ποὺ θὰ παρέχωνται στὰ «Ἑλληνικὰ Φύλλα», κι' ἀκόμα θὰ ἀφιερώνονται μελέτες ξεχωριστὰ γιὰ τὴν ἐργασία τους, καὶθὰ δημιουργοῦμε ἀτμόσφαιρα γύρω ἀπ' αὐτὴν γιὰ τὴν ἐπιβολή τους.

Καὶ δὲν θὰ ἀργήσῃ ὁ καιρὸς ποὺ τὰ «Ἑλληνικὰ Φύλλα» θ' αὐξήσουν τὶς σελῖδες τους γιὰ νὰ τοὺς περιλάβουν στοργικά, ὅπως τοὺς ἀξίζει σ' αὐτές, δίνοντάς τους τὴ θέση ποὺ τούς πρέπει, μὲ κάθε σοβαρότητα, αὐστηρότητα καὶ τιμή, ξεχωρίζοντάς τους ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ποὺ χωρὶς ἐργατικότητα καὶ κόπο, ἐπιπλέουν στὶς πρῶτες σελῖδες τῶν διαφόρων ἐφήμερων περιοδικῶν ποὺ βγάζουν γιὰ νὰ τυπώνουν τὰ θνησιγενῆ ἔργα τους τὰ καταδικασμένα νὰ μὴ δοῦν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας σὲ ἄλλα περιοδικά, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ «ἑταιρικά»,—τὰ δικά τους.

Ὁ λίγος καιρὸς ποὺ μᾶς χωρίζει ὡς τότε, δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ περάσῃ· καὶ τότε θὰ... τριτολογήσωμε.

ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΪΑΝΟΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Ἡ ἰδέα τῆς ἱδρύσεως μιᾶς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφικῆς Ἑταιρείας, προῆλθε ἀπὸ τὴ βαθύτατη πίστι μερικῶν ἐπιστημόνων εἰς τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὑπάρξεως στὴν Ἑλλάδα ἑνὸς σωματείου ποὺ ν' ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν σύγχρονο ἐξέλιξη τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ φιλοσοφικῆς διανοήσεως εἰς ὅλο τὸν κόσμο, ἀλλὰ καὶ στὴ βαρειὰ κληρονομία τῆς Ἑλλάδος, κοιτίδος τῆς φιλοσοφίας, ὡρίμασε, βρῆκε πρόσφορο ἔδαφος καὶ κατέληξε πρὸ τριετίας στὴ σύστασι τῆς Ἑταιρείας αὐτῆς στὴν Ἀθήνα μὲ τοὺς καλύτερους οἰωνούς.

Ὁ πυρήνας τῆς Ἑταιρείας ἀπετελέσθη ἀπὸ δέκα καθηγητὰς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἕνα τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου καὶ τὸ διοικητικὸ της συμβούλιο γιὰ τὴν πρώτη πενταετία ἀπετελέσθη ἀπὸ τὸν ἀντιπρύτανι τοῦ Πανεπιστημίου κ. Παν. Ζερβὸν ὡς Προέδρο, τοὺς κ.κ. Κ. Μέρμηγκα καὶ Ν. Χατζηδάκη ἀντιπροέδρους, τὸν κ. Ν. Λούβαρη γενικὸ γραμματέα, τὸν κ. Ἀρ. Οἰκονόμου ταμία καὶ τοὺς κ.κ. Γ. Ἀναγνωστόπουλο, Θρ. Βλησίδη. Κ. Δυοβουνιώτη, Ἀρ. Κούζη καὶ Γρηγ. Παπαμιχαὴλ μέλη. Ἐν τῷ μεταξύ, ἀπεχώρησαν οἱ κ. κ. Χατζηδάκης καὶ Γ. Ἀναγνωστόπουλος καὶ ἐξελέγησαν τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Κ. Ζέγγελης Π. Κανελλόπουλος καὶ Ἰ. Συκουτρῆς.

Ἐνεκρίθη τὸ καταστατικό της καὶ ἡ Ἑλλ. Φιλ. Ἑταιρεία παρουσιάσθη ἐπισήμως μὲ μιὰ ὡραία καὶ σεμνὴ συγκέντρωση στὴ μεγάλη αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ποὺ ἔγινε στὶς 4 Ἀπριλίου 1933. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας ὡμίλησε γιὰ τὴν ἀνάγκη ποὺ προεκάλεσε τὴν συγκρότηση τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐξέθεσε τοὺς σκοπούς της, ποὺ εἶναι ἡ δημιουργία φιλοσοφικοῦ ἐνδιαφέροντος στὸν τόπο μας, ἡ διάδοσι τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεύνης. Στὴν ἔρευνα αὐτὴ περιλαμβάνεται, βεβαίως, καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ πῶς θέτουν σήμερα τὰ φιλοσοφικὰ προβλήματα καὶ ποιὸ εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον τῶν συγχρόνων φιλοσοφικῶν συζητήσεων.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ παραβλέψῃ κανεὶς τὶς ὑπηρεσίες ποὺ προσέφερε καὶ προσφέρει γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ ἡ πανεπιστημιακὴ διδασκαλία τῶν καθηγητῶν τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων καὶ ἄλλοι οἱ ὁποῖοι εἴτε μὲ τὴ διδασκαλία των, εἴτε μὲ συγγράμματά των συνέβαλαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ συμβάλουν στὴν καλλιέργεια τῆς φιλοσοφίας στὴν Ἑλλάδα. Εὐτύχημα, ἐπίσης ἐθεώρησεν ἡ Ἑταιρία καὶ τὸ ὅτι εἶχαν ἐκδοθῆ, πρὶν ἱδρυθῆ ἡ Ἑταιρεία, περιοδικὰ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου, ποὺ πολὺ συνέβαλαν στὴν καλλιέργεια τοῦ φιλοσοφικοῦ πνεύματος στὸν τόπο μας. Χάρις εἰς ὅλα αὐτὰ ἡ Ἑταιρεία βρῆκε τὸ ἔδαφος καλλιεργημένο καὶ πρόσφορο γιὰ ὁμαδικὴ δρᾶσι. Ἦταν, ἄλλωστε, ἀνάγκη ν' ἀποκτήσῃ φιλοσοφικὴ ἑταιρεία ἡ χώρα ὅπου γιὰ πρώτη φορά, ἐτεθη ὁ ὅρος «φιλοσοφία» καὶ ὅπου γιὰ πρώτη φορὰ ἐλέχθη ἡ φράσις «τὰ πάντα ῥεῖ». Τὴν ὠφέλεια ποὺ μπορεῖ νὰ προκύψῃ ἀπὸ τὴν ὁμαδικὴ δρᾶσι μιᾶς ἑταιρείας, ἀντιλαμβάνεται καθένας εὔκολα, ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψι, ὅτι καμμία ἐπιστήμη κι' ἡ περισσότερο ἀκόμη εἰδικὴ καὶ ἐμπειρική, δὲν μπορεῖ νὰ προοδεύσῃ, χωρὶς ἄμεσο ἐπαφὴ πρὸς τὴ φιλοσοφία.

Εἰς ἐπανειλημμένας συσκέψεις τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρείας ἔγιναν ἐνδιαφέρουσαι φιλοσοφικαὶ ἀνακοινώσεις ποὺ συνετέλεσαν πολὺ στὴ ζωηρὰ ζύμωσι τῶν φιλοσοφικῶν προβλημάτων στὴ χώρα μας καὶ ἔδωσαν εἰς καθένα ἀπὸ τὰ μέλη ἰδιαιτέρα παρώθησι γιὰ φιλοσοφικὰς μελέτας καὶ ἀνακοινώσεις. Ἡ τελευταία ἀπὸ τὰς ἀνακοινώσεις αὐτὰς ἔγινε στὴν αἴθουσα τοῦ «Παρνασσοῦ», ἀπὸ τὸν κ. Παναγ. Κανελλόπουλο. Ἡ Ἑλλην. Φιλ. Ἑταιρεία θὰ δώσῃ ἐν συνεχείᾳ, σειρὰ διαλέξεων μὲ θέματα ἀπὸ τὴ βιολογία, ψυχολογία, φιλοσοφία τοῦ δικαίου κ. λ. π.

Τὸ ἔργο της ποὺ ἐξετιμήθη καὶ ἐπηνέθη ἐνθουσιωδῶς, ἀπὸ ὅλους ὅσους ἀσχολοῦνται μὲ τὰ φιλοσοφικὰ ζητήματα καὶ ἀπὸ τὸν ἡμερήσιο καὶ περιοδικὸ τύπο καὶ τὴν κοινωνία, θὰ συνεχισθῇ γιὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν ἐντελῶς οἱ σκοποί της, ποὺ εἶναι: α) Ἡ ἔκδοσις φιλοσοφικοῦ περιοδικοῦ. β') Διαλέξεις στὴν Ἀθήνα καὶ τὰς ἐπαρχίας. γ') Δημοσιεύσεις φυλλαδίων προσιτῶν εἰς ὅλους ὅσους ὁπωσδήποτε ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ φιλοσοφικὰ προβλήματα. δ') Ἐκδόσεις εἰς μετάφρασι, κλασικῶν φιλοσοφικῶν ἔργων. ε') Ἵδρυσις ἐντευκτηρίων καὶ εἰδικῶν βιβλιοθηκῶν. στ') Σύγκλησις φιλοσοφικῶν συνεδρίων. ζ') Κάθε ἄλλο πού, κατὰ τὴν κρίσι τοῦ Συμβουλίου θὰ ἦταν κατάλληλο.

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Μὲ κατάπληξη ἔμαθαν οἱ λογοτεχνικοὶ καὶ ἄλλοι κύκλοι τοῦ τόπου τὴ βράβευση ἀπὸ τὴν Ακαδημία,

τῆς ποιητικῆς συλλογῆς τοῦ Πορφύρα, ποὺ βγῆκε ὡς γνωστὸ πρὸ μηνῶν, χρόνο ὁλόκληρο σχεδὸν μετὰ τὸ θάνατο του. Καὶ νὰ ποῦμε ὅτι ἔγινε αὐτὸ γιὰ ν' ἀνακουφισθῇ ἡ οἰκογένεια ἢ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Πορφύρα; Κάθε ἄλλο· οὔτε ἡ πρώτη ὑπάρχει, οὔτε οἱ δεύτεροι δυστυχοῦν. Νοοτροπίσ ἀκαδημαϊκὴ καὶ αὐτὸ — ἢ, πεῖσμα καὶ κακία, γιὰ νὰ μὴν βραβευθοῦν ποιητικὲς συλλογὲς νέων, ποὺ δὲν τοὺς χωνεύουν οἱ παληοὶ Ἀκαδημαϊκοὶ ποὺ νομίζουν ὅτι ἔτσι διαγράφουν καὶ τὴν ἀξία των.

Χωρὶς νὰ κομματιζόμαστε σημειώνομε πὼς ἡ πράξη αὐτὴ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν μας εἶναι ἄνω ποταμῶν καὶ ὑποβιβάζει τὴν Ἀκαδημία, χωρὶς νὰ τὴν ἐξιλεώνει ἀκόμα, οὔτε ἡ ἀπονομὴ τοῦ Ἀριστείου τῶν Γραμμάτων στὸ λογοτέχνη καὶ ξεχωριστὸ ἱστορικὸ τοῦ θεάτρου μας κ. Νικ. Λάσκαρη τοῦ ὁποίου ἡ ἐργασία θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἐπιβραβευθεῖ καὶ τιμηθεῖ (τουλάχιστο γιὰ τὴν....Ἀκαδημία καὶ τὰ μέλη της) ἀπὸ καιρό.

Χαρακτηριστικὸ τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ διανοουμένου κόσμου στὸ διακεκριμένο συγγραφέα, εἶναι καὶ τὸ παρακάτω γράμμα ποὺ ἔστειλε «ἐν σπουδῇ» στὴν 1η Μαρτίου ὁ ἑκ τῶν μελῶν τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἀ. Ἀνδρεάδης:

Φίλτατε κύριε Λάσκαρη,

> Ὑπῆρξα εὐτυχὴς πληρώνων χθὲς ὡς ἀκαδημαϊκὸς τὸ βαρὺ χρέος τοῦ **Ἀλκ.** δι' ὅσα ἔμαθε ἀπὸ τὰ βιβλία, τὰ ἄρθρα, τὰς διαλέξεις καὶ τὰς προφορικάς σας πληροφορίας.
>
> Ἀνεξαρτήτως ἄλλως τοῦ χρέους τούτου ἦτο δίκαιον ὁ ἀεὶ ἀριστεύων νὰ λάβῃ τέλος καὶ τὸ Ἀριστεῖον
>
> Μὲ τιμὴν πολλὴν καὶ ἀγάπην ὄχι μικράν.
>
> Ἀ. Ἀνδρεάδης

Ἰδοὺ τώρα καὶ πὼς ἀπήντησεν — εὐθυμολογῶν καὶ παίζων ὡς πάντοτε — ὁ κ. Λάσκαρης:

Φίλε κ. Ἀνδρεάδη,

> Ἡ σημερινὴ ὡραιοτάτη ἐπιστολή σας...μ' ἐλύπησε πολύ, καθόσον ἐφεξῆς θὰ φαίνομαι **ὡς μέγας τοκογλύφος** ἀφοῦ ἐδέχθην τὸ χρέος σας (ὅπως γράφετε) μὲ τόσον βαρεῖς τόκους.
>
> Ν. Λάσκαρης

Ἀλλὰ ἡ καλὲς πράξεις τῆς Ἀκαδημίας μας σήμερα, μετριοῦνται στὰ δάχτυλα τοῦ ἑνὸς χεριοῦ μας.

ΜΙΑ ΔΙΑΛΕΞΗ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Τὴν 1 Μαρτίου, ὁ καθηγητὴς τῶν Νεοελληνικῶν στὸ Βασιλικὸ Κολλέγιο τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου κ. Φ. Χ. Μάρσαλλ, γνωστὸς γιὰ τὶς ἱστορικές του μελέτες γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Ἑλληνισμό, καὶ τὶς ἔμμετρες μεταφράσεις τοῦ Χούμνου καὶ τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου, μίλησε γιὰ μερικὰ θεατρικὰ ἔργα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Γρηγορίου Ξενοπούλου. Κατὰ τὴν Ἀγγλικὴ συνήθεια, στὴ διάλεξη αὐτὴ τοῦ κ. Μάρσαλλ προέδρευσε ὁ Ἑλληνοάγγλος λόγιος κ. Ἰωάννης Μαυρογορδᾶτος, γνωστὸς στὴν Ἀγγλία γιὰ τὸ δρᾶμα του «Ἡ Καοσάνδρα στὴν Τροία», διάφορα ποιήματά του, καὶ μελέτη γιὰ τὸν Ἐρωτόκριτο κι' ἕνα βιβλίο γιὰ τὴ Σύγχρονη Ἑλλάδα.

Ὁ κ. Μάρσαλλ ἀνάλυσε τὸ ἔργο: «Τὸ μυστικὸ τῆς κοντέσσας Βαλέραινας, «Στέλλα Βιολάντη», «Ραχήλ», «Ψυχοσάββατο», «Τὸ Φιόρε τοῦ Λεβάντε», «Πειρασμός», «Δὲν εἶμαι ἐγώ!» καὶ «Φοιτηταί»,—ἐξετάζοντας κι' ἐξαίροντας τὰ στοιχεῖα «διαρκοῦς ἀξίας» ποὺ βρίσκονται σ' αὐτά. Γιὰ τὰ ζακυθινῆς ὑποθέσεως ἔργα, εἶπε πὼς ἀποτελοῦν ἀνεκτίμητα δοκουμέντα, ἐπειδὴ περιγράφουν γραφικότατα τὴν παλιὰ ζακυθινὴ ζωὴ κι' ἀποδίδουν συνθῆκες τῆς κοινωνίας ἐκείνης ποὺ ἐξέλειψαν ἢ τείνουν νὰ ἐκλείψουν, ὅπως π.χ. ἡ ὑπεροψία τῶν παλαιῶν εὐγενῶν, ὁ ἀντισημιτισμὸς τοῦ λαοῦ («Ραχήλ»), οἱ ζοφερὲς καὶ φιλέκδικες δεισιδαιμονίες ποὺ διατηροῦν ἀκόμα οἱ χωρικοὶ («Ψυχοσάββατο»), οἱ παλαϊκὲς ἰδέες γιὰ τὸ γάμο («Στέλλα Βιολάντη»), ἡ δυνατὴ αὐτοπεποίθηση κι' ὁ τοπικιστικὸς πατριωτισμὸς τοῦ Ζακυθινοῦ («Φιόρο τοῦ Λεβάντε», ποὺ ὁ ἥρωάς του εἶν' ἕνας πολὺ διασκεδαστικὸς (Ζακυθινός).

Γιὰ τὰ ἀθηναϊκῆς ὑποθέσεως ἔργα, ποὺ ἔχουν τόσο χιοῦμορ καὶ οἱ διάλογοί τους εἶναι τόσο ἔξυπνοι, εἶπε πὼς αὐτὰ παρουσιάζουν στοιχεῖα «διαρκοῦς ἀξίας», γιατὶ ἀπεικονίζουν φάσεις τῆς Ἀθηναϊκῆς ζωῆς. Στὸν «Πειρασμό» π. χ. βλέπουμε τὴν ἐπαρχιωτίζουσα ἀκόμα κοινωνία, ὅπου μιὰ νόστιμη καὶ πονηρὴ καμαριέρα μποροῦσε ν' ἀναστατώσῃ, ἕνα «καθὼς πρέπει» σπητικό. Κι' ἀπὸ τοὺς «Φοιτητὰς» γνωρίζουμε τὶ ἰσχυρὰ πάθη μποροῦσε νὰ προκαλῇ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ἡ δημοτικὴ καὶ ἡ καθαρεύουσα.

Ὁ κ. Μάρσαλλ ἐτόνισε τὴν καταπληκτικὴ ποικιλία θεμάτων ποὺ παρουσιάζει τὸ θεατρικὸ ἔργο τοῦ Ξενοπούλου. «Ὁ συγγραφεὺς, εἶπε, κινεῖται μὲ τὴν ἴδια εὐκολία στὴν πιὸ φρικιαστικὴ τραγωδία, ὅπως καὶ στὴν εὐθυμότερη φάρσα».

Ὕστερα ἀπ' τὸν καθηγητή, ἔλαβε τὸ λόγο ὁ πρόεδρος κ. Μαυρογορδᾶτος, γιὰ νὰ τονίσῃ προπάντων τὴ φυσικότητα τῆς γλώσσης στὸ Θέατρο τοῦ Ξενοπούλου. «Ὁ συγγραφέας αὐτός, εἶπε, κατώρθωσε ν' ἀποφύγῃ μ' ἐπιτυχία καὶ τὴν ἀκαμψία τῆς καθαρεύουσας καὶ τὶς ἀκρότητες τῆς δημοτικῆς».

Τ. Π.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Πρὶν ἀρχίσω τὸ ἄρθρο μου δὲ μπορῶ παρὰ νὰ πληρώσω φόρο τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ξενητεμένο νεκρὸ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν: τὸν Ἀλέξανδρο Πάλλη Ὅσο καὶ νάνται ἄσχετα τὰ λόγια τοῦτα πρὸς τὴν κριτικὴ τοῦ βιβλίου, νομίζω ἐπιβεβλημένο σὲ κάθε ἕλληνα ν' ἀναμνησθῇ τὸν μεγάλον αὐτὸν ἄνθρωπο τῆς φυλῆς μας, ποὺ «ἐτέλεσε τὸν βίον» τόσο λαμπρά. Ἀνῆκε στὴ γενεὰ τῶν Πατριαρχῶν, ποὺ μὲ τὸν θάνατο του φοβᾶμαι πὼς σβύνει. Δὲν εἶναι ὁ τόπος κατάλληλος γιὰ νὰ κάμω κριτικὴ τοῦ ἔργου του καὶ τῆς δράσης του· αὐτὰ εἶναι πράγματα ποὺ θέλουν βαθιὰ μελέτη. Κάθε τόπος ὅμως εἶναι ἁρμόδιος γιὰ νὰ διαλαληθῇ πὼς αὐτὸς ποὺ πέθανε στὸ Λίβερπουλ δὲν εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς Ἀργώς, ὁ μεταφραστὴς τῆς Ἰλιάδας καὶ τοῦ Εὐαγγέλιου, ἀλλὰ μιὰ δύναμη πολὺ πιὸ συνθετικὴ ἀπὸ ὅσο φαντάζεται κανένας ἑνωμένη μὲ τὴ φλόγα καρδιᾶς γεμάτης στοργὴ γιὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀλήθεια. Αἰσθάνομαι νὰ διαχύνεται μιὰν ὀρφάνια τῆς Ἑλλάδας καὶ μιὰ ζωὴ ἑλληνικὴ νὰ νεκροῦται. Ἂς σταθοῦμε τοὐλάχιστο μερικοὶ ἄξιοι νὰ κληρονομήσουμε ἔστω καὶ μόριο τῆς εὐγενίας, τῆς πατριαρχικότητας, τῆς διαυγοῦς σκέψης, τῆς ἀκούραστης δύναμης, τῆς ἁπλῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλύγιστης εἰλικρίνειας, ποὺ κατεῖχε σὲ θησαυρὸν ὀγκώδη ὁ Ἀλέξανδρος Πάλλης.

Καὶ τώρα, ἐπὶ τὸ ἔργον. Μὲ χαρὰ καὶ ἀπόγνωση βλέπω ἀθροισμένα μπροστά μου εἴκοσι καινούργια βιβλία. Ἀπόγνωση, γιατὶ θ' ἀναγκασθῶ φυσικὰ νὰ παραπέμψω τὸν ἀναγνώστη γι' ἀρκετὰ ἀπ' αὐτὰ στὸν ἄλλο μῆνα· μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐκφέρω γνώμην ἔγκυρη γιὰ τόσον ἀριθμὸ βιβλίων. Χαρὰ ὅμως, γιατὶ βλέπω πὼς τὰ περισσότερα πρέπει νὰ εἶναι καλὴ παραγωγὴ καὶ μερικὰ μάλιστα ἄριστη.

Γιάννη Βλαχογιάννη: Κλέφτες τοῦ Μορηᾶ.

Ἕνα μεγάλο κατακόκκινο βιβλίο. Διαβάζω κάτου ἀπὸ τὸν τίτλο του: Χορηγία Ἀλεξάνδρου Πάλλη. Σύμπτωση νὰ συνταιριάζεται ἡ μνεία τούτη μὲ τὸ θάνατο τοῦ χορηγητή. Ἂν ἐπρόκειτο γιὰ καθαρὰ ἱστορικὸ βιβλίο, δὲν θὰ τὸ ἀνέφερα. Ἀρκεῖ ὅμως νὰ σκεφθοῦμε πὼς τῶγραψε ὁ Βλαχογιάννης. Πρόκειται γιὰ βιβλίο ἀποκαλυπτικό, ποὺ φανερώνει, ἀπίστευτο, μιὰ νοθεία τεραστία γενομένη σὲ βάρος τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας δόλια καὶ συνειδητά, ἀπὸ ταπεινὰ ἐλατήρια συνεχῶς ἐπὶ ἑκατὸ χρόνια, δηλαδὴ τὰ ἑκατὸ χρόνια ποὺ ζεῖ ἡ Ἑλλάδα μακρυὰ ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγό. Καὶ γιὰ κύρια ἀπόδειξη αὐτῆς τῆς νοθείας, ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλα ἱστορικὰ ἄγνωστα ντοκουμέντα, μεταχειρίζεται ὁ Βλαχογιάννης τὴν κριτικὴ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν. Αὐτὸ τὸ κεφάλαιο τῆς κριτικης ἔρευνας κειμένων, τὸ ξεκαθάρισμα τῶν πιστῶν καὶ τὴν ἀνακάλυψη τῶν νόθων

προσθηκῶν, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὸ καταπιαστῆ ἄλλος ἀπὸ τὸν ποιητὴ καὶ κριτικὸ Βλαχογιάννη. Ὅποιος ἀγαπάει τὴν ἀλήθεια καὶ νοιάζεται γιὰ τὸν τελειωτικὸ θρίαμβό της πρέπει νὰ μελετήση καὶ ν' ἀγαπήση αὐτὸ τὸ βιβλίο, ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ μνημειώδη συμβολὴ στὴν τίμια καὶ ἐπίπονη ἱστορικὴν ἔρευνα. Μιὰ ἐπὶ πλέον τιμὴ στὸν μεγάλον ἕλληνα Πάλλη, ποὺ στάθηκε ὁ χορηγὸς τέτοιου ἔργου, ποὺ κατάλαβε τὴ σημασία του ἀπὸ μακρυά, λίγο πρὶν τὸν θάνατό του καὶ στεφάνωσε τὴ ζωή του μὲ αὐτό. Καὶ ἄλλη τιμὴ στὸν ἀκούραστον ἐργάτη τοῦ ἔργου τὸν Βλαχογιάννη, τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ δουλειὰ καὶ μόχθο ὅλης του τῆς ζωῆς.

Ζαχ. Παπαντωνίου: «Ὄθων». (ἔκδοση Δημητράκου).

Εἶμαι βέβαιος, πὼς ὁ κ. Παπαντωνίου, ἕνας ἀπὸ τοὺς πρυτάνεις τοῦ Αἰσθητισμοῦ στὸν τόπο μας, τὸν ὄχι καὶ πολὺ ὥριμο οὔτε γόνιμο στὸ λεπτὸ τοῦτο εἶδος, δὲν θὰ διάλεγε γιὰ θέμα τῆς μονογραφίας του τὸν Ὄθωνα, ἂν δὲν ἦταν στενὰ συνδεμένο μὲ τὴν τέχνη, ἂν ὁ Ὄθωνας δὲν ἦταν γιὸς τοῦ Λουδοβίκου Α' τῆς Βαυαρίας καὶ θεῖος τοῦ Λουδοβίκου Β', αὐτῶν δηλαδὴ ποὺ ἔχουν συνδεθῆ ἄρρικτα μὲ τὴν κλασσικὴ τέχνη καὶ τὴν ἀναγέννηση τοῦ ἑλληνισμοῦ ὁ πρῶτος καὶ μὲ τὴν δημιουργία τοῦ Βάγνερ ὁ δεύτερος. Τὸ βιβλίο τοῦ κ. Παπαντωνίου ἀφιερώνει, καθὼς εἶναι φυσικό, περισσότερο ἀπὸ τὸ μισό του μέρος σὲ περιγραφὴ τῶν περιέργων τούτων βασιλέων, ἀλλὰ εἰλικρινῶν καὶ μεγάλων ἐραστῶν τῆς Τέχνης καὶ βρίσκει ἀφορμὴ ν' ἀναλύση τὴν δημιουργία τῆς πόλεως τοῦ Μονάχου ἀπὸ αἰσθητικὴ ἄποψη καὶ τὴν ἀντίθεσή της, πρὸς τὸν ὄγκο τοῦ Βερολίνου καὶ τὴν περίφημη πινακοθήκη της, τὴν πολεοδομία της, τὴν ἀρχιτεχτονική της, τὴν ἐξέλιξή της. Καθὼς ἐπίσης καὶ νὰ τοποθετήση μέσα ἐκεῖ τοὺς μεγάλους καλλιτέχνες, τὸν Ντύρερ, τὸν Κορνέλιους, τὸν Κράναχ, τὸν Χόλμπαϊν, καὶ τὴν κοσμογονία τοῦ Βάγνερ. Γιὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον βρίσκω φτωχὴ καὶ μονομερῆ τὴν μνεία ποὺ τοῦ γίνεται, ἀλλὰ βέβαια δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ γίνη μεγαλύτερη ἐπέκταση καὶ ἀνάλυση τῶν ἔργων τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ σὲ μιὰ γενικώτερη μελέτη μὲ ἄλλο θέμα. Ἀντιθέτως χαριτωμένο εἶναι ἕνα θυμοσοφικὸ κεφάλαιο γιὰ τὴν ὁμαδικὴ ζωὴ στὶς μπυραριὲς τοῦ Μονάχου.

Αὐτὰ μὲν γιὰ τὸ Μόναχο, τὴν κοιτίδα τῶν Βίττελσβαχ. Ὅσο γιὰ τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἑλλάδα δίδεται μὲ θαυμαστὴ συντομία ὅλος ὁ χαρακτῆρας τῆς Ὀθωνικῆς ἐποχῆς. Χαρακτηρίζεται ἡ πρωτόγονη μορφὴ τῶν Ἑλληνωμίγμα ἡρωισμοῦ, ἀχαριστίας, ἀγάπης τῆς ἐλευθερίας, καθυστερημένης εὐγνωμοσύνης καὶ ἐπιπολαιότητος. Χαρακτηρίζεται καὶ ὁ Ὄθων καὶ ἡ Ἀντιβασιλεία του καὶ ἡ Ἀμαλία, σὰν ἕνα θῦμα τῆς καταγωγῆς του καὶ τοῦ φιλελληνισμοῦ του. Παρεξήγηση τῆς Ἑλλάδας. Πραγματικότητα ξένη πρὸς τὴ βσυαρικὴ φιλελληνικὴ φαντασία καὶ ἀπρόσιτη σ' αὐτήν, ἐξ οὗ ἡ τεράστια παρεξήγηση καὶ ἡ σκληρὴ καταστροφή. Μὲ τὸν «Ὄθωνα» τοῦ κ. Ζ. Παπαντωνίου ἔχουμε ἕνα βιβλίο λεπτὰ γραμμένο, χαρακτηριστικώτατο μιᾶς σπουδαίας ἐποχῆς, πολὺ διδακτικὸ μὲ τὴ γενικώτερη σημασία τοῦ ὅρου, ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα συμπαθὲς μνημεῖο στοὺς μεγάλους ἐκείνους φιλέλλη ες, ποὺ ἕνα τους μέλος συμπλήρωσε τὰ ἑκατὸ χρόνια ποὺ πρωτοπάτησε στὴν ὀνειρευτὴ τὴν Ἀθήνα γιὰ Βασιλιὰς καὶ τὰ ἑκατὸν δύο, χρόνια ποὺ πάτησε στ' Ἀνάπλι γιὰ πρώτη φορά.

Θρασ. Σταύρου: Γκαῖτε «Ἑλένη.» (ἔκδοση Κύκλου)

Ἐξίσου πολιτισμένο, ἀκριβολόγο καὶ διδαχτικὸ βιβλίο εἶναι καὶ τοῦτο. Πρόκειται γιὰ τὴ μετάφραση ἑνὸς μέρους, τοῦ λεγομένου «Δεύτερος Φάουστ» τοῦ Γκαῖτε, καθὼς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς Βαλπούργειας νύχτας. Μετάφραση πολὺ ἄξια. Ἀλλὰ θὰ ἦταν φτωχὸ τὸ ἐγχείρημα καὶ μικρότερης χρησιμότητας, ἁπλῶς μεταφραστικὸ δοκίμιο, ἂν δὲν προτάσσετο μιὰ κριτικὴ καί ἀναλυτικὴ μελέτη καὶ κατάταξη τῶν ἀξιῶν τοῦ Φάουστ. Ἡ σαφήνεια καὶ ἡ φωτεινότητα χαρακτηρίζουν τὴ μελέτη τούτη, καὶ ἐκτὸς τοῦ ὅτι διδάσκεται μεγάλο μέρος τοῦ κοινοῦ, χρήσιμα καὶ ἄγνωστά του πράγματα, συντελεστικὰ τῆς αἰσθητικῆς του μόρφωσης, καθίσταται ἡ ἀνάγνωση τῆς μετάφρασης ποὺ ἀκολουθεῖ, τόσο ὡραῖα ἐξηγημένης καὶ καταταγμένης, ἕνα εὐχάριστο ἀνάγνωσμα, ξεδιαλεγμένο ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς σκοτεινότητας τοῦ συμβολικοῦ κειμένου. Εἶναι θέμα τοῦτο πολὺ ἄξιο γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες, γιατὶ δείχνει ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἐπιτυχημένα σημεῖα τῆς κολοσσιαίας προσπαθείας τῆς ἀνάμιξης καὶ τοῦ συγκερασμοῦ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος μὲ τὰ σκιερὰ φάσματα τοῦ Μεσαίωνα, προσπάθειας ποὺ μόνο νοῦς Γερμανικὸς μποροῦσε νὰ συλλάβη τόσο ἄρτια καὶ ν' ἀποδώση ὅσο μποροῦσε καλλίτερα. Δείχνει τὴ δύναμη τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κάλλους.

Ὀκτάβιου Μερλιέ: Σκιάθος, ἑλληνικὸ νησὶ (γαλλικά. Ἔκδοση Παρισιοῦ).—Ἀ. Παπαδιαμάντη, Γράμματα. (Ἔκδοση Σιδέρη). Μερικὰ ποιήματα τοῦ Κ. Παλαμᾶ, μεταφρασμένα γαλλικά. (Ἔκδοση Φλάμμα).

Νὰ τρία βιβλία, ποὺ ὀφείλονται στὴν ἄμετρη ἀγάπη γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἑνὸς Γάλλου καθηγητὴ καὶ καλλιτέχνη. Ἡ γλώσσα μας εἶναι δυστυχῶς δύσκολη καὶ ἄγνωστη σὲ ὅλους τοὺς ξένους. Κι' ἔξ ἄλλου ἡ κρίση μας σκοντάφτει καὶ ἡ ἐχτίμησή μας στὴν καθαρὴ τέχνη ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ φωτισμένη ποδηγεσία.

Βρέθηκαν μερικοὶ ξένοι ποὺ ἀγαπήσαν ὅ,τι καλὸ ἔχουμε. Αἰσθάνθηκαν τὴν ἀνάγκη νὰ τὸ μελετήσουν καὶ νὰ τὸ διαδόσουν στὸν τόπο τους. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως ἡ ἀγάπη. Χρειάζεται βοηθὸ καὶ τὴν τέχνη. Τὸ ἔργο τοῦ κ. Μερλιὲ κατέχει εὐτυχῶς καὶ τὰ δυό. Τὸ νὰ διαλέξη δὲ καὶ ν' ἀγαπήση τὸν Παπαδιαμάντη, τὴν παραγνωρισμένη αὐτὴ κορυφὴ τῆς τέχνης στὴν νέαν Ἑλλάδα δείχνει τὴ λεπτότητα τοῦ κριτηρίου του. Ἡ μελέτη του ποὺ προτάσσεται στὴ γαλλικὴ μετάφραση μερικῶν διηγημάτων του (Φόνισσα, τὸ γοητευτικό: Ὄνειρο στὸ Κῦμα, ἡ Νοσταλγική, ὁ γάμος τοῦ Καραχμέτη) ἀναδείχνει ὅλο τὸ μεγαλεῖο τῆς ταπεινωσύνης τοῦ Παπαδιαμάντη, μέγιστο δὲ μέρος τῆς λεκτικῆς γοητείας του κατορθώνει καὶ τὸ ἀποδίδει στὶς μεταφράσεις. Ἐξ ἄλλου, ἡ στοργικὴ συλλογὴ τῶν γραμμάτων τοῦ Παπαδιαμάντη, μᾶς δείχνει τὴ ψυχή του μὲ ὅλες τὶς προεκτάσεις της. Βλέποντάς τα κανείς, ὅλο καὶ γράμματα τῆς φτώχειας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, τὴν πρώτη στιγμὴ συλλογᾶται, τί προσθέτουν στὸ φωτοστέφανο τοῦ Παπαδιαμάντη. Ἐν τούτοις μιὰ προσεχτικὴ ἔρευνα καὶ ἔμβασμα στὴν ψυχὴ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ καλλιτέχνη, μᾶς χαρίζει φράσεις σὰν κι' αὐτὲς ποὺ συναντοῦμε στὴν ἀλληλογραφία του μὲ τὸν Βλαχογιάννη ὅταν εἶχε ἀναλάβη τὴ μετάφραση τῆς πελώριας ἱστορίας τοῦ Γόρδον ἀπὸ τ' ἀγγλικά.

Ἐκεῖ τοῦ κάνει τοῦ Βλαχογιάννη καὶ μιὰ πρόσκληση στὴ Σκιάθο καὶ προσθέτει «διότι ἐνοικίασα τώρα ἕνα πυργάκι, ὑψηλόν, ἀγναντερόν, μαγευτικὸν καὶ διαθέτω χῶρον». Δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ σχόλια ἡ ἐξωτερικὴ αὐτὴ φράση. Καὶ ὕστερα ἀλλοῦ, γιὰ τὴν ἴδια μετάφραση, τοῦ συνιστᾶ νὰ διορθώση τὸ Ἑρμενστάτη, Κρονστάτη σὲ Ἑρμενστάδη, Κρονστάδη «μὲ δέλτα, χωρὶς νῦ πρὸ τοῦ δέλτα», ὅπου φαίνεται ἡ εὐσυνειδησία καὶ οἱ μύχιες ἀπασχολήσεις τοῦ καλλιτέχνη, ἔστω καὶ προκειμένου γιὰ μετάφραση ἱστορικοῦ ἔργου, ποὺ ἀποτελεῖτο ἀπὸ 2000 σελίδες καὶ ποὺ ἔκρινε πὼς «μὲ 700 ἢ 600 δραχμὲς εἶναι καλὰ πληρωμένος ὁ κόπος του» καὶ πώς, ἂν εἶναι πολλά, ἂς τὸν λιγοστέψη, γιατὶ τὸ ποσὸν τὸ εἶπε γιὰ νὰ πῆ ἕνα ποσόν.—Ὅσον ἀφορᾶ τὴ μετάφραση ἑνὸς ποιήματος τοῦ Κ. Παλαμᾶ ἀπὸ τοὺς Καϋμοῦς τῆς Λιμνοθάλασσας (τὸ «Σμυρνιώτικα, Γιαννιώτικα, Πολίτικα, μακρόσυρτα τραγούδια ἀνατολίτικα») καὶ πέντε ἀπὸ τὸ «Ἴαμβοι καὶ Ἀνάπαιστοι», χωρὶς νὰ θέλουμε βέβαια νὰ κάνουμε κριτικὴ τοῦ ἔργου τοῦ Παλαμᾶ, ἐξετάζοντας μονάχα τὴν συμβολὴ τῆς μεταφράσεως ἔργων τῆς διανοήσεώς μας, ἐπαινοῦμε πάλι τὴν στοργικὴ πρόθεση καὶ διάθεση, δεδομένου πὼς ὁ Παλαμᾶς ἀποτελεῖ μιὰ ποιητικὴ πραγματικότητα τῆς Ἑλλάδας, ἄξια, ἀφοῦ ὑπάρχει, νὰ γίνη γνωστὴ καὶ π.ὸ ὄξω. Ἂν μάλιστα σκεφθοῦμε πὼς πρωτοδημοσιεύθηκαν οἱ μεταφράσεις τοῦτες στὸ γαλλόφωνο περιοδικὸ «Τὰ Βαλκάνια», μᾶς ὠφελεῖ καὶ ἀπὸ ἄποψη Βαλκανική, ὅπου ἡ ἐπικοινωνία εἶναι ἀκόμα πιὸ ἐπιταχτική. Ἰδίως ὅταν οἱ μεταφράσεις καὶ μελέτες τῶν δικῶν μας πραγμάτων προέρχονται ἀπὸ στοργήν, ἀγάπη καὶ ἐπίδοση. Ἐδῶ πρέπει νὰ μνημονεύσω πὼς ὁ κ. Μερλιὲ πῆγε κι' ἔζησε μῆνες ὁλόκληρους μὲ τὴν οἰκογένειά του στὴν Σκιάθο,

γνωρίσθηκε μὲ τὶς γρηὲς ἀδελφὲς τοῦ Παπαδιαμάντη, ἐπισκέφθηκε τὸ σπίτι του, ἀνάπνευσε ὅλη τὴν ἀτμόσφαιρα ποὺ ἀποθέωσε ὁ μεγάλος, ὁ μοναδικός μας τεχνίτης.

Καὶ ὡς ἐδῶ μὲν πάει καλά. Αἰσθάνεται ὁ κριτικὸς εὐγνωμοσύνης πρὸς ὅλους ὅσους τοῦ δόσανε τὴν εὐχαρίστηση νὰ ζήση τοὺς κόσμους τους καὶ τὴν εὐχέρεια νὰ τοὺς κάμη τόσο εὔφημα γνωστοὺς στὸ ἀναγνωστικὸ κοινό. Ἀπ' ἐδῶ καὶ στὸ ἑξῆς ὅμως φοβᾶμαι πὼς τὰ πράγματα καταντοῦν λίγο ζαβωμένα. Ἐμφανίζονται στὴν σκηνὴ δύο κυρίες:

Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας: Ἐποχές: (Ἔκδοση Φλάμμα).

Ἡ ἀοριστία τῆς ἀτμοσφαίρας τοῦ ἔργου, συντελεῖ μᾶλλον σὲ δυσφορία τοῦ ἀναγνώστη παρὰ σὲ αὔξηση τῆς λυρικότητας. Χρόνος, τόπος, σκοπὸς εἶναι χωρὶς εὔλογον αἰτίαν καλλιτεχνικὴ δυσκολοπροσδιόριστα. Πρόκειται γιὰ ἕναν λυρικὸ μονόλογο ποὺ περιγράφει ἐποχὲς μιᾶς ζωῆς γυναικείας, ὅλο καὶ μεταπτώσεις πρὸς τὸ ὑλικὰ χειρότερο καὶ ὑποτίθεται πὼς λύτρωση βρίσκεται νὰ πηγάζη ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς ταλαιπωρούμενης γυναίκας, προκαλούμενη εἴτε ἀπὸ τὴ γοητεία τῆς φύσεως, εἴτε κυρίως ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ πίστη, μιὰ πίστη μᾶλλον πανθεϊστική. Κρίνω πὼς τοῦτο εἶναι ἕνα συφοριασμένο βιβλίο. Ἡ δυστυχία καὶ ἡ ἀπόγνωση ἀποδίδονται ἐφιαλτικά, ἐνῶ ἡ λύτρωση εἶναι δυστυχῶς μονάχα φιλολογική. Ἡ μὲν δυστυχία εἶναι εἰλικρινής, γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀπόδοσή της στὴν σφαῖρα τῆς τέχνης εἶναι πολὺ πιτυχημένη, ἐνῶ ἡ λύτρωση εἶναι ἀνύπαρχτη. Χαρακτηριστικὸ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἐκτὸς ἐννοεῖται ἀπὸ τὴν γενικὴ ἀγωνία καὶ ἀπελπισία ποὺ σοῦ προκαλεῖ ἡ θολή του ἀπὸ δυστυχία ἀτμόσφαιρα, εἶναι ἡ λεπτὴ ψυχὴ τῆς συγγραφέως, ποὺ συλλαμβάνει καὶ ἀποδίδει στιγμὲς φυσικὲς καὶ ψυχικὲς μὲ εἰλικρινῆ καὶ βαθὺ τρόπο. Ἂν ἔλειπε ὅλως διόλου ἡ προσπάθεια λυτρώσεως, ποὺ εἶναι ἁπλῶς φιλολογία ἀνεπιτυχής, θὰ ἔζαμε ἕνα βιβλίο τραγικώτατο. Αὐτὴ ἡ ἄσχημη προσπάθεια τὸ κάνει ἀκόμη πιὸ θλιβερό, γιατὶ ἔρχεται σὰν εἰρωνεία, σὰν πάλαιμα κατὰ τοῦ ἀδυνάτου. Ἐλαττώνει ὅμως αὐτὴν τὴν ἐντύπωση, ἡ ἀνειλικρίνεια τῆς λυτρώσεως καὶ ἡ ἐξωτερικὴ φιλολογικότητά της.

Λιλῆς Ἰακωβίδη: Σαράντα τραγούδια (ἔκδ. Κύκλου)

Ἡ ἴδια ἡ ποιήτρια λέει πὼς εἶναι «τῶν τραγουδιστῶν ἀνάξια φτωχὴ κλήρα, μιὰ παράφωνη φωνὴ στὴ μουσική τους». Καὶ, ὅσο καὶ ἂν παραδέχονται, ἀδικαιολόγητά ἄλλως τε, πὼς δὲν εἶναι κανεὶς καλὸς κριτικὸς τοῦ ἑαυτοῦ του, βλέπω πὼς δὲν ἔχει καὶ πολὺ ἄδικο, ἀρκεῖ βέβαια νὰ ἀφαιρέσουμε τὴν ὑπερβολὴ τοῦ ποιητικοῦ λόγου. Ἔχει δίκηο στὴν αὐτοκριτική της κατὰ τοῦτο: Τόσο ἡ μορφή, ὅσο καὶ ἡ γλώσσα τῶν ποιημάτων της εἶναι καλούπια δοσμένα, ποὺ δὲν τόλμησε ἡ ποιήτρια νὰ τοὺς προσδώση τίποτε ἀπὸ τὰ προσωπικά ἐκεῖνα μάγια ποὺ μετατρέπουν τὸ ψυχρὸ καὶ ἀπρόσωπο σὲ προσωπικό. Γίνεται δηλαδὴ φιλολογία, ἀλλὰ ἐκλεκτῆς μορφῆς. Ἐντούτοις ὑπάρχει καὶ ἡ καλὴ μεριὰ καὶ προκειμένου μάλιστα γιὰ μιὰ κυρία πρέπει νὰ τὴν τονίσουμε ἰδιαίτερα. Ἀπὸ τὰ σαράντα ποιήματα, τὰ τριάντα τραγουδοῦν τὸν ἔρωτα, τὴν ἀγάπη ποὺ αἰσθάνεται νὰ τὴν πλημμυρῆ ἕνα κορίτσι πρὸς τὸν ἄντρα της καὶ πρὸς τὴ σπιτικὴ ζωή ἑνὸς εὐλογημένου καὶ τιμιοτάτου ἀνδρόγυνου. Μερικὰ μάλιστα, ὅπου δὲν κατατροπώνεται τὸ συναίσθημα ἀπὸ τὸν αὐστηρὸ καὶ κρύο κανόνα τῆς συνταγῆς, ἀφίνουν νὰ ξεχειλίση ἡ πλημμῦρα αὐτὴ τοῦ πάθους μὲ τὸν καλλίτερο τρόπο, ὅπως τὸ «Τώρα;» τῆς σελίδας 16. Μετὰ ὅμως αὐτὴν τὴν ἐπιτυχῆ ἀπόδοση, ἡ κυρία εἶχε τὴν ἄτυχη ρομαντικὴν ἔμπνευση ν' ἀφίση τὰ μύχιά της συναισθήματα καὶ νὰ παραλάβη μία μία τὶς διάφορες γυναικεῖες μορφὲς τῶν αἰώνων καὶ νὰ τὶς κάνη καὶ ἀπὸ ἕνα τραγοῦδι: Σαπφώ, Ἰουδήθ, Δαλιδά, Ἑλένη, Κλεοπάτρα, Σαλώμη, Ρόζα Λούξεμπουργκ! Ἐδῶ πέφτουμε ἔξω. Ὅλα τοῦτα εἶναι τέλεια ἀποτυχία καὶ ἀπογυμνωμένη ἀπὸ τέχνη φιλολογία. Θυμοῦμαι πρόπερσι στὴν Ὄπερα τῆς Βιέννης εἶδα ἕνα Μπαλέττο. Ἦταν τάχα μιὰ ἔκθεση ζωγραφικῆς· ἐρχόταν ἡ κριτικὴ ἐπιτροπὴ γιὰ τὰ βραβεῖα. Ὅλη ἡ σκηνὴ ἦταν μιὰ κορνίζα ἀδειανή. Καὶ ἄρχισαν μέσα στὸ πλαίσιο αὐτὸ διάφορες φιγοῦρες ἑλληνικῆς, κινέζικης, ρωσσικῆς, αἰγυπτιακῆς τέχνης νὰ παρελαύνουν. Αὐτὴ ἡ παρέλαση τῶν γυναικῶν τῆς ἱστορίας καὶ τῶν μύθων μοῦ θύμησε τὸ ξέρραφτο αὐτὸ μπαλλέττο. Τί τὸ ἤθελε ἡ κυρία Λ.Ἰ.Π. αὐτὸ τὸ περιττὸ καὶ ἐπικίνδυνο παραγέμισμα; Ἐπιπόλαιη σκέψη γιὰ συμπλήρωση μιᾶς ἐκδόσεως; Ἡ βαθύτερη ἔλλειψη γούστου καὶ κριτικοῦ πνεύματος; Πάντως τὴν βεβαιώνω πὼς ἡ προσθήκη αὐτὴ ἦταν γιὰ μένα μιὰ ἀπαγοήτευση: ἡ ἐντύπωση τοῦ ἄψυχου καὶ τοῦ ἄνευ ζωῆς, ὕστερ' ἀπὸ μιὰ προσπάθεια σφριγῶσα καὶ χαρούμενη ἀπὸ εἰλικρίνεια καὶ ἀγαλλίαση. Ἂς περιμείνουμε.

Μὲ ἀναγκάζει τὸ πλῆθος τῶν βιβλίων ν' ἀναβάλω γιὰ τὸν ἐρχόμενο μῆνα τὴν κριτικὴ γιὰ βιβλία ὅπως τὸ δεύτερο τοῦ κ. Καραγάτση, τοῦ κ. Κορνάρου, τοῦ κ. Μπεράτη, τοῦ κ. Σφακιανάκη, τοῦ κ. Γιοφύλλη, τοῦ κ. Οἰκονομίδη, τοῦ κ. Ἀκύλα, γιατὶ ἡ κριτική τους ἀπαιτεῖ μελέτη. Περιορίζομαι μόνο νὰ προσθέσω πὼς ἡ καινούργια ἐφημερίδα «Ἡ χώρα τῆς Ἑλλάδος» τοῦ κ. Κ. Μπαστιὰ ἐγκαινίασε τὴν ἔκδοση ξένων ἀριστουργημάτων μὲ τὴ μετάφραση τοῦ «Γιατὶ ἁμάρτησε τῆς Γκράτσια Ντελέδδα, (Βραβεῖον Νόμπελ) ἀπὸ τὸν κ. Ροντήρη. Εἶναι τόση ἡ ζωντάνια τοῦ ἔργου, ἰσάξιου τῶν περίφημων Διηγημάτων τῆς Πεσκάρας τοῦ Ντ' Ἀνούντσιο καὶ τόσο καλὴ ἡ μετάφραση, ποὺ εἶναι ἀπόκτημα γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὁ πλουτισμὸς τῆς βιβλιοθήκης μας μὲ ἕνα τόσο ὡραῖο βιβλίο.

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὰ λυπηρὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα σταματήσανε γι' ἀρκετὲς μέρες τὴ μουσική μας κίνηση καὶ γιὰ μόνη παρηγοριὰ στοὺς φιλομούσους ἔμεναν τὰ ραδιόφωνα, ἀλλὰ καὶ σ' αὐτὰ μιὰ στρατιωτικὴ διαταγὴ ἔκοψε τὰ σύρματα καὶ κάθε μουσικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὴν Εὐρώπη. Ἐμεῖς εἴχαμε τὴν ἰδέα πὼς ἡ μουσικὴ ἐξημερώνει τὰ πλήθη καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ φυσικὰ τὰ ραδιόφωνα θὰ ἐξυπηρετοῦσαν τὴν κατάσταση, ἀλλά—ἄλλαι μὲν βουλαὶ φιλομούσων, ἄλλα δὲ στρατιωτικὸς νόμος κελεύει.

Ἕνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα μουσικὰ προεπαναστατικὰ γεγονότα ἤτανε καὶ ἡ ἐμφάνησις τῆς νέας συμφωνικῆς ὀρχήστρας ὑπὸ τὴν διεύθυνσή τοῦ κ. Εὐαγγελάτου. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ συζητήθηκε ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον εἶχε ἀνάγκη ὁ τόπος μας ἀπὸ μιὰ νέα συμφωνικὴ ὀρχήστρα, στὸ ὁποῖο ὅμως αὐτὸ ἂς μοῦ ἐπιτρέψουν οἱ ἀναγνῶστες μου νὰ παραθέσω ἕνα ἐνδιαφέρον γράμμα ποὺ ἔλαβα ἀπὸ κάποιον ὡς φαίνεται μουσικό, ποὺ καταπιάνεται μὲ ψευδώνυμο τὸ ἐπίμαχο αὐτὸ ζήτημα. Γράφει λοιπόν:

> «Ἡ ἐμφάνισις τῆς νέας συμφωνικῆς ὀρχήστρας, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Ἀ. Εὐαγγελάτου καὶ τὴν αἰγίδα τοῦ Ἑλλ. Ὠδείου, μ' ἔβαλε σὲ συλλογισμούς, διότι ὅλοι ὅσοι ἔτυχε νὰ ζήσουν στὸ ἐξωτερικὸ καὶ νὰ παρακολουθήσουν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ἐργασία διαφόρων συμφωνικῶν συγκροτημάτων, θὰ διεπίστωσαν ὅτι τὰ συγκροτήματα αὐτὰ ἀπετελοῦντο ἀπὸ μουσικοὺς ἐπαγγελματίας καὶ μόνον ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἐλάμβανον κρατικὴν ἐπιχορήγησιν εἶχαν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκτελοῦν καὶ ὡρισμένας ὥρας ἔργα ἐντοπίων συνθετῶν. Στὶς ἐργασίες των ὅμως δὲν ἦσαν ἀναμεμιγμένα Ὠδεῖα, διότι ἡ ἐργασία τῶν μουσικῶν ἱδρυμάτων περιορίζεται εἰς τὸ καθαρῶς παιδαγωγικὸ μέρος. Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως καὶ σ' αὐτὰ ἡ συντήρησις μαθητικῆς ὀρχήστρας ἢ ὀρχήστρας ἡ ὁποία θὰ ἀπαρτίζεται ἀπὸ τοὺς καθηγητάς των, ὅπως ἡ ὀρχήστρα τοῦ «Κονσερβατουάρ» τῶν Παρισίων, συμπληρωμένη ὅμως ἀπὸ μουσικοὺς τῆς ὀρχήστρας Κολόν, Παντελοῦ κ. ἄ. διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λαμβανόντων τὸ βραβεῖον τῆς Ρώμης ἔργων.
>
> Συχνὰ ἐπίσης παρηκολούθησα στὴ Γερμανία συναυλίας μιᾶς ὀρχήστρας ἐνισχυμένης ὑπὸ μελῶν ἄλλης ὀρχήστρας ἢ μελῶν τῆς ὀρχήστρας κρατικοῦ

μελοδράματος λειτουργοῦντος ἐπίσης εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.
Σὲ συλλογισμοὺς λοιπὸν μ' ἐνέβαλε ἡ ἐμφάνισις τῆς νέας συμφ. ὀρχήστρας τοῦ 'Ελληνικοῦ 'Ωδείου, διότι αὐτὴ παρουσιάσθη χωρὶς νὰ μετέχουν ἀξιολογότατα στελέχη τοῦ 'Ωδείου τούτου, τὰ ὁποῖα ὅμως συμμετέχουν καὶ εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς θὰ ἀπηγόρευσε τὴν συμμετοχὴ τῶν μουσικῶν της εἰς ἄλλην ὀρχήστρα. Θὰ μοῦ εἰπῆτε: μὲ ποῖο δικαίωμα; ἀλλ' αὐτὸ εἶναι ἄλλη ὑπόθεσις ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξετασθῇ ἰδιαιτέρως, διότι ἀφορᾷ κυρίως τοὺς ἐπαγγελματίας μουσικούς.
Ἄξιον ὅμως ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἶναι ὅτι, ἐκτὸς τῆς καλλιτεχνικῆς ἁμίλλας ἡ ὁποία θὰ ἀναπτυχθῇ μεταξὺ τῶν δύο ὀρχηστρικῶν συγκροτημάτων, ἡ νέα συμφ. ὀρχήστρα, χωρὶς νὰ ἔχῃ καμμίαν κρατικὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν, πρόκειται νὰ μᾶς παρουσιάσῃ διαδοχικῶς τὴν ἀξιολογοτέραν ἐργασίαν ὅλων τῶν 'Ελλήνων συνθετῶν, ἐνῶ ἡ συμφ. ὀρχήστρα τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν, παρὰ τὴν γενναία κρατικὴ ἐπιχορήγηση, ἀποκλείουσα συστηματικῶς τοὺς Ἕλληνας συνθέτας ἐξακολουθεῖ νὰ μᾶς σερβίρῃ διαφόρους μπολσεβίκους, Εὐρωπαίους καὶ Ἰουδαίους συνθέτας ἀμφιβόλου καλλιτεχνικῆς ποιότητος».

Σὲ ἀνώνυμες ἐπιστολὲς ποτὲ δὲν ἔδωσα προσοχή, ἀλλὰ αὐτὴ τὴ φορά, νομίζω ὅτι ἔκανε πολὺ ἄσχημα ἐκεῖνος ποὺ τὴν ἔγραψε νὰ μὴν τὴν ὑπογράψῃ, γιατί μοῦ κάνει κατάπληξη καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὸ πιστέψω εἶναι ἡ ἀπαγόρευση τοὺ 'Ωδείου 'Αθηνῶν στοὺς καθηγητὲς τοῦ 'Ελλην. 'Ωδείου ποὺ παίζουν στὴν ὀρχήστρα τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν, νὰ παίξουν καὶ στὴν νέα συμφ. ὀρχήστρα τοῦ 'Ελλην. 'Ωδείου.
Φαντάζομαι ὅτι λόγοι καλλιτεχνικοὶ δὲν ἀπαγορεύουν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀλλὰ ἁπλῶς λόγοι οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ ἔχω τὴν ταπεινὴ γνώμη ὅτι, μιὰ ὀρχήστρα ἀποτελούμενη ἀπὸ τὰ καλύτερα στοιχεῖα ὅλων τῶν ὠδείων, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς δοκιμότερους μαέστρους μας, μὲ ἀνεξάρτητη διοίκηση καὶ μὲ κρατικὴ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση, θὰ προσέφερε μεγαλύτερες ὑπηρεσίες στὴν ἑλληνικὴ τέχνη, γιατὶ οἱ νέοι Ἕλληνες συνθέτες ἔχουνε ἀνάγκη νὰ ἀκούσουν τὰ ἔργα τους καὶ ὁ φιλόμουσος 'Ελληνικὸς κόσμος νὰ γνωρίσῃ ὅτι ὑπάρχει μία ἀξιόλογη ἑλληνικὴ δημιουργικὴ παραγωγή. Πολλὰ ἔργα ἑλλήνων συνθετῶν ἔχουνε παιχθεῖ στὸ ἐξωτερικὸ καὶ νομίζουμε πὼς δὲν θὰ ἤτανε ντροπὴ νὰ ἐκτελεσθοῦν καὶ στὴν 'Αθήνα.
'Αφορμὴ μᾶς δίνει μιὰ εἴδηση ποὺ διαβάσαμε στὶς ἐφημερίδες ἐδῶ καὶ κάμποσο καιρὸ ὅτι ἐκτελεσθῆκαν σὲ μεγάλους εὐρωπαϊκοὺς ραδιοφωνικοὺς σταθμοὺς ἔργα Καλομοίρη, Πετρίδη κ. ἄ. καὶ τελευταία ἡ «Ἐπικὴ συμφωνία» τοῦ κ. Λώρη Μαργαρίτη.
Καλὰ λοιπὸν θὰ ἔκανε τὸ Κράτος νὰ διαθέσῃ μέρος ἀπ' τὴν ἐπιχορήγηση του καὶ σὲ διαφόρους ραδιοφωνικοὺς σταθμοὺς γιὰ νὰ μπορέσουμε μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ν' ἀκούσουμε τοὺς Ἕλληνες συνθέτες ἀπὸ ραδιοφώνου... ἔστω καὶ μὲ τὰ παράσιτα.

ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΡΒΟΓΛΗΣ

—Ἡ διάσημος ἑλληνὶς λυρικὴ ὑψίφωνος δ)νὶς Μαργαρίτα Πέρρα, πρωταγωνίστρια τῆς Κρατικῆς Ὄπερας τοῦ Βερολίνου, προσελήφθη μονίμως στὴν ἴδια θέση στὴ Βιέννη· ἡ συνεννοήσεις ἔγιναν πρὸ μηνός,ποὺ πῆγε γιὰ νὰ τραγουδήσῃ ἐκεῖ. 'Εν τῷ μεταξὺ τραγούδησε προσκληθεῖσα εἰδικὰ καὶ στὴ Ζυρίχη.
—'Ο μεγάλος τενόρος μας 'Οδυσσεὺς Λάππας βρίσκεται ἀπὸ μῆνα στὴν Αἴγυπτο. 'Εκεῖ, παρακληθεὶς ἔδωσε μιὰ συναυλία (στὶς 27-3) μὲ πρόγραμμα καὶ ἔργα ἑλλήνων συνθετῶν. Ἔτσι τραγούδησε: Καλομοῖρη, Λαμπελέτ, Λάβδα, Χατζηαποστόλου, κ. ἄ.
—Ἡ κ. Φρίτσα Γιάπαπα—Λογοθέτη, ἀναγγέλει μιὰ νέα της ἐμφάνηση γιὰ τὶς 2 Μαΐου, στὴ σάλα τοῦ «'Ωδείου 'Αθηνῶν» μὲ ξεχωριστὸ πρόγραμμα. Ἡ νέα καλλιτέχνις ἐμφανίζεται ὕστερα ἀπὸ πολύμηνο νοσταλγικὴ σιωπή.

Η ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΖΩΗ

'Η 'Αθήνα ἀνάμεσα στὶς ἄλλες της προόδους ἐπρόσθεσε ἀπὸ μηνῶν καὶ μιὰ καινούργια—τὴν ὁποίαν ὅμως ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα περιμέναμε· καὶ εἶναι αὐτὴ ἡ ἐπίδειξη τῶν σπουδαιοτέρων ταινιῶν ποὺ παράγονται παντοῦ ὅπου ὑπάρχουν σοβαρὲς καὶ ἀξιόλογες ἑταιρεῖες παραγωγῆς φίλμ, ποὺ ὑπολογίζονται ὡς τέχνη.
Ἔτσι ἐφέτος δίχως νὰ τὸ περιμένουμε καλὰ καλὰ σὲ τόσην ἔνταση καὶ τόσο μεγάλη ἀχτίνα εἴδαμε ν' ἀνεβάζουν ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον οἱ κινηματογράφοι μας τὰ καλύτερα καὶ νεώτερα κινηματογραφικὰ ἔργα τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς τὸν ἴδιο περίπου καιρὸ ποὺ παίζονται αὐτὰ στὶς μεγάλες εὐρωπαϊκὲς πρωτεύουσες ἢ λίγες βδομάδες μετά.
Μᾶς ἦταν ὡς τώρα γνωστὸ ὅτι τὸ ρεκὸρ τῆς μεγάλης κινηματογραφικῆς πιάτσας εἶχε ὡς σήμερα ἡ 'Αγγλία κι' ἡ Αἴγυπτος: ἐκεῖ λίγες μέρες μετὰ τὴν ἐμφάνιση μιᾶς ταινίας στὸ Βερολίνο, στὴ Βιέννη, στὸ Παρίσι ἢ ἀλλοῦ—τὴν ἀνέβαζαν, ἀγοράζοντάς την ὅσο-ὅσο καὶ μὲ ἀεροπορικὴ ἀποστολή.
Σήμερα ἡ 'Αθήνα πάει νὰ χτυπήσει τὴν πιάτσα τῶν τόπων τούτων καὶ νὰ τοὺς συναγωνισθῇ. Καὶ βλέπομε τὰ κινηματοθέατρά μας νὰ μᾶς παρουσιάζουν καὶ νὰ μᾶς ἀναγγέλουν προκαταβολικὰ γιὰ τὶς προσεχεῖς ἑβδομάδες, σοβαρὲς κινηματογραφικὲς δημιουργίες, ποὺ ἔρχονται κατ' εὐθεῖαν καὶ σὲ μᾶς, ἐνῶ τὸν ἴδιο καιρὸ ἀνεβαίνουν καὶ σὲ πιὸ πλούσιες καὶ αἰσθητικὰ προοδευμένες εὐρωπαϊκὲς πόλεις.
Τί νὰ πῇ κανεὶς γι' αὐτό; Προέρχεται ἄραγε ἀπὸ καλλιτεχνικὴ ἀνάγκη, νοιώθουμε πραγματικὰ τὴν ἀληθινὴ τέχνη, ἢ τὸ κάμνουνε ἀπὸ σνομπισμό;
'Αφίνουμε ἄλλους ν' ἀπαντήσουν στὰ ἐρωτήματά μας: Ἔτσι ἢ ἄλλως, τὸ καλὸ γίνεται καὶ ἀφοῦ γίνεται, δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν καθόλου τὰ ἐλαττήριά του...

Τὶ στοιχεῖα ἀλήθεια ἔχουν τὰ ἔργα ποὺ βλέπουμε ν' ἀνεβάζουν οἱ κινηματογράφοι μας;
Πλεονάζουν βέβαια ἡ ὑπερέττες καὶ ἡ ἐπιθεωρήσεις—ἀλλὰ τὶ σημαίνει αὐτὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ὅτι δίνουν εἶναι τέχνη μὲ θεαματικότητα μαζί; Μᾶς χαροποιεῖ τὸ ὅτι ἔπαψαν πλέον νὰ μᾶς δίνουν ὡς τροφὴ τὰ σκοτεινὰ καὶ θαμπὰ ἀστυνομικὰ ἔργα, τὰ χωρὶς καμμιὰ τέχνη κι' ὑπόθεση δοσμένα,τ' ἀπίθανα καὶ ψυχοφθόρα ποὺ χαλοῦν τὴν αἰσθητικὴ τοῦ κινηματογράφου καὶ τὸν ὀπισθοχωροῦν τόσο πολύ.
'Η ὑπερέττες ποὺ βλέπομε σήμερα, εἶναι χαρακτηριστικὰ δροσερὲς, γεμάτες ζωή, μὲ πολὺ τέχνη, μὲ καλοὺς ἠθοποιοὺς καὶ μᾶς δείχνουν μίαν ἄλλην ὄψη τοῦ κινηματογράφου: ἐκείνην ποὺ ἔχουν τὸ ἀποκλειστικὸ προνόμοιο νὰ τὴν χαίρονται μέσα στὴν μεγάλη ζωντάνια τους μονάχα μερικὲς μεγάλες Εὐρωπαϊκὲς πρωτεύουσες, ὅπως τὸ Παρίσι, τὸ Βερολῖνο, ἡ Βιέννη καὶ ἄλλες.
Στὸν κινηματογράφο τῆς νέας, ἂς ποῦμε, περιόδου ποὺ ἐγκαινίασαν οἱ κινηματογραφικοί μας ἐπιχειρηματίες χρωστοῦμε τὸ ὅτι βλέπομε καὶ λίγη ὑπερέττα ἢ ἐπιθεώρηση, καλὰ ἀνεβασμένη ἀπὸ ἄσσους καὶ σκηνοθέτες, τοῦ θεάτρου, καὶ τῆς κινηματογραφίας. Καὶ γελοῦμε κάποτε συγκρίνοντάς τες μὲ τοὺς....δικούς μας!
Τὶ τέχνη ἀλιθινὴ μέσα στὰ «Σκάνδαλα τοῦ 1934» ποὺ ἀνέβασε τὸ «Πάλλας» καὶ στὴν «Κυρία τοῦ Ντάνσιγκ» ποὺ μᾶς ἔδωσε τὸ «'Αττικὸ»! Τί θέαμα τὰ μπαλέττα των· τὶ πλοῦτος· τὶ διακόσμηση· τὶ ὁμορφιά· τὶ τέχνη! Τέτοια ὑπερέττα, τέτοια ἐπιθεώρηση—μάλιστα! Νὰ τὴν ἔχομε καθημερινῶς καὶ νὰ μὴν τὴ χορταίνομε. Τὸ ἄλλο θέατρο μπροστά της ὠχριᾶ καὶ κλείνει τὴν αὐλαία του. Παράλληλα μὲ αὐτὰ ἂς μὴ ξεχνοῦμε καὶ τὴν αὐστηρὴ τέχνη. Οἱ «'Εσκιμῶοι» τοῦ «'Αττικοῦ», τὸ «Λὰκ ὼ ντάμ» τοῦ«Πάλλας», οἱ«Νύχτες τῆς Μόσχας» τοῦ «Πανθέου» ἡ «Κυρία μὲ τὰς Καμελίας»τῆς «Τιτάνιας» τὰ ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Σοπὲν φίλμ ποὺ μᾶς ἔφερε ἡ «'Ανώνυμος Κινηματογραφικὴ Ἕνωση»—καὶ τόσα ἄλλα ἀλιθινὰ σ' ὅλα τους ἀριστουργήματα, δείχνουν ὄχι μόνον ὅτι ὁ κινηματογράφος καθημερινῶς πλουτίζεται καὶ ἀνανεώνεται, ἀλλὰ κι' ὅτι ἀποβαίνει ἐξαιρετικὰ ἐπικίνδυνος γιὰ τὸ θέατρο πρωτίστως, ποὺ τὸ βλέπομε νὰ κλονίζεται καὶ νὰ χάνη τὸ ἔδαφος ποὺ στηριζόταν. Ἄλλωστε εἶναι

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ

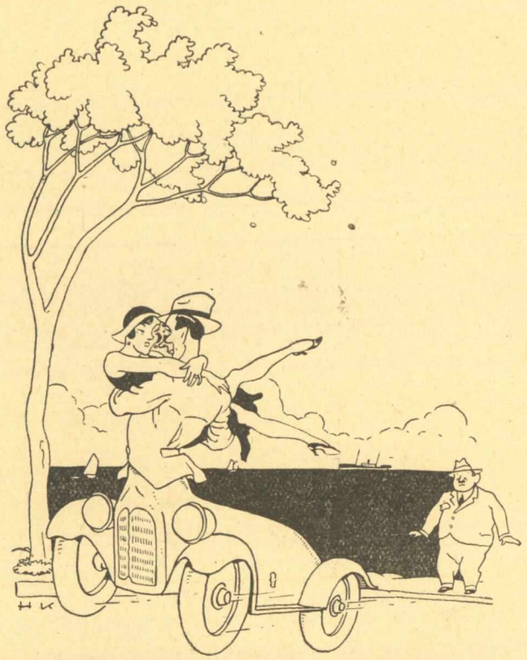

ΗΛΙΑ ΚΟΥΜΕΤΑΚΗ: ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΚΕΝΤΑΥΡΟΙ

γνωστὸ πὼς πολλοὶ πρωταγωνισταί του προμαντεύοντας τὴ μελλοντικὴ τραγωδία του, τὸ ἐγκαταλείπουν, ἢ ἀλλοιῶς, τὸ προδίνουν καὶ λιποτακτοῦν πρὸς τὸν κινηματογράφο ἔστω καὶ γιὰ δευτερεύοντας ρόλους, ἔστω καὶ γιὰ ἔκτακτες ἐμφανίσεις των.
'Η 'Αθήνα βλέπει μιὰν ἐξαίρετη κινηματογραφικὴ ἄνθηση αὐτὸ τὸ χρόνο, ποὺ προχωρεῖ· εἶναι κάτι τὶ αὐτό. Καί τὸ χρεωστοῦμε στὶς ἐπιχειρήσεις τοῦ «Πάλλας» τοῦ «'Αττικοῦ» καὶ τῆς «'Ελλην. Κινηματογραφικῆς Ἕνωσης»....

Ε. Φ.

—'Ο κινηματογράφος «**'Αττικόν**» ἀνέβασε τὸν μῆνα ποὺ μᾶς πέρασε, σειρὰ ἀπὸ ἐκλεκτὰ ἔργα, ὅπου ξεχωρίζουν τὸ «Πολωνέζικο αἷμα» (ὑπερέττα μὲ τὸν Πέτροβιτς καὶ τὴν Ἄννυ Ὄντρα) («Ὅπως μὲ ποθεῖς», ἀπὸ τὸ περίφημο ρωμάντσο τοῦ Πιραντέλλο, μὲ τὴν αἰνιγματικὴ Γκάρμπο), «Νυχτερινὴ πτῆσις» (Γκέϊμπλ, ἀδελφοὶ Μπάρρυμορ, Χέϊζ, κ. ἄ.) «Δάκρυα Βασιλίσσης» (μὲ ἱστορικὴ ὑπόθεση, καὶ τούς: Φόρστ καὶ Πάυλα Βεσσελύ). 'Αναγγέλει τὸν «Κόκκινο Σουλτᾶνο», «Οὐγγρικὴ Ραψωδία», «Νέοι 'Ανθρώποι» κ. ἄ.

—Τὸ «**Πάλλας**» ἀνάμεσα στὶς ξεχωριστὲς ταινίες του (ἀπ' τὸ πρόγραμμα τῶν ὁποίων θὰ πρέπει νὰ λείπη τὸ «'Ακατάλληλο γι' ἀνηλίκους» γιατὶ δὲν ἐπιτρέπεται σὲ μιὰ ἐπιχείρηση τοῦ κύρους του νὰ κάμνη ὅτι κάμνουν ἄλλοι μικροὶ κινηματογράφοι γιὰ δόλωμα) μᾶς ἔδωσε τὴ μοναδικὴ ταινία «Μπίττερ-Τί» (εἰκόνες ἀπὸ τὴ Σαγγάη μὲ τὸν Νὶλς Ἄστερ καὶ τὴ Βαρβάρα Σταν-γουῖκ), τὸ «Ζύντ 'Εξπρές», «Χειμωνιάτικο Ὄνειρο» (δυὸ ἔργα μὲ ἀπόλυτη τάξη καὶ «θέση») καὶ τὸν «Κοζάκο καὶ τ' 'Αηδόνι» (ποὺ θὰ γράψωμε στὸ προσεχές).
—'Η 'Ελληνικὴ Κινηματογραφικὴ Ἕνωσις (μέσω τῶν κινηματογράφων της «**Τιτάνια**», «**Σπλέντιτ**», «**'Απόλλων**» **καὶ Διονύσια**») ἔδωσε τὸ «'Ερωτικὸ Ρωμάντσο» (μιὰ περίοδο τῆς ζωῆς καὶ ἕνα αἴσθημα τοῦ Σοῦμπερτ), τὸν «Δικτάτορα» (ἱστορικὴ ταινία ἀξιόλογη καὶ μὲ θέση) τὸν «Κόμη Μοντεχρῆστο» (ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα τοῦ 'Αλ. Δουμᾶ), τὸ «Λευκὸ Παράδεισο»—κι' ἀναγγέλει μεταξὺ ἄλλων τὴν «'Ανάσταση» τοῦ Τολστόϊ κλπ.

A LA MANIÈRE DE...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ (ΛΑΠΑΘΙΩΤΗ).... ΑΝΕΥ
ΙΩΣΗΦΙΝΑΣ (!) : ΕΡΩΤΙΚΕΣ ΝΥΧΤΕΣ

Ἔλα νὰ πᾶμε ἀγάπη μου μακρυὰ μέσα στ' ἀμπέλια
ἔλα γιατ' εἶν' οἱ πόθοι μου τρελλοί, τόσο τρελλοί.
Φοβᾶμαι τὴν κακογλωσσιὰ τοῦ κόσμου καὶ τὰ γέλια
θέλω ἀπόψε νὰ χαρῶ τὸ πρῶτο σου φιλί.

Ποὺ θὲς νὰ πᾶμε; Στὴ Χασιά; στὸ Πεῦκο; στὸ Μενίδι;
Στὸν Ποδονίφτη προτιμᾶς εἴτε στὴν Κοκκινά;
Γιὰ ν' ἀπολαύσω μιὰ φορὰ στὸ μάτι σου, στὸ φρύδι,
στὰ κόκκινα χειλάκια σου τὸ μέλι τοῦ ντουνιά.

Μὴν προτιμᾶς τὴ θάλασσα; Νὰ πᾶμ' οἱ δυό μας μόνοι.
Ἄχ, στὰ παλούκια τὶ καλὰ νὰ κάτσουμε μαζὺ
Νὰ σβύσουμε καὶ τὸ κερί, μὴ βλέπουν οἱ γειτόνοι
Καὶ μόνη μέσ' στὴ σκοτεινιὰ ἡ φλόγα μας νὰ ζῇ.

....ΚΑΒΑΦΗ : ΜΑΡΙΟΣ ΧΙΟΣ—ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΣ

Νέος τριάκοντα ἐτῶν μὲ χιώτικο καράβιον
ἔφθασε στὴν 'Αθήνα— τὸ κουτάβιον—
ὁ Μάριος Βαϊάνος—μυστικὸς ὡς τάφος!..
νὰ μάθη ποιητὴς καὶ δημοσιογράφος.
Μέχρι παθήσεως ἦταν αἰσθητικὸς
Καὶ τοῦ Παγκείου πελάτης τακτικός.
Πολίτου ἐντίμου υἱὸς—πρὸ πάντων εὐειδὴς
ἕνα μαντῆλι στὸ λαιμὸ— ποικίλως ἀρεστὸς
ἐνίοτε συνθέτει ἐν γλώσσῃ ἀρλουμπικῇ
λίαν εὐτόλμους στίχους ποὺ τοὺς κυκλοφορεῖ
μ' ἀναίδειαν μεγάλην δεξιὰ κι' ἀριστερά...
Δὲν ἔχει ἀπαιτήσεις, τοῦ φτάνει ἕνα κερί.
Ἕνα κερὶ τοῦ φτάνει νὰ φέξῃ τὴ χαρά!!

Γιὰ τὴν ἀντιγραφή: **ΣΥΛΒΙΟΣ**

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΥΠΤΙΚΗ

'Εξ ἀφορμῆς τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων τοῦ Μαρτίου, δὲν παρετηρήθη παρὰ ἀσήμαντη καλλιτεχνικὴ κίνησις στὶς 2-3 αἴθουσες ποὺ στεγάζονται ἡ ἐκθέσεις ζωγραφικῶν καὶ γλυπτικῶν ἔργων. Εἰς τὸ προσεχὲς θὰ μιλήσουμε ἐκτενῶς γιὰ τοὺς«'Ελεύθερους Καλλιτέχνες» ποὺ ἐκθέτουν (ἀπὸ τὶς 23 Μαρτίου) στὸν Παρνασσὸ —καὶ γιὰ ὅτι ἄλλο ἀκολουθήσει. Στὴν αἴθουσα αὐτὴ πρὶν ἀπὸ τὴν ὁμάδα τούτων, ἐξέθεσαν οἱ ζωγράφοι: 'Απόστολος Γεραλῆς (8 Δεκ. 1934-5-1-1935) καὶ Ἕκτωρ Δούκας (5-28 Φεβρ.) 'Η ἄλλες, ἐπίσημες καὶ νέες αἴθουσες ἐκθέσεων ποὺ διαθέτει ἡ 'Αθήνα γιὰ τὴν καλλιτεχνική της κίνηση εἶναι ἡ Galerie d'Art «Geo» ποὺ ἱδρύθηκε μόλις τὸν π. Νοέμβριο ἀπό τὴν ἀν. ἑταιρεία «Διακοσμητικαὶ Τέχναι», καὶ διευθύνεται ἀπὸ τὴν κ. Νίνα Ρώκ—καὶ ἡ Galerie «Στρατηγοπούλου». Στὴν πρώτη (Φιλελλήνων·13), περισσότερο ὀργανωμένη καὶ εἰδικὰ διαρρυθμισμένη, λειτουργεῖ καὶ διαρκὴς ἔκθεσις μὲ ὅτι σχετικὸ μὲ τὶς καλὲς τέχνες (παλιὰ ἔπιπλα, objets d' art λαϊκὴ τέχνη, βιβλία σπάνια, διακοσμητικὰ καὶ κεραμικὰ εἴδη, κ. ἄ.). Τελευταίες ἐκθέσεις τῆς G. d' art «Geo» ἦταν τοῦ γερμανοῦ ζωγράφου A. Mohr, τοῦ κ. 'Οθωναίου, τοῦ κ. Παπαγεωργίου—Doris τοῦ 'Ελβετοῦ Tsiller καὶ τῆς δίδος Πην. Διαμαντοπούλου. Στὴν ἄλλη, τοῦ κ. Στρατηγοπούλου (ξενοδ. «Κεντρικὸ» Σταδίου 26) πού συνεχίζει τὴν παράδοσή της ὑπερήφανα ἀφοῦ εἶναι ἡ πρώτη ποὺ ἱδρύθηκε ἐδῶ, ἐκθέτονταις γιὰ ὁρισμένο μόνο διάστημα ἔργα ἑνὸς καλλιτέχνου. 'Εκθέσεις σ' αὐτὴν γίνηκαν: τῆς κ. Θάλειας Φλωρᾶ—Καραβία, τοῦ χαράκτου—ξυλογράφου 'Αγγ. Θεοδωροπούλου, τοῦ ζεύγους Δήμα, τοῦ Μιχ. Μαρτζουβάνη, τῆς δίδος 'Αγλαΐας Παπᾶ, τῆς κ. Κάκιας Ναταρίδου κ. ἄ. Γενικά, ἡ αἴθουσες αὐτές εἶναι ἡ μόνες ἀξιόλογες ποὺ ἔχομε.

ΤΑ ΝΕΑ

—Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ μας, τὰ «Ἑλληνικὰ Φύλλα» προσκάλεσαν σὲ τραπέζι τοὺς συνεργάτες των τὸ ὁποῖον ἐματαιώθη (ἦταν γιὰ τὸ Σάββατο 2 Μαρτίου) ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

—Ὁ μεγάλος ἕλληνας ποιητὴς Κώστας Βάρναλης ἐώρτασε—κατὰ τὶς ἐφημερίδες καὶ τοὺς λογοτεχνικοὺς κύκλους μόνο—τὰ πενῆντα του χρόνια ἀπὸ τὴ γέννησή του. (Κανένα ὅμως ἀπὸ τὰ σωματεῖα μας δὲν κινήθηκε γιὰ νὰ τιμήση ὅπως θὰ ἔπρεπε τὸ μεγάλο λογοτέχνη τοῦ τόπου μας).

—Ἡ Μαρίκα Κοτοπούλη μετὰ τὴν μεγάλη ἐπιτυχία τῆς περιοδείας της στὰ νησιὰ καὶ στὴ Θράκη, καὶ κατόπιν τῆς ἀναβολῆς τοῦ ταξιδιοῦ της στὴν Αἴγυπτο ἀνεχώρησε γιὰ μιὰ νέα περιοδεία στὴν Πελοπόννησο ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ γυρίση τὸ Πάσχα γιὰ νὰ ἐγκατασταθῆ στὸ θερινὸ θέατρό της.

—Ὁ βαρύτονος Ἰωάν. Φαρδούλης, τὸν ὁποῖον ἡ Ἀθήνα τόσο καλὰ γνώρισε πέρυσι, βρίσκεται ἀπὸ μηνῶν σὲ περιοδεία στὴν Ἀμερική, ὅπου, κατὰ τὶς ἐφημερίδες κατάγει θριάμβους καὶ νίκες μὲ τὴν καταπληκτικὴ φωνή του, προκαλώντας τὸν ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸν τόπο μας.

— Ἐπέστρεψε στὴν πατρίδα του, ὕστερα ἀπὸ ἀπουσία 28 χρόνων στὴ Γερμανία, ὁ ζωγράφος Γεωργ. Μπουζιάνης, τοῦ ὁποίου τὶς ἐκθέσεις ἡ ἐκεῖ ἐφημερίδες χαραχτήρισαν ὡς φαινόμενα ποὺ μόνο σὲ μεγάλα διαστήματα παρουσιάζονται—καὶ τὸν καλλιτέχνη ὡς μεγάλο, πρωτότυπο Εὐρωπαῖο δημιουργό.

—Ἡ Ἀκαδημία στὴ συνεδρίασή τῆς 25 Μαρτίου ἐβράβευσε μεταξὺ ἄλλων: τὸ «Ἅγιον Ὄρος» τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου μὲ τὸ ἔπαθλο τῆς κ. Ἑλένας Βενιζέλου (δρχ. 25 χιλ.), τὴν πραγματεία «περὶ γνωμῶν τοῦ Κοραῆ ἐπὶ τῆς πολιτείας καὶ δημ.δικαίου» τῶν Γ. Μουτάφη καὶ Κοκαλιάδη (ἔπαθλο «Κοραῆ» δρχ. 10 χιλ.), τὰ διηγήματα τῆς Κατίνας Παπᾶ «Στὴ συκαμιὰ ἀπὸ κάτω» (μὲ τὸ Βικέλειο ἔπαθλο δρχ.9 χιλ.) καὶ τὶς «Μουσικὲς Φωνὲς» μεταθανάτιο ποιητικὸ τόμο τοῦ Λάμπρου Πορφύρα (4.500 δρχ. ἔπαθλο Λαμπίκη).

—Ἀλλὰ καὶ σὲ ἐπαίνους δὲν ὑστέρησε· ἔτσι τιμήθηκαν τὰ βιβλία: «Κάστρα καὶ Πολιτεῖες τοῦ Μωρηᾶ τῆς κ. Ἀθ. Ταρσούλη, «Ἐκεῖνοι ποὺ ἔμειναν» διηγήματα τῆς κ. Τατιάνας Σταύρου, «Ἱστορία τῆς ἑλλ. γραφῆς» τοῦ καθ. τοῦ Πανεπ. Θεσσαλονίκης κ. Σιγάλα καὶ τὸ «Λεξικὸ τῆς Ἑλλ. Γλώσσης» τῆς ἐφημερίδος «Πρωΐα».

—Ὁ Πρόεδρος τοῦ «Παρνασσοῦ» κ. Ἱπποκράτης Καραβίας ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας διὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ Ἀνωτάτου παρασήμου τοῦ Ἰταλικοῦ Στέμματος.

—Οἱ φίλοι τοῦ ἔργου τοῦ ἀλεξανδρινοῦ διηγηματογράφου Γιάγκου Πιερίδη μὲ λύπη των ἔμαθαν τὸ χαμὸ τῆς ἐργασίας του, τῶν 5 τελευταίων χρόνων, ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς κλοπῆς καὶ μιᾶς διαρρήξεως ποὺ ἔγινε στὸ γραφεῖο του· μεταξὺ ἄλλων χάθηκαν καὶ τὰ περισσότερα χειρόγραφα ἑνὸς νέου Ρωμάντσου του «Στὴν πλωτὴ πόλη».

—Ἀπὸ τὰ διηγήματά του ποὺ ἀποτελοῦσαν τρεῖς τόμους ἑτοιμασμένους γιὰ ἔκδοση ἀπὸ καιρό, τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ—«ἡ δυὸ φωνές», «στὰ νύχια τοῦ γύπα», «στὴ μέση τοῦ δρόμου», «ἀλυσσίδες» κλπ. ποὺ ἦταν καὶ τὰ πλέον ἀντιπροσωπευτικὰ τῆς καινούργιας του ἐργασίας, ἐχάθηκαν.

— Ὁ Νῖκος Καζαντζάκης, ὁ ἐξαιρετικὸς στὴν τέχνη τῆς σκέψης καὶ τοῦ γραψίματος, συγγραφέας μας στάλθηκε ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα«Ἀκρόπολη»γιὰ περιοδεία στὴν Ἄπω Ἀνατολὴ—ἀπ' ὅπου καὶ θ' ἀρχίση νὰ γράφη στὴν ἐφημερίδα του, τὶς ἐντυπώσεις του καὶ τὰ σχετικὰ τῆς ζωῆς τοῦ τόπου.

— Γιὰ λίγες βδομάδες τὸ «Ἐθνικὸ Θέατρο» ξανάδωσε σὲ ἐπαναλήψεις τὶς μεγαλύτερές του ἐπιτυχίες, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐπαναστατικῶν γεγονότων.

— Προηγήθησαν ὁ «Ποπολάρος» καὶ οἱ «Φοιτηταὶ» τοῦ κ. Ξενοπούλου, κι' ἀκολούθησαν ὁ «Ὀθέλλος» τοῦ Σαίξπηρ, ἡ «Ἄννα Κρίστι» τοῦ ἀμερικανοῦ Εὐγενίου Ὀ' Νήλ, κι' ἔπειτα ὁ «Ρήγας» τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Ἀρ. Προβελεγγίου, ποὺ δόθηκε γιὰ πρώτη φορὰ μαζὶ μὲ τὸ μονόπραχτο τοῦ Β. Ρώτα «Νὰ ζεῖ τὸ Μεσολόγγι».

— Ὁ γνωστὸς ἀπὸ τὴν περισυνὴ γελοιογραφικὴ ἔκθεσή του, ὡς κι' ἀπ' τὴ συναυλία του καλλιτέχνης κ. Τ. Στεφανίδης (Tem) εὑρίσκεται ἀπὸ τὸ χειμῶνα στὸ Λονδῖνο, προσκαλεσμένος γιὰ νὰ τραγουδήση. Ἔδωσε τρεῖς συναυλίες ἐκεῖ, κι' ἑτοιμάζει καὶ μιὰν ἔκθεση γελοιογραφιῶν του ἀπὸ τύπους τοῦ Λονδίνου.

— Στὸ ὠδεῖο τοῦ Βόλου δόθηκε στὶς 17 Μαρτίου μιὰ μεγάλη καλλιτεχνικὴ ἑορτὴ—ὅπου ἡ καθηγ. τοῦ ἐδῶ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου κ. Τίλντα ντὲ Βαϊντὰ ἐδίδαξε τὰ χορευτικὰ μπαλέττα τοῦ προγράμματος («τὸ μαγεμένο παλάτι» ὀπερέττα, «Στὸ Ἱπποδρόμιο», «οἱ Τυρολέζες» μπαλέττα, κ.λ.π.).

— Στὶς 8 Μαΐου συνέρχεται ἐδῶ μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως μιᾶς ἑκατονταετίας τὸ α'. συνέδριο τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλην. Ἰατρικῆς. Τὰ τρία ξεχωριστὰ τμήματά του θὰ ἐξετάσουν καθένα ἰδιαιτέρως: α) τὴν ἱστορία τῆς Ἰατρικῆς ὡς ἐπιστήμης, β) τὴν ἱστορία τῆς Ἰατρικῆς ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιειονομικῆς καὶ γ) ἀπὸ τὴν ἄποψη ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος.

— Ὁ μῆνας ποὺ μᾶς περασε, μᾶς στέρησε ἕνα καλὸν συγγραφέα· τὸν Σπ. Ποταμιᾶνο. Τὸ ἔργο του εἶναι γνωστὸ στοὺς πολλούς: μυθιστορήματα σὲ βιβλία, καὶ σ' ἐπιφυλλίδες στὶς ἐφημερίδες.

— Ἕνας ἀκόμα παλαιὸς γνώριμος τῆς δημοσιογραφίας μας, ὁ ὁποῖος τὴν ὑπηρετοῦσε ὡς προχθὲς ἀκόμα πιστὰ—ὁ Κωστῆς Χαιρόπουλος, πέθανε. Κι' ἔτσι δὲν μένει πιὰ κανεὶς ἀπὸ τοὺς παληοὺς ἐργάτες τῆς πρώτης ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας μας.

— Ἀπέθανεν ὁμοίως κι' ἡ γνωστὴ ἀοιδὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Μελοδράματος Ἑλένη Βλαχοπούλου, σύζυγος τοῦ βαθυφώνου τοῦ Ἑλληνικοῦ Μελοδράματος ἐπίσης, Μιχ. Βλαχοπούλου.

— Ὁ Ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τοῦ Μπάρι (στὴν Ἰταλία ταχτικά, ἂν ὄχι κάθε βδομάδα, μᾶς δίνει ἐνδιαφέρουσες σύντομες ὁμιλίες σημαντικῶν παραγόντων τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ μας κόσμου γιὰ διάφορα ζητήματα. Ἀπὸ τὶς τελευταῖες σημειώνουμε τοῦ Ὀδ. Λάππα, τοῦ καθηγητοῦ κ. Λογοθέτη, τοῦ ὑφηγητοῦ κ. Καπνουκάγια, τοῦ καθηγ. κ. Μιχ. Βολονάκη (ἐτ' εὐκαιρία τῆς 25 Μαρτίου) κ. ἄ.

— Ἐκτὸς αὐτῶν δίδει συχνὰ καὶ διάφορες ἄλλες πληροφορίες γιὰ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα, ποὺ μ' εὐχαρίστηση τὰ παρακολουθοῦν ὄχι μόνο ὅσοι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες ἔχουν ραδιόφωνα, ἀλλὰ κι' ὅσοι φιλέλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ ξέρουν τὴ γλῶσσα μας.

—Ἑορτάσθηκε σ' ὅλο τὸν κόσμο τὴν 21 Μαρτίου ἡ 250ετηρὶς τοῦ Ἰωάννου Σεβαστιανοῦ Μπάχ, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος συνθέτης τοῦ κόσμου.

—Ἡ «Παλλάδιος Χορωδία» ἑτοιμάζει τὰ «Πάθη τοῦ Χριστοῦ» (κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴ Ματθαῖον) γιὰ νὰ παρουσιάση ἔτσι καὶ τὸν τόπο μας μετέχοντα σ' αὐτήν.

—Τὴν 7ην Μαΐου ὁλόκληρος ὁ πολιτισμένος κόσμος θὰ ἑορτάση τὴν 74ην ἐπέτειον τῶν γενεθλίων τοῦ μεγάλου Ἰνδοῦ ποιητοῦ καὶ φιλοσόφου Ραμπιτρανὰθ Ταγκόρ.

—Στὶς 28 Μαρτίου ὁ γνωστός μας Αἰγύπτιος λόγιος κ. Γκαστὼν Ζανανίρι, ὡμίλησε περὶ τοῦ «ρόλου τῶν Αἰγυπτίων ἐν τῇ Ἀνατολῇ», (1258-1517) εἰς τὸ Κολλέγιο τοῦ Ἁγ. Μάρκου, στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἡ διάλεξη εἶχε τεθῆ ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ φιλοτέχνου αἰγυπτίου πρίγκηπος Ὁμὰρ Τουσούν.

— Ἀναγγέλθηκε ἀπὸ τὴν Ἄγκυρα ὁ θάνατος τοῦ Ρεφὶκ Ἀχμὲτ Νουρῆ θεατρ. συγγραφέα, σκηνοθέτη, ἠθοποιοῦ καὶ καθηγ. τῆς ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς τοῦ Τουρκικοῦ θεάτρου, σὲ ἡλικία 70 χρονῶν.

—Ἀγγέλεται πὼς θὰ κυκλοφορήση τὸν Σεπτέμβριο ἕνα βιβλίο «ποὺ θ' ἀποκαλύψη τὴν ἀληθινὴ φιλολογικὴ κίνηση τοῦ τόπου μας» μὲ τὸν τίτλο «Πρόβατα καὶ Ἐρίφια». Ὁ συγγραφέας του κ. Μ. Χαννούσης ἐξηγεῖ στὴν ἀγγελία του πὼς θὰ «δώση τὴν ἀναλογικὴ θέση στοὺς πραγματικοὺς λογοτέχνες καὶ θ' ἀποκαλύψη τοὺς κίβδηλους». Ἀναλύονται δὲ καὶ κρίνονται, σ' αὐτό, ὑπερεκατὸ πενῆντα λογοτέχνες.

Τυπώθηκε: **Φ. Κωνσταντινίδη—Ε. Τσιγαρίδη**
Ἐμμ. Μπενάκη 34

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΜΑΡΙΟΥ ΒΑΙΑΝΟΥ, Κ. ΒΑΜΒΑΚΑ

ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΕΙΔΙΚΩΤΕΡΟΙ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΣ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ, ΛΟΓΙΟΙ, ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ, Κ.Λ.Π.

INDUSTRIE BOUTONNIERE D'ORIENT

JEAN N. JOANNIDES

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΚΟΥΜΠΙΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΩΑΝΝΙΔΗ
RUE PALAIS No 3, HADRA ALEXANDRIE

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ, ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ—ΤΟ ΜΟΝΑΔΙΚΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΕΙ ΚΟΥΜΠΙΑ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, ΑΝΩΤΕΡΑ ΤΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΑΓΓΛΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Σπάνια βιβλία—Νέαι ἐκδόσεις:
ΕΥΘ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ
15β, ΟΔΟΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ, 15β
Ἀγοράζονται παντὸς εἴδους βιβλία

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

ΤΟ ΣΥΝΑΞΑΡΙ ΤΩΝ ΑΜΑΡΤΩΛΩΝ

Στὸ νέο του βιβλίο, ὁ Μ. Καραγάτσης σκύβει πάνω στὶς ψυχὲς τῶν ἁμαρτωλῶν, τῶν ἀνθρώπων πού, αἰχμάλωτοι τῶν παθῶν τους, ἄφισαν τὸ δρόμο τῆς «θεϊκῆς γαλήνης» γιὰ ν' ἀκολουθήσουν τὸ τραχὺ μονοπάτι τοῦ πυρετοῦ τῆς ψυχῆς τους.

Ὅπως πάντα οἱ ἄνθρωποι τοῦ Καραγάτση εἶναι ζωντανοί, εἶναι ἄνθρωποι ποὺ δὲν μποροῦν παρὰ νὰ σκλαβώσουν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη. Ἡ αὐθόρμητη προσπάθεια τοῦ συγγραφέα, νὰ νοιώσει, νὰ δικαιολογήσει, νὰ συγχωρήσει τὶς ἁμαρτωλὲς ψυχὲς τῶν κολασμένων τοῦ πάθους, δημιουργεῖ μιὰν ἀτμόσφαιρα τέχνης, γεμάτη ὀμορφιὰ καὶ συγκίνηση.

Ὅπως καὶ στὸν «Συνταγματάρχη Λιάπκιν», ἔτσι καὶ στὸ «Συναξάρι τῶν ἁμαρτωλῶν» ὁ Μ. Καραγάτσης, ἐπιβάλλεται ἀπόλυτα στὸν ἀναγνώστη. Τὸν καθηλώνει μπροστὰ στὸ βιβλίο του καὶ δὲν τὸν ἀφίνει οὔτε καὶ ὅταν ἡ τελευταία σελίδα ἔχει διαβασθεῖ. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Καραγάτση εἶναι τόσο ζωντανοί, ζοῦν σὲ μιὰ τέτοια ἀτμόσφαιρα καλλιτεχνικῆς ἀλήθειας, ὥστε δὲν μποροῦν νὰ ξεχαστοῦν εὔκολα. Εἶναι σύμβολα αἰώνια μιᾶς ἀλήθειας καὶ μιᾶς ἐποχῆς.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ εἶναι τὸ κύριο γνώρισμα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, καὶ ποὺ ἔχει καὶ μιὰ ξεχωριστὴ ἀξία, εἶναι οἱ διονυσιακὲς περιγραφὲς τῆς ἑλληνικῆς φύσεως, ὁ βαθὺς λυριομὸς ποὺ ξεχύνεται σ' ὅλες τὶς σελίδες του, ἄκοπα, ἀβίαστα, καὶ ποὺ μιλάει βαθειὰ στὴν ψυχὴ τοῦ ἀναγνώσνη. Ὁ Καραγάτσης λέει ὅ,τι ἔχει νὰ πεῖ μὲ μιὰ εὐχέρεια μοναδική. Καὶ τὰ λέει ὅλα. Κανένα σκοτεινὸ σημεῖο, καμμιὰ ἀπορία, καμμιὰ ἀμφιβολία. Ὁλοκληρώνει τοὺς ἀνθρώπους του, μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ περιβάλλοντός του, κατὰ τρόπο φυσικώτατο, πραγματικὰ ἐξαιρετικό.

Μὲ τὸ καινούργιο του αὐτὸ βιβλίο ὁ Μ. Καραγάτσης ἑδραιώνει τὴ θέση του ὡς δυνατοῦ πρωτοπόρου καλλιτέχνου ποὺ ἡ φήμη του εἶναι προωρισμένη νὰ μὴ μείνει ὀτὰ στενὰ ὅρια τῆς Ἑλληνικῆς χώρας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 79—ΑΘΗΝΑΙ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩι 1841

Κεφάλαια Μετοχ. καὶ Ἀποθεματικὰ Δραχ. 1.205.000.000
Καταθέσεις τῇ 30 Ἰουνίου 1933 » 8.607.000.000

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΚ)ΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΙΣ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΔΛΑΔΑ
ΥΠΟΚ)ΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ

Κάϊρον, Ἀλεξάνδρεια, Ζαγαζὶκ

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΓΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ «Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος»
ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὅρους

Δέχεται καταθέσεις

(εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμιευτηρίου) εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια

HELLENIC BANK TRUST COMPANY

NEW-YORK 51, MAIDEN LANE

Ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

Κεφάλαια ὁλοσχερῶς καταβεβλημένα Δολλ. 1.500.000

ΕΚΔΟΣΗ ΑΠΛΗ ΔΡΑΧ. 7